

Stenogrammid

XII Riigikogu, VI Istungjärk, täiskogu korraline istung

Kolmapäev, 06.11.2013, 14:00

Toimetatud

14:00 Istungi rakendamine

1. 14:07 Riigikogu otsuse "Eesti Arengufondi nõukogu liikme nimetamine" eelnõu (510 OE) esimese lugemise jätkamine
2. 14:09 Looduskaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu (453 SE) esimene lugemine
3. 15:07 Riigilõivuseaduse täiendamise seaduse eelnõu (454 SE) esimene lugemine
4. 15:20 Patsiendiseaduse eelnõu (457 SE) esimene lugemine
5. 16:09 Vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu (486 SE) esimene lugemine
6. 16:31 Rahvatervise seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (436 SE) kolmas lugemine
7. 16:33 Perekonnaseisutoimingute seaduse, rahvastikuregistri seaduse, kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (464 SE) teine lugemine
8. 16:38 Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (509 SE) esimene lugemine
9. 16:58 Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (504 SE) esimene lugemine
10. 17:05 Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (480 SE) esimene lugemine
11. 17:11 Riigikogu otsuse "Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu (476 OE) esimene lugemine
12. 18:02 Ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2012.–2013. aastal. Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus
13. 19:46 Kindlustustegevuse seaduse ja investeerimisfondide seaduse muutmise seaduse eelnõu (475 SE) esimene lugemine
14. 19:54 Maksukorralduse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (507 SE) esimene lugemine
15. 20:01 Käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (506 SE) esimene lugemine
16. 20:09 Riigieelarve seaduse eelnõu (513 SE) esimene lugemine
17. 21:33 2013. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu (514 SE) esimene lugemine
18. 21:44 Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu (485 SE) esimene lugemine

14:00 Istungi rakendamine

14:00 Esimees Ene Ergma

Tere päevast, head kolleegid! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu seitsmenda töönädala kolmapäevast istungit. Kõigepealt, lugupeetud kolleegid, on võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Näen, et seda ei soovita teha.

Annan siis edasi mõningad teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid. Esiteks, Vabariigi Valitsuse s.a 4. novembril algatatud õigusaktide revisjoniga seoses seaduste muutmise ja kehtetuks tunnistamise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – õiguskomisjon; teiseks, Vabariigi Valitsuse s.a 4. novembril algatatud Euroopa Parlamendi valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – põhiseaduskomisjon; kolmandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 4. novembril algatatud tööturuteenuste ja -toetuste seaduse ning töötuskindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon; neljandaks, Vabariigi Valitsuse s.

a 4. novembril algatatud loovisikute ja loomeliitude seaduse muutmise ning sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – kultuurikomisjon; viiendaks, Vabariigi Valitsuse s. a 4. novembril algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Usbekistani Vabariigi valitsuse vahelise tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; kuuendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 4. novembril algatatud avaliku teabe seaduse, elektroonilise side seaduse ja hädaolukorra seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; seitsmendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 4. novembril esitatud Riigikogu otsuse "Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020 "Teadmistepõhine Eesti" heakskiitmine" eelnõu, juhtivkomisjon – kultuurikomisjon; kaheksandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 4. novembril esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahutagamissmissioonil Afganistanis" eelnõu, juhtivkomisjon – riigikaitsekomisjon; üheksandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 4. novembril esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel konfliktijärgsel rahutagamissmissioonil Liibanonis, Iisraelis, Egiptuses ja Süürias" eelnõu, juhtivkomisjon – riigikaitsekomisjon; kümnendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 4. novembril esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Euroopa Liidu väljaõppemissioonil ja ÜRO rahutagamissmissioonil Malis" eelnõu, juhtivkomisjon – riigikaitsekomisjon; üheteistkümnendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 4. novembril esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahutagamissmissioonil Kosovos" eelnõu, juhtivkomisjon – riigikaitsekomisjon; kaheteistkümnendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 4. novembril esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel NATO reageerimisjõudude koosseisus" eelnõu, juhtivkomisjon – riigikaitsekomisjon; kolmeteistkümnendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 4. novembril esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni või Euroopa Liidu rahvusvahelise sõjalise peakorteri töös" eelnõu, juhtivkomisjon – riigikaitsekomisjon. Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimise peaminister Andrus Ansipile.

Head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohaloleku kontroll

Kohalolijaks registreerus 81 Riigikogu liiget, puudub 20.

Head kolleegid, palun tähelepanu! Täpsustan nüüd päevakorda. Täna jätkame eilse päevakorraga, mille arutelu pooleli jäi. Esimesena toimub eilse päevakorra punkti nr 2 arutelu, milleks on Riigikogu majanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Arengufondi nõukogu liikme nimetamine" eelnõu 510 esimene lugemine. Eilse istungi päevakorrapunktid nr 3–6 on üle kantud tänase istungi päevakorda punktidenä 2–5. Täna se päevakorrapunkti nr 8 juures, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 509 esimene lugemine, teeb algataja nimel ettekande siseminister Ken-Marti Vaheri asemel justiitsminister Hanno Pevkur. Täna se päevakorrapunkti nr 16 juures, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud riigieelarve seaduse eelnõu 513 esimene lugemine, teeb eelnõu juhtivkomisjoni nimel ettekande rahanduskomisjoni esimees Sven Sester. Täna se päevakorrapunkti nr 17 juures, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud 2013. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu 514 esimene lugemine, teeb juhtivkomisjoni nimel ettekande rahanduskomisjoni esimees Sven Sester. Nii palju siis, head kolleegid, on tänane päevakord muutunud.

1. 14:07 Riigikogu otsuse "Eesti Arengufondi nõukogu liikme nimetamine" eelnõu (510 OE) esimese lugemise jätkamine

14:07 Esimees Ene Ergma

Alustame tänase esimese päevakorrapunkti arutelu, jätkame Riigikogu majanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Arengufondi nõukogu liikme nimetamine" eelnõu 510 esimest lugemist. Eile jõudsi me läbirääkimised lõpetada. Kuna muudatusettepanekuid eelnõu 510 kohta ei esitatud, siis teeme nüüd lõpphääletuse.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Riigikogu majanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse

"Eesti Arengufondi nõukogu liikme nimetamine" eelnõu 510. Palun hääletada!

Hääletustulemused

Poolt hääletas 46 Riigikogu liiget, vastu oli 36, erapooletuid ei olnud. Eelnõu on otsusena vastu võetud.

2. 14:09 Looduskaitseaduse muutmise seaduse eelnõu (453 SE) esimene lugemine

14:09 Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Riigikogu liikme Tõnis Paltsu algatatud looduskaitseaduse muutmise seaduse eelnõu 453 esimene lugemine. Palun kõnepulti ettekandjaks Riigikogu liikme kolleeg Tõnis Paltsu!

14:10 Tõnis Palts

Lugupeetud esimees! Lugupeetud kolleegid! Et asja huvitavaks teha, ütlen ma siin kõnes kõik, mis ma arvan koalitsioonikaaslaste kohta. Ma ootan, et inimesed saali jääksid. Aga asja juurde!

Täna on esimesel lugemisel seadus, mille eesmärk on keelata meie meresaarte arengule, eelkõige turismile pärssivalt mõjuvate suurte tuulegeneraatorite paigaldamine. See keelamine ei mõjuks mitte kuidagi pärssivalt rohelisele eluviisile ega laieneks väikestele oma tarbeks paigaldatavatele tuulegeneraatoritele. Olgu kohe ka mainitud, et taastuvenergia sihtprotsendi täitmine tuuleenergia abil on kõige kahjulikum viis seda teostada. Eestile tervikuna oleks makromajanduslikult märksa kasulikum, kui taastuvenergia osatähtsuse eesmärgid saavutataks hakkepuidul töötavate elektrijaamade abil. See tähendab, et iga tagasivõidetud samm tuuleenergiafännidelt on kasulik Eesti majandusele tervikuna. Meie meresaarte – Saaremaa, Hiiumaa, Muhu ja Vormsi – ainus jätkusuutlik majandusharu on turism. Ma rõhutan, et ainus jätkusuutlik majandusharu, mitte kõige suurem. Seda kõige laiemas mõttes, sest ka suvekodude pidamine ning saartel sugulaste juures puhkamine on tegelikult üks rekreatsioonimajanduse haru. Kõigil teistel majandusharudel on mandril tegutsedes saartega võrreldes eelised, seda tänu paremale ligipääsule. Seepärast on turismi hoidmine ja selle arengule kaasaaitamine saartele elulise tähtsusega. See loob kohapeal töökohti ja annab elanikele võimaluse raha teenida. Suured elektrituulikud on tehisoobjektid, mis ehk sobivad kuskile tööstusmaastikule, aga kindlasti mitte kauni loodusega Eesti puhkepiirkondadesse. Seda seisukohta üldiselt ei vaidlustata. Samal ajal on näha äriliste huvigruppide mõju isegi Riigikogu liikmetele, mis tuli välja seaduseelnõu menetlemisel keskkonnakomisjonis. Riigikogu liikmed ei saa olla nii demagoogilised ilma kõrvalise mõjuta või kellegi huvide eest seismata. Toon siin mõne näite.

Öeldakse, et seda piirangut ei ole vaja seadustega sätestada, seda saab reguleerida kohalike omavalitsuste otsustega. Niisuguse kohaliku omavalitsuse reguleerimise tagajärjel on pärast Kaarma Vallavalitsuse "tarka" otsust Saaremaa ühe parima puhkepiirkonna Mändjala külje alla kerkinud tuulegeneraatorid, mis varjutavad ilusaid loodusvaateid Mändjala rannast. See näitab, et kahjuks ei saa lubada selliseid asju reguleerida kohalike omavalitsuste otsustega. Teatud asjaolude kokkusattumisel on vallajuhid valmis ka oma ema vanakuradile maha müüma.

Öeldakse, et selline säte ei sobiks looduskaitseadusesse. Vabandage, mingite otsitud teoreetiliste ja formaalsete tunnuste järgi, mida siin argumentideks kasutatakse, sobiks see veel vähem teistesse seadustesse. Selline väide on ainult investorite lobiargument, et piirangu kehtestamine ära hoida. Me ju võitleme selle ettepanekuga loodusreostuse vastu ja püüame selle kaudu ka regionaalpoliitilisi eesmärgi saavutada. Loodus ei ole asi iseeneses, mida kaitstakse, loodust kaitstakse ikka inimeste huve silmas pidades ja et inimtegevuse lollusi ära hoida. Ma küsin, kuhu see keeld siis veel sobib, kui me tahame loodust kaitsta.

Üks väide on, et analoogia kohaselt peaks igal pool Eestis suured tuulegeneraatorid ära keelama, mitte ainult saartel. Miks siis Ida-Virumaad võib täiendavalt risustada? Eks selles väike loogika ole.

Tuuleenergia tootmine on kõige mõttetum energia tootmine Eestis. Me ei loo sellega töökohti ja maksame sellele peale, et keegi saaks Eesti looduse risustamise hinnaga oma vara suurendada. Kui kuskile ehitada tuulegeneraatoreid, siis tõesti sinna, kus turism ei ole jätkusuutlik majandusharu. Ei saa suhtuda nii, et Virumaa loodus on risustatud tuhamägedega, risustame nüüd ka Saare- ja Hiiumaa. See on terviklik Eesti loodus. Ida-Virumaa kaevurid saavad praegu veel vähemalt saartele minna ehedat looduse ilu nautima. Kas me tõesti tahame, et nad läheksid Eesti asemel Lapimaale või Norrasse, kuna

me oleme saarte looduse omapära hävitama hakanud?

Kõige kurioossemad aga on internetist leitud uuringud, millele tuuleenergia eestkostjad viitavad ja mille järgi tuulegeneraatorid suurendavad piirkonna atraktiivsust turistide silmis. No tule taevas appi! Mõni katastroofiturist ehk käib tõesti naudinguga kuskil üleujutust vaatamas ja verejanulised kõmureporterid pildistavad laevahukku Aegna lähedal, aga see ei tähenda, et ebameeldivatele nähtustele saaks rajada jätkusuutliku, positiivse ja kasumliku turismimajanduse. Minge küsige kolleeg Imre Sooääre käest, kuidas tung tema suurepärasesse mõisasse ja restorani suureneks, kui Pädaste mõisast paari kilomeetri raadiusesse paigutataks 120 meetri kõrgune tuulik, mille labad vehivad kuni 180 meetri kõrgusel. Loodan, et terve mõistus võidab ja minu parandusettepanek saab seaduse jõu. Aitäh!

14:16 Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Tõnis Palts! Teile on palju küsimusi. Alustame kolleeg Rannar Vassiljevist. Palun!

14:18 Rannar Vassiljev

Aitäh! Ma ka üldiselt loodan, et mõistus võidab. Mulle aga jäi natuke arusaamatuks mõttekäik tuulikute kui tohutute looduse risustajatest. Nii palju, kui ma aru olen saanud, püstitatakse neid Eestis üldiselt selleks, et kõige enam saastavat elektritootmisviisi, mida meil rakendatakse, ehk siis põlevkivist elektri tootmist vähendada. Kumb võiks looduse risustamise mõttes negatiivsem olla – kas tuulikud, mis püsti pannakse, või põlevkivist elektri tootmine?

14:18 Tõnis Palts

Kui globaalselt vaadata, siis on teie märkus õigustatud, aga Eestis praegu tuulikud ei vähenda põlevkivist toodetavat elektrienergiat.

14:18 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Arto Aas!

14:19 Arto Aas

Aitäh! Austatud ettekandja! Ka minul on teatud seos Saaremaaga nagu teilgi. Mis te arvate, kas Saaremaa turismisektorile ja inimeste heaolule teevad suuremat kahju kusagil merepiiril asuvad tuulikud või näiteks see, et Saaremaa süvasadamast, mis ehitati reisijate sadamaks, tehakse nüüd kaubasadam tööstuspiirkonna ja kõige muuga? Probleeme, mida Saaremaal lahata, on ehk rohkem kui mõni üksik tuulepark kusagil kaugel.

14:19 Tõnis Palts

Ma olen nõus, et probleeme, mida lahata, on rohkem.

14:20 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kotkas!

14:20 Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Valitsuse seisukohad nende jaoks ebamugavate eelnõude kohta on kujunemas nagu žanriks omaette – vahel on neid natuke piinlik lugeda, vahel on isegi halenaljakas. Sinu eelnõule arvamust andes on valitsus selle žanri piire veelgi avardanud. Ma tsiteerin: "Keskkonnaministeerium ei toeta eelnõu, regionaalminister toetab, aga ei ole rahul seletuskirjaga, majandus- ja kommunikatsiooniminister ei toeta, sest see on vastuolus planeerimiseseadusega." Kas sina oled aru saanud, mis see valitsuse seisukoht on? Kas nad toetavad seda eelnõu või ei toeta?

14:20 Tõnis Palts

Ma arvan, et see ei ole oluline. Seadusi võtab vastu Riigikogu.

14:20 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

14:20 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud kolleeg! Olen juba oma kaheksa aastat käinud igal suvel Saaremaal ja just nimelt Kaarma vallas. Ma olen sinuga hoopis eri meelt selles suhtes, mida võib ja mida ei tohi teha kohalik omavalitsus. Nemad võtsid sellise otsuse vastu ja tuulepark tõestab turistile hoopis seda, et sealkandis eelistatakse alternatiivenergiat ja loodus on puhas. Nii et see on, vastupidi, just hea reklaam sellele kohale. Palun vabandust, et ma niimoodi küsin, aga kuluaarides arutati, et ega sinul või sinu sugulastel või sõpradel seal tuulepargi läheduses mingit suvilat või puhkekodu ei ole?

14:21 Tõnis Palts

On küll, jah.

14:21 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

14:21 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Hea Tõnis! Sinu tunded tuulikute vastu on üldteada, oled neist rääkides kasutanud sõnu "kole", "ebameeldiv", "ilge" jms. Minu hinnang nendele on hoopis teistsugune, mulle nad tegelikult päris meeldivad, ka esteetiliselt. Ma ei saa aru, kuidas sellises olukorras, kus ühele esteetiliselt meeldib ja teisele esteetiliselt ei meeldi, saaks probleemi lahendada. Immanuel Kant on kirjutanud traktaadi "Otsustusjõu kriitika", kus arutatakse selle üle, mis on ilus ja mis ei ole ilus. Võib-olla meil oleks ka vaja esteetilise otsustusvõime seadust, siis me saaksime selle probleemi ära lahendada?

14:22 Tõnis Palts

Ma tsiteerin iseennast, kui lubate. On üldteada fakt, et tuulikud mõjuvad turismile, just loodusturismile, mille puhul on tähtis kaunis loodus, negatiivselt. Ma ei räägi siin üksnes enda hinnangust. Tõesti, Savisaarele meeldisid Kangro tööd niikaua, kuni ta oli Keskerakonna liige, pärast enam nii väga ei meeldi. Selline hinnang on tõesti poliitilise alatooniga. Mina aga räägin üldteada faktist.

14:22 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

14:23 Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea ettekandja Tõnis! Mulle meeldivad sinu seisukohad, mis puudutavad just majanduslikust seisukohast tuuleenergia tootmist. Minagi ei saa aru, kuidas Riigikogu, nii tark kogu, ei saa aru, et praeguses majandusruumis on Eesti rahvale ääretult kahjulik iga tuuleenergia kilovatt, sest me maksame 5,4 eurosentit igale kilovatile peale. Võib-olla mõnes kohas tundub tuulik ilus, mõnes kohas kole, aga see tuleks tõesti ära lõpetada just majanduslikust seisukohast, kuna tuuleenergia tootmist doteeritakse just sellisel määral. Nii et mina toetan sinu eelnõu. Aga mis sa ise arvad, kas need head mõtted lähevad läbi?

14:24 Tõnis Palts

Head mõtted lähevad alati läbi. Ma näen, et su ümber on ka nagu heatahtlikke nägusid.

14:24 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev, teine küsimus!

14:24 Rannar Vassiljev

Aitäh! Mina sellesse esteetilisse vaidlusse ei lasku, kas üks või teine asi on ilus või kole. Aga mis puutub kolleeg Lembit Kaljuvee arvamusse, et tuulest energia tootmine tuleks ära lõpetada, kuna see on majanduslikult kahjulik, siis selle loogika järgi tuleks kogu energiatootmine ära lõpetada. Praeguste turuhindade juures pole ühtegi uut projekti, mis majanduslikult ära tasuks, ükskõik mis energiaallika me võtame. Mu küsimus aga puudutab ühte su väidet, et tuuleenergia kasutamine ei vähenda põlevkivist elektrienergia tootmist. See läheb suhteliselt vastuollu kogu riigi senise energiapoliitika loogikaga. Äkki sa põhjendad seda väidet?

14:25 Tõnis Palts

Ma ei näe seost, kuidas ta võiks seda vähendada. Ehk vastaksite sellele? Eesti Energia elektrijaamad müüvad praegugi maksimaalselt põlevkivienergiat. Ma ei näe seost, kuidas see võiks väheneda. Elektrit müüakse ju välja, meil on avatud turg. Igaüks müüb nii palju, kui suudab. Kui me paneme tuulikuid juurde, ega sellest kogus ei vähene. Oleks kinnine turg, siis jah, võib-olla tõesti, aga Skandinaavia ostab avatud turult, kõik müüvad maksimaalselt. Ei näe seost.

14:25 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalle Laanet!

14:26 Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Ma pean ütlema, et ma olen loomulikult nõus kõikide nende asjadega, mis Saaremaale kasuks tulevad. Ma olen ka sinu eelnõuga nõus. Aga haaraksin kinni Lembitu mõttest, mida sa toetasid: see oli, et head mõtted lähevad ikka läbi. Sealt tekkis mul palve, et vahest sa seletad, kuidas need head mõtted läbi läksid. 21. oktoobril ütles komisjon sinu eelnõule ei, 24. oktoobril ütles jah. Mis toimus vahepeal?

14:26 Tõnis Palts

Toimus sama, mis siin saalis. Inimestele on vaja seletada.

14:26 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus!

14:26 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Kui järgmisele küsimusele tuleb samuti ühesõnaline vastus, siis me oleme püstitanud mingi rekordi. Seda varem ei ole olnud. Sinu kõnest jäi kõlama mõte, et me ei ole siin Eestis võrdsed. Ühes regioonis on loodust vaja rohkem säästa ja teises kohas võib selle peale sülitada. Sa nimetasid Virumaad, kus on mõttetu sellega tegelda, vastukaaluks aga on Saaremaa ja teised saared. Kõlas lause, et seda seisukohta ei vaidlustata. See on puhas vale, seda vaidlustatakse! Ma arvan, et üle Eesti peaks loodus olema kaitstud võrdselt, nii nagu ütleb kas või meie põhiseadus. Meil kõigil peavad võrdsed võimalused olema. Kuidas sa seda kommenteerid?

14:27 Tõnis Palts

Kommenteerin peaministri sõnadega: ärge pange mu suhu sõnu, mis minu suust ei ole välja tulnud.

14:27 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peep Aru!

14:28 Peep Aru

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Mõni aeg tagasi maaelu arengukavast ülevaadet saades kuulsime lugupeetud põllumajandusministri suust umbes selliseid sõnu – täpset teksti ei ole kahjuks käepärast –, et turism ei ole majanduslikult kuigi mõttekas ja innovaatiline tegevusala. Nüüd ma küsingi, miks sina turismi kaitsesid.

14:28 Tõnis Palts

Kas sa võid korrata, kelle suust sa neid sõnu kuulsid?

14:28 Esimees Ene Ergma

Põllumajandusministri.

14:28 Tõnis Palts

Ma kaitsen selle eelnõuga eelkõige saartel töökohtade ja elu säilimist.

14:28 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

14:28 Neeme Suur

Hea ettekandja! Kui ma maavanemana töötasin, oli üks teema, millega me tegelesime, tuuleenergeetika planeeringu koostamine. Neli maavalitsust tegid seda koostöös kohalike omavalitsustega ja ma mäletan, et kui esialgu oli vastavalt uuringule meie maakonna kaardil paarkümmend nn kollast laiku ehk ala, kus võiks arendada tuuleenergeetikat, siis pärast läbirääkimisi kohalike omavalitsustega jäi nendest järele neli, kui ma õigesti mäletan. Seega nende alade arv vähenes viis korda. Kogu temaatika aga oli väga elava avaliku diskussiooni objekt. Vormsile ei jäänud mitte ühtegi kollast laiku. Vormsi ütles kohe, et nemad seda ei kooskõlasta. Mis sa arvad, miks kohalikud planeerijad tuulikute jaoks sobilikke alasid ei leia? Miks peab ikkagi lausa ära keelama?

14:29 Tõnis Palts

Esiteks häirib väga visuaalne reostus. See on niivõrd vallaülene probleem, et mõte iseenesest juba ei tööta. Teiseks on see ka väga pikaajaline probleem, kui püüda seda valla tasandil lahendada. Aga jah, kui otsustada, et meie seda oma valla territooriumile ei pane, aga 100 meetri kaugusel valla piirist kõrgub ühe küla kohal 200 meetri kõrgune mast – praegu on küll 120 meetrit maksimum –, siis see lihtsalt ei tööta. See on nii suur visuaalne reostus. Aga tegelikult saab kohalik omavalitsus oma otsuseid muuta. Näiteks Muhus käib praegu vaidlus ja ei tea, kummale poole lõppotsus kaldub.

14:30 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

14:30 Viktor Vassiljev

Täna, proua juhataja! Hea Tõnis! Minu meelest on nende mõne tuuliku pidamine, mis meil siin on, väga kallis. Juba nende käivitamine nõuab iga kord palju elektrit. Võib-olla tasub neid pidada vaid paikades, kus on rohkem tuult, näiteks Hollandi rannikul. Äkki ehitame oma raha eest tuulikud Hollandi rannikule ja sealt müüme selle elektri maha? Teeks võib-olla samamoodi, nagu teeb Eesti Energia, kes meie raha eest üritab majandada mingeid väidetavaid põlevkivilademeid kuskil Ameerika kõrbes. Järsku oleks rohkem mõtet pidada neid tuulikuid välismaal, mitte siin, kus nad risustavad meie maastikku ja riivavad ilumeelt?

14:31 Tõnis Palts

Kas see on küsimus? Jah!

14:31 Esimees Ene Ergma

Kas see oli vastus? Palun, kolleeg Igor Gräzin!

14:32 Igor Gräzin

Hea Tõnis! Ma olen tegelenud nende tuulikute teemaga, eeskätt Muhumaal koos meie teadlaste Rein Oidrami ja Endel Ristheinaga. Me oleme jõudnud järeldusele – mõtlen selle kandi poliitikuid ja Tallinna Tehnikaülikooli energeetikuid –, et tuulikud ehk siis tuuleenergia kasutamine on üks keskkonda kõige enam saastavaid energiatootmise viise. Tuulikute kahju on võrreldav suitsu väljalaskmisega põlevkivi põletamisel. Jutt ei ole ainult maastiku saastamisest, jutt on kogu keerisest ja õhu saastamisest – kõik need rõhkude vahed jne. Oled sa mõelnud sellele, et järsku üleüldse keelata see vidin ära, sellepärast et see on saastav energia?

14:33 Tõnis Palts

Ma teeksin seda Eestis hea meelega, ma mainisin seda siin oma kõnes ka. Aga ma teeksin seda eelkõige teisel põhjusel. Minu jaoks on see oluline lisapõhjus. Mõtlen just visuaalset reostust. Ma ei tea, kui paljud teist on Paldiski poolsaare pargis jalutamas käinud, ma soovitan seal ära käia. Tegelikult on

Paldiski poolsaar üks ilusaimaid kohti Eestis, aga inimesed ei käi seal, nad pole sinna tänapäeval sattunud. See on fantastiline poolsaar ja seal on fantastiline loodus. Soovitan sinna parki jalutama minna.

14:33 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andrei Korobeinik, esimene küsimus!

14:34 Andrei Korobeinik

Aitäh! Hea ettekandja! Ma sain teie sõnavõtust aru, et Saaremaale tuulikute rajamine ei ole mõistlik, aga samas Ida-Virumaale võiks neid ehitada küll. Kas te oskate nimetada veel Eesti regioone, kuhu võiks neid rajada?

14:34 Tõnis Palts

Pean nüüd kaudselt vastama ka ühe Ida-Virumaa saadiku küsimusele. Oleksin tahtnud jah või ei vastata, aga sa küsisid natukene kavalamalt. Tegelikult ma ei öelnud niimoodi. Ma ütlesin, et tuuakse argument, et vahest võiks siis tuulikud igal pool Eestis ära keelata. Ma ütlesin, et see ei ole argument selles mõttes, et Ida-Virumaa on tegelikult kahjuks niikuinii rikutud. Kordan: kahjuks-kahjuks, loodus on seal rikutud. See ei tähenda seda, et peaks ka Saaremaa ära rikkuma. Nii et põhimõtteliselt ma mõtlesin muud, kui teie kahekesi väidate. Üldine hoiak ühtib mul härra Igor Gräzini hoiakuga. See ongi mu vastus.

14:34 Esimees Ene Ergma

Palun, Lembit Kaljuvee, teine küsimus!

14:35 Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea ettekandja! Ma ei tea, kas sa olid siis saalis, aga tund aega tagasi Keit Pentus-Rosimannus vastas siin küsimustele, miks on Maardusse ehitatud nii suur prügipõletusjaam, et nüüd peab Inglismaalt ja ma ei tea kust mujalt välismaalt prügi tooma, et see siin ära põletada. Valitsus ei mäleta ega tea, kuidas see asi oli. Selles valguses mulle hirmsasti see sinu lühikene eelnõu meeldib – see viitab, et lihtsalt ei tohiks siin Eestis teha selliseid mõttetuid ja kahjulikke asju. Neid näiteid on palju. Aga küsimus on selline: kuidas demokraadid saaksid kaasa aidata, et see eelnõu läbi läheks?

14:36 Tõnis Palts

Minu meelest on siin kolme värvi nuppe. Valige õige nupp!

14:36 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andrei Korobeinik, teine küsimus!

14:36 Andrei Korobeinik

Hea ettekandja! Ma siiski ei ole saanud vastust oma küsimusele. Kas te võite nimetada muid regioone, kuhu võiks neid tuulikuid püsti panna? Või Ida-Virumaa ongi ainuke?

14:36 Tõnis Palts

Ma ei ole soovitanud neid Ida-Virumaale püsti panna – see on mu vastus.

14:36 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kotkas, teine küsimus!

14:36 Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Kui tänu sinu eelnõule õnnestub neljal suuremal saarel hullsuurte tuulikute püstitamisele keeld panna, kas siis ei ole ohtu, et arendajate pilgud pöörduvad väikesaarte poole? Need muutuvad selles kontekstis hulga atraktiivsemaks.

14:36 Tõnis Palts

See oli ka regionaalministri ainukene vastuväide. Temagi küsis, miks on ainult nelja saarega piirdutud. Need on tegelikult valitud sellepärast, et saalis oleks vähem arutlusi, vähem küsimusi ja vähem seletamist. Mujal on lülituspunktide kättesaadavus nii halb, et reaalselt nendele kohtadele veel üldse ei pretendeeritaks.

14:37 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

14:37 Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kuidas te suhtute ideesse paigaldada tuulikud merre, saarest kaugemale?

14:37 Tõnis Palts

Igipõlise tõsise meresõitjana mulle see ei meeldiks. Tegelikult on see keerulisem küsimus. Kujutage ette Hiiumaa põhjarannikut, kus teil on suvemaja. Päike küll ei looju põhja, aga õhtuti te ikkagi imetlete seal ilusat vaadet merele. Ent 20 kilomeetri kaugusel paistavad mingid mastid. Sinna soovitakse õige suuri maste, lausa 200 meetri kõrguseid. Te tahate imetleda silmapiiri, aga tegelikult avaneb teile risustatud merevaade. Oleks tahtnud ei või jah vastata opositsioonile, aga kui mõtet laiendada, siis pole õige nimetada seda ekspordiks, keegi tuleb ja ehitab meie rannikuvette välisinvesteeringufondi raha eest tuulikud ja elekter käib justkui läbi meie kaablite. See on tegelikult vaid formaalne eksport.

14:38 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Deniss Boroditš!

14:39 Deniss Boroditš

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Ma saan aru, et kuigi me räägime looduse kaitsest, ütlesid sa ise väga selgelt, et eesmärk on säilitada majanduskeskkond ehk need saared turismipiirkonnana, seega see majandusharu. Mida sinu arvates tuleb veel teha, et see sektor nii saartel kui ka Eestis üldiselt areneks ja meie riigile täiendavalt raha sisse tooks?

14:39 Tõnis Palts

Et seda teada saada, tuleks hoolega läbi lugeda peagi siia jõudev turismi arengukava. See tuleks hoolega läbi lugeda ja siis seda ellu viima hakata.

14:39 Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Tõnis Palts! Ma kutsun ettekandeks kõnetooli keskkonnakomisjoni esimehe kolleeg Erki Noole. Palun!

14:40 Erki Nool

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Austatud kolleegid! Keskkonnakomisjonis oli looduskaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 453 arutusel kolmel korral. Esimest korda 23. septembril, siis 21. oktoobril ja viimast korda 24. oktoobril. Esimesele komisjoni istungile oli kutsutud väga palju külalisi. Kohal olid Keskkonnaministeeriumi asekanstler ja looduskaitse osakonna juhataja, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi energeetika osakonna energia turgude juht ning sama ministeeriumi nõunik Regina Rass, samuti regionaalminister ja Siseministeeriumi planeeringute osakonna juhataja. Veel oli istungile kutsutud tuuleenergia assotsiatsiooni tegevjuht.

Asetleidnud arutus ei olnud päris nii mustvalge, nagu eelkõneleja jutust võis järeldada. Lisaks me arutasime eraldi päevakorrapunktina ka väiketuulikute püstitamise probleeme Eestis, eriti just kodumajapidamistes. Nii et arutelu oli väga laiapõhjaline. Saalis kõlas täna küsimus selle kohta, et valitsus eelnõu ei toeta, Keskkonnaministeerium ei toeta, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ei toeta, regionaalminister aga toetab. Sellega seoses oli ka komisjonis erinevaid küsimusi. Puudutati seda, miks on ettepanek muuta sel moel just looduskaitse seadust. Tegelikult ongi siin kolm võimalikku varianti: muuta võib kas looduskaitse seadust, elektrituruseadust või planeerimisseadust. Eelnõu

algataja paneb ette muuta looduskaitseseadust.

Täna kõlas eelnevalt juba nii palju täpsustavaid küsimusi, et ma võtan nüüd asja kokku ja ütlen lihtsalt, mis otsused keskkonnakomisjon tegi. 21. oktoobril otsustas komisjon määrata eelnõu 453 menetlemisel juhtivkomisjoni ettekandjaks Erki Noole, teha Riigikogu juhatusele ettepanek võtta eelnõu esimene lugemine täiskogu istungi päevakorda 5. novembril ja eelnõu siis tagasi lükata. Poolt hääletas 5 inimest, vastu 0, erapooletuid oli 2. See kõik toimus esmaspäeval. Neljapäeval, 24. oktoobril arutati komisjonis sama eelnõu jälle. Siis otsustati oma 21. oktoobri otsust muuta ja teha Riigikogu täiskogule ettepanek eelnõu 453 esimene lugemine lõpetada – poolt hääletas 5, vastu 0, erapooletuid oli 2 – ning teha juhatusele ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 19. november kell 17.15. Ka selle poolt oli 5 inimest, erapooletuid oli 2, vastu ei olnud keegi. Aitäh!

14:44 Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Erki Nool! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Neeme Suur, teine küsimus!

14:44 Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Nagu me just kuulsime, muutis keskkonnakomisjon eelnõu suhtes oma meelt. Tegelikult on see väga oluline teema ja nagu ma ka oma küsimuses peaettekandjale mainisin, on praegu neli maakonda teinud tuuleenergeetika teemaplaneeringu, mis hõlmab Lääne-, Hiiu-, Saare- ja Pärnumaad. Planeerijate jaoks on see väga tähtis info, mis sellest seaduseelnõust saab. Millal võiks see seaduseks saada? Planeerijatel on väga tähtis seda teada. Millal võiks eelnõu tulla teisele lugemisele ja millal saada seadusena vastu võetud?

14:45 Erki Nool

Täna ma ei oska teile väga täpselt vastata. Ootame muudatusettepanekud ära, siis saame neile näkku vaadata, kutsuda kohale eri huvigruppide esindajad ja asja edasi arutada. Aga tegelikult on sellel küsimusel veel üks tahk. Praegu on tuulikuid püstitada suhteliselt lihtne. Kui tegu on kuni kahe tuulikuga, siis neid võib üles panna ilma planeeringuta, vaatamata sellele, et need võivad olla kuni 2-megavatised tuulikud, et nad on ikkagi väga kõrged ja avaldavad lähipiirkonnale arvestatavat mõju. See on probleem, millega igal juhul tuleb tegeleda.

Ning nagu ma juba mainisin, tuleb kindlasti edasi arutada kodumajapidamislike tuulikute teemat. Riik on andnud erinevaid taastuvenergia toetusi just kodumajapidamistele. See on valdkond, mille vastu inimestel on suur huvi, aga väga paljudel kohalikel omavalitsustel pole teadmisi või soovi sellega tegeleda. Nii et küsimus ei ole ainult selles, kas tohib püstitada tuulikut Saaremaale või Hiiumaale, see on märksa laiem teema kogu riigis.

14:46 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof!

14:47 Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud ettekandja! Ma sain sinu jutust nii aru, et te menetlesite seda eelnõu päris mitu korda ja vahepeal teie arvamus muutus. Millised olid need uued asjaolud, mis tingisid teistuguse otsuse kas või sinu enda puhul? Kas te saite uusi teadmisi või milles oli asi?

14:47 Erki Nool

Riigikogu liikmed saavad iga päev uusi teadmisi juurde. Aga tuuleenergia puhul on tegu sellega, et tuul puhub suhteliselt puhanguti. Nii oli ka meie otsusega – keskkonnakomisjon muutis otsust.

14:47 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm, teine küsimus!

14:48 Tarmo Tamm

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Nagu ma teie ettekandest aru sain, oli komisjoni seisukoht vastupidine valitsuse seisukohale. Kas Riigikogu selle koosseisu ajal tullakse selle teemaga veel üks kord siia saali?

14:48 Erki Nool

Härja kolleeg, nagu te väga hästi teate, Riigikogu ei ole valitsuse kummitempel. Riigikogu komisjonid on oma otsustes iseseisvad. Nii oli ka seekord. Ja ma arvan, et tuuleenergeetika on teema, millega Riigikogus selle koosseisu jooksul veel tegeldakse.

14:48 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Igor Gräzin, teine küsimus!

14:48 Igor Gräzin

Kallis Erki! Nagu ma aru saan, teil on seal komisjonis väga lõbus. No ikka juhtub. Aga palun ütle, kas te kutsusite komisjoni ka kellegi tõsistest tuuleenergeetikutest, et langetada kaalutud otsus, mis baseeruks ka teaduslikel andmetel? Või sellel etapil ei olnud seda vaja? Kordan, et Tallinna Tehnikaülikooli energeetikud on tuuleenergeetikat teaduslikult uurinud ja see teema on põhimõtteliselt suletud sel põhjusel, et tuuleenergia on osutunud nii kahjulikuks, et ei ole mõtet sellega enam edasi tegeleda.

14:49 Erki Nool

Ei, me teadlasi ei kutsunud. Istungile oli kutsutud Eesti Tuuleenergia Assotsiatsiooni tegevjuht Tuuliki Kasonen. Eks teadusuuringute puhul on väga tihti nii, et kes tellib uuringu, see ka soovitud resultaadi saab. Ka teie viidatud tuuleenergia kahjulikkus võib olla samamoodi põhjendatud. Väga paljudel uuringutel on emotsioon taga. Mina ei julge öelda, kas tuuleenergia tootmine on tervisele kahjulik või mitte. Väga palju on räägitud tuulikute tekitatud müra. Tänapäeva tuulikud töötavad märksa vaiksemalt. Olen ise olnud üleval tuuliku rootoris sees. Saime täiesti normaalselt juttu rääkida, erilist müra ei olnud. Kõik asjad arenevad, nii ka tuuleenergeetika.

14:50 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

14:50 Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud komisjonipoolne ettekandja! Kolleeg Heljo Pikhof tegelikult küsis tõsise küsimuse: mida siis komisjonis arutati, et sündis päris uus otsus? Me sooviks ikkagi teada seda arutelu käiku ja sisu. Kui te jääte oma arvamuse juurde, et muutus tuule suund, siis muutub naeruväärseks kogu komisjon. Ma palun siiski, et te selgitaksite, millest komisjonis räägiti. Mis olid need aspektid, millest tulenevalt komisjoni liikmete otsus muutus?

14:51 Erki Nool

Tuule suuna muutumine ongi tõsine asi. Muidu me ei vaataks igal õhtul ilmaennustust, kui me ei teaks, et ilm võib muutuda. Keskkonnakomisjon otsustas, et selle teemaga on mõistlik süviti edasi minna. Sellepärast otsustasime jätta eelnõu menetlusse, kutsuda komisjoni külalisi ja asjaga edasi tegeleda. Nii lihtne see vastus ongi.

Igor Gräzin avaldas arvamust, et meil on väga lõbus komisjon. Ma ei ütleks, et meil meeleolukas tants ja trall käib. Me arutame ikkagi väga tõsiseid küsimusi ja selline on kindlasti ka tuuleenergeetika teema, mida peab käsitlema kogu elektrituru kontekstis.

14:52 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peep Aru, teine küsimus!

14:52 Peep Aru

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Kas sa oskad komisjoni esimehena prognoosida, et kui nüüd komisjon arutab teise lugemise ettevalmistamist, kust poolt siis tuul võib puhuda?

14:53 Erki Nool

Ei oska seda täna prognoosida.

14:53 Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Erki Nool! Avan läbirääkimised. Kutsun kõigepealt kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini Keskerakonna fraktsiooni esindajana. Kaheksa minutit.

14:53 Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Tahaks peatuda neljal teesil.

Punkt 1. Me kõik kuulsime siin lauset, et komisjoni arvamus vahepeal muutus, ja võtsime selle naeruga vastu. Aga ma tahan märkida, et see pole kaugeltki esimene selline juhtum Riigikogus. Vanemad olivad mäletavad, et IX Riigikogus koostati 1999. aastal üks eelnõu, mis oli seotud metalli kokkuostuga. Nimelt hakati 1999. aastal massiliselt rikkuma lifte ja teemärke maha võtma, kuna suvaline metallikokkuostupunkt võttis igasugust metalli vastu. Kaks korda andsime sisse eelnõu, mille sisu oli see tegevus suurel määral keelata, ja kaks korda põrusime sellega. Aga äkki peale mingit komandeeringut sain ma teada, et kolmandal katsel on sellesisuline seadus väga kiires korras vastu võetud. Pani muidugi imestama. Ent peagi sain ühest Riigikogu fraktsioonist üsna täpset informatsiooni. Tähendab, ühel härral varastati tema metsamajast ära kaks kilomeetrit vasktraati. Peale seda löödi rusikas vastu lauda ja öeldi: kurat, võtame seaduse vastu! Ei saa ju niiviisi elada, et kaks kilomeetrit traati tuleb, ütleme, paar korda aastas asendada. Need inimesed, kes tol ajal siin Riigikogus olid, teavad, kellest ma räägin. Nii et sellised pretsedendid on ikka olnud.

Punkt 2. See eelnõu on üsna kurioosne, kuna annab eelisseisu mingitele Eesti piirkondadele ja teistele seda ei paku. Kujutage ette, lihtsalt võrdluseks, et keegi tuleb eelnõuga, et me Ida-Virumaal tahaksime looduse säilitamise nimel piirata põlevkivi kaevandamist ja elektri tootmist. Täpselt nii palju kaevandame ja toodame elektrit, kui endil vaja on. Ja kõik teie ülejäänud istuge pimedas ja mõelge ise, kuidas hakkama saate. See on ikka õige kummaline. Teistestki valdkondadest võiks sadu näiteid tuua. Ei saa keegi olla eelisolukorras, see on mõeldamatu! Selle seaduseelnõu loogika on algusest peale absoluutselt väär.

Punkt 3. Järjekordselt tehakse ettepanek piirata kohaliku omavalitsuse võimalusi. Kohalik omavalitsus, keda on juba kägistatud, püsib siiski veel elus ja võtab teatud küsimustes otsuseid vastu. Aga iga kord, kui kellelgi asub suvila kuskil paarisaja meetri kaugusel kohast, kus, jumal tänatud, leidub investor, kes midagi ehitab ja loob uusi töökohti, tekib tollel suvilaomanikul soov piirata kohaliku omavalitsuse volitusi ainult sellepärast, et tema suvila on seal lähedal. Kas me ikka saame aru, kuhupoole me liigume? Viimane, neljas punkt. Paari tunni pärast me saame musta stenogrammi lugeda, see on täitsa olemas, ja siis selgub, kes kellele sõnad suhu pani. Eelnõu algataja väitis selgelt, et Virumaa on juba reostatud ning nüüd peaks vähemalt Saaremaal ja veel kolmel saarel loodust säilitama. Ka kõlas lause, et seda seisukohta ei vaidlustata. Muidugi soovib iga eelnõu algataja, et tema seaduseelnõu läbi läheks, aga minu arvates pole õige seda niisuguste meetoditega kaitsta.

Täienduseks veel nii palju, et on ju ette teada, milliseid küsimusi esitatakse. Kindlasti on need küsimused ka keskkonnakomisjonis kõlanud. Oli otsene küsimus, et kui ehitada puhta energia huvides tuulikuid, mis on tegelikult Eesti riigi kohustus – mulle see ka eriti ei istu, aga me peame seda tegema –, siis nimetage mingi piirkond, kus neid võiks ehitada, kui neid teie arvates ei tohi püstitada saartel. Kui sellisele selgele otsesele küsimusele ei tule vastust, siis see paneb kahtlema kogu selles eelnõus. Aitäh, kolleegid!

14:58 Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Igor Gräzin Reformierakonna fraktsiooni esindajana!

14:59 Igor Gräzin

Head kolleegid! Siin oli juttu päris mitmest probleemist. Ma katsun hästi lühidalt puudutada olulisimaid. Kahjuks ma ei teadnud, et see arutelu nii kirglikuks läheb, ja mul ei ole lihtsalt kõiki vajalikke pabereid kaasas, aga räägin siis peast.

Niisiis väide, et tuulikud saastavad. Visuaalne saastus on täiesti ilmne, eriti nendes rajoonides, kus tuulikud on tee ääres, nagu näiteks Virtsu kandis või sõites Kiviõli poole. Isegi politsei on väljendanud muret seoses sellega, et autojuhtide silme ees virvendav tuulik on liiklusele väga ohtlik.

Teiseks, heliline saastus. Erki ütles, et tuulikud jäävad nagu vaiksemaks. Võivad jääda, aga ei pruugi jääda. Tegemist on nn flügeerimisefektiga. See on sama asi, mis on lennukitel propelleri puhul. Selleks, et tõmmet muuta, muutub labade nurk. Kui on vaja tugevat tõmmet, siis sa keerad labad sedapidi, ja vastupidi, kui lennuk hakkab maanduma, tõmmatakse tuurid maha ja labasid flügeeritakse sissepoole.

Tuuliku puhul täpselt sama asi. Oleneb, mida sa tahad. Tahad, keerad nii ja müriseb, ja kui tuleb Erki Nool, siis keerad vaikselt peale, et liigselt ei koliseks. Nii et see ei ole midagi absoluutset – elementaarne aerodünaamika.

Edasi, juttu on olnud keemilisest saastusest. Sellest ma oskan kõige vähem rääkida, aga üldiselt fakt on enam-vähem see, et tänu tuulikutele saadav energia on väiksem kui tuulikute ehitamisest tekkiv saastus. Meid see eriti ei puuduta, meil tuulikuid nii palju ei ehitata. Natukene vist sedagi saastet Jüri kandis on, aga see ei ole keemiliselt väga ohtlik.

Palun kaheksa minutit!

Aga nüüd kõige olulisem saastus, mis rikub keskkonda ikkagi kapitaalselt. See on nn baromeetriline või barogeenne saastus. Äraseletatult on asi niimoodi. Vaat siin on tuulik ja siin on tuul. Tuul puhub siia ja tuulik käib niimoodi ringi. Tuule kiirus on tinglikult, ütleme, 10 m/s. Aga kui suur on tuule kiirus selle taga? Tiivik võttis ju energia ära, on ju nii? Siin taga järelikult peab olema tuule kiirus väiksem, ütleme, 3 m/s, mis on täiesti loomulik praeguste tuulikute diameetrite juures. Nii et 7 m/s on vahe.

Nüüd, mis toimub tuuliku taga? Tuuliku taga me saame madalama rõhu ja mis kujuneb välja? Kujuneb rõhubarjäär, selline tuuliku taga olev šleif. Ning selle barjääri piiride peal on olemas veel rõhuvahe, mis on nagu rõhusein. Ühesõnaga, väikesed linnukesed, tarakanid ja igasugused muud olendid sinna ei lähe. Sääsed, putukad, linnukesed sinna ei pääse. Ja säärane koridor tuuliku taga on nende tuulikute puhul, mis Eestis on, keskmiselt 15–20 kilomeetrit pikk.

Soovitan väga vaadata sakslaste tehtud dokumentaalfilmi, mille nimi on "Vaikivad põllud". Tegemist on sadade ja tuhandete hektarite viljaka põllumaaga, kust ei saa saaki sellepärast, et seal ei ole linde ja seal on mööda maad käivad söödikud, kellel on jumala ükskõik, kas on tuulik või ei ole. Aga igasugune õhus lendav fauna on sisuliselt ära kadunud. Ja see šleif on pikk. Järelikult iga tuuliku taha tuleb tõmmata selline mõtteline ellips ja arvutada, kui palju põllu- ja metsamaad me saastame. Taastumiseks läheb Saksa teadlaste andmetel kümnekond aastat. Järelikult lisaks turismi pärssimisele ja kõigele muule on tegemist äärmiselt ohtliku saasteliigiga.

Nüüd edasi. Siin oli natukene juttu mõningatest asjadest, mille puhul ma pean kahjuks kolleeg Mihhail Stalnuhhinile vastu vaidlema – kus kohas võib ja kus ei või tuulikuid ehitada ning kas Ida-Virumaa on halvem kui muud paigad Eestis. Vaata, Mihhail, häda on selles, et neid olemasolevaid tuulikuid, mille peaks metallilõikuriga juba homme lihtsalt maha võtma, maha võtta ei saa. Seal on raha taga. Siis tuleksid kahjunõuded ja pagan teab mis muud asjad. Need tuulikud, mis Eestis seisavad – me peame lihtsalt ootama, kuni nad ükskord ära roostetavad, aga meil peab jätkuma mõistust see roostetamine ära oodata ja uusi mitte juurde ehitada. Õelda, et tuuliku ehitamine annab mingile regioonile eelise – *come on!* Tuulikus ei tööta mitte ühtegi inimest. Sinna saadetakse üks elektrikute-montažnikute brigaad, kes paneb selle tuuliku üles. Unusta ära! Neid enam seal ei ole, aga see tuulik jääb neist maha. Tuulik on ja kogu see helisaastus ja see vauh, vauh – selle nad jätavad. Selles mõttes ei maksa kadestada.

Ja viimane asi, see puudutab kohalikke omavalitsusi. Ma nimetasin koostööd kahe TPI mehega.

Jumalukene, kui mitu korda me seal Muhu Vallavalitsuses käisime ja rääkisime, et ärge tehke, see on lollus jne. Aga nad tahtsid ehitada – Sõnajalad muidugi, kes siis veel – sinna Kuivastu taha, kus see munakivitee on ja vanad Moonsundi patareid seisid. See õnnestus ära hoida, aga niipea kui me TPI meestega Tallinnasse tagasi tulime, vallavalitsus jälle hääletas ja otsustas, et natuke ikka võiks ehitada. Miks? Sellepärast, et Sõnajalad olid vahepeal seal käinud. Ma küll täielikult usaldan kohalikku omavalitsust, aga tahan siiski tähelepanu juhtida sellele, et tehniliselt komplitseeritud küsimuste puhul võib omavalitsus hääletada emotsionaalselt ja tõesti mõeldes mingite eeliste peale, kas või seesama töökoha eelis, mida seal tegelikult ei ole.

Ka Tõnis rääkis siin, et sa paned tuuliku üles ja ta on näha kurat teab kuhu. Vaadake, siin tuleb lõppkokkuvõttes arvestada ka tõsiasja, et see on väga strateegiline riiklik küsimus. On koomiline, et me maksame tuulikute ehitamise eest – kujutage endale ette! – taastuvenergia tasu. Tuuliku puhul taastub ainult üks komponent, see on tuul. Kõik ülejäänud rikutakse aga ära. Ja sellepärast ma arvan, et tuuleenergeetika suhtes peaks meil olema ühtne rahulik üleriigiline seisukoht. Kui Tõnis on nii tubli mees, et hakkas saartest peale, las ta hakkas. Küll me vaikselt paneme need kõik ükskord kinni.

15:06 Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Igor Gräzin! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Määrán eelnõu 453 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 19. novembri kell 17.15. Eelnõu 453 esimene lugemine on lõppenud.

3. 15:07 Riigilõivuseaduse täiendamise seaduse eelnõu (454 SE) esimene lugemine

15:07 Esimees Ene Ergma

Alustame Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud riigilõivuseaduse täiendamise seaduse eelnõu 454 esimest lugemist. Palun ettekandeks kõnepulti Riigikogu liikme kolleeg Kalev Kotkase!

15:07 Kalev Kotkas

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Seaduseelnõu 454 eesmärk on täpsustada riigilõivuseaduses kehtivat regulatsiooni ja eristada seal kuni 3500-kilogrammiga täismassiga haagiste registreerimise riigilõivu määr teiste sõidukite registreerimise riigilõivu määradest. Liiklusseaduse § 2 punkti 9 kohaselt on haagis sõiduk. Alates 2010. aasta 1. jaanuarist tõusid Eestis sõidukite, sh järelhaagiste registreerimise riigilõivud pea kaks korda ning lisandus registreerimismärgi eest makstav riigilõiv. Praegu maksab uue sõiduki, sh haagise registreerimine 121,43 eurot, lisaks tuleb registreerimismärgi eest tasuda 28,76 eurot. Seega tuleb kokku välja käia 150 eurot ja 19 senti. Eestis müüdava haagise keskmine hind on 640 eurot. Seega moodustab registreerimise riigilõiv haagise kogumaksumusest 24%, samas moodustab uue auto registreerimise tasu keskmiselt 1% soetuskulust.

Kui võrrelda meie naaberriikidega, on haagise registreerimise kulu Eestis märksa suurem. Soomes on keskmine haagise hind 750 eurot ja registreerimine koos numbrimärgiga maksab 29 eurot ehk 3,7% soetuskulust. Norras maksab registreerimine 5,5 eurot, Rootsis 6,3 eurot, Lätis 41 ja Leedus 34 eurot. Seega on Eestis kuni 3500-kilogrammiga täismassiga sõiduautohaagiste registreerimise riigilõiv ebaproportsionaalselt suur nii võrreldes teiste sõidukite kui ka lähimate naabrite omaga.

Nüüd seaduse mõjudest. Haagiste keskmine vanus Eestis on suurem kui Euroopa Liidu keskmine. Liiklusohutuse seisukohalt on vanad, käepäraste vahenditega remonditud haagised kõrgema riskiastmega. Ebaproportsionaalselt suurte registreerimisloivude vähendamine soodustaks keskkonnasõbralikku väikesemahulist kaubavedu sõiduautohaagistega ja parandaks ka liiklusohutust, kuna võimaldaks haagiseparki kiiremini uuendada ja liikluskoormust veidi vähendada.

Loomulikult kaasneb riigilõivumäära vähendamisega 121,43 eurolt 25 eurole tõsiasi, et riigikassasse laekub vähem tulu. Maanteeameti puhtaritmetiliste rehkenduste kohaselt, mis arvestasid järgmiseks aastaks registreeritavate haagiste arvu kasvu 3–4%, laekuks vähem 403 000 eurot. Samas aitaks seda vähemlaekumist tuntaval määral kompenseerida registreerimiste arvu kasv.

Riigilõivud ei pea alati olema kulupõhised, need on ka teatud poliitikate järgimise instrumendid. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi arvutuste järgi on sõiduki registreerimise kulupõhine hind 14,88 eurot. Alandades kuni 3500-kilogrammiga täismassiga haagiste registreerimise riigilõivu praeguselt 121,43 eurolt 25 eurole, näitaks riik, et ta soosib keskkonnasõbralikku väikesemahulist vedu sõiduautohaagistega ning on huvitatud liikluskoormuse kahanemisest ja liiklusohutuse suurenemisest tänu haagiseparki kiiremale uuenemisele. Aitäh!

15:10 Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalev Kotkas! Teile on küsimus kolleeg Priit Toobalil. Palun!

15:11 Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Hea ettekandja! Ma soetasin umbes kuu aega tagasi väikehaagise ja maksin sellesama riigilõivu, millest te rääkisite. Enda puhul ma ei näe probleemi, ma jõudsin selle ära maksta, aga näiteks pensionäride ja miinimumpalka teenivate inimeste puhul on see tervelt pool kuusissetulekust. Mis te arvate, kas see, et riigilõiv on haagise esmasel registreerimisel nii suur, võib eriti maapiirkondades kaasa tuua seda, et ostetakse küll haagis, kuid see jäetakse registreerimata? Seetõttu jääb ka kindlustus tegemata, ülevaatus tegemata ja tegelikult on need haagised liikluses ohtlikud. Kui palju võiks olla neid haagiseid, mis on registreerimata ja kujutavad endast liikluses ohtu?

15:11 Kalev Kotkas

Täpset arvu ei oska öelda, aga suuremad haagisetootjad on tõepoolest täheldanud tendentsi, et müüdud haagiste arv on suurem kui registreeritud haagiste arv.

15:11 Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Kalev Kotkas! Palun kõnepulti rahanduskomisjoni liikme kolleeg Aivar Sõerd!

15:12 Aivar Sõerd

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas seda eelnõu oma 21. oktoobri istungil. Algataja esindajana oli kohal ka kolleeg Kalev Kotkas. Komisjon otsustas tulenevalt eelnõu algataja ettepanekust esitada eelnõu muudetud kujul. Seal oli üks viga, ebakõla seletuskirja ja eelnõu teksti vahel. See sai ära parandatud ja komisjon esitas eelnõu parandusega.

Kui kokku võtta rahanduskomisjoni arutelu, siis tuli selline informatsioon, et majanduskomisjoni menetluses on eelnõu riigilõivuseaduse muutmiseks ja seal käsitletakse liiklusregistri haldustoimingute määrasid laiemalt. Komisjonis kerkis muidugi küsimus, kui suur on eelnõu mõju riigieelarvele. Algatajate hinnangul jääks riigil saamata 403 549 eurot aastas. Veel küsiti, et kuna muudatus mõjutaks menetluses olevat riigieelarvet, siis kas oleks võimalik see jõustada 2015. aastast. Komisjoni liikmed tundsid ka huvi, kust selline initsiatiiv on tulnud, millist huvigruppi see kõige rohkem võiks puudutada. Selgus, et meie poole on pöördunud haagisemüüjad. See oli lühidalt kokkuvõtte toimunud arutelust.

Komisjon tegi otsuse võtta eelnõu päevakorda 5. novembril, päevakorra mitteammandumise tõttu tuli see edasi lükata tänaseks. Samuti otsustati eelnõu tekst esitada esimeseks lugemiseks muudetud kujul. See otsus langetati konsensusega. Komisjon tegi ka teise otsuse: lükata eelnõu esimesel lugemisel tagasi. Selle poolt oli 6 komisjoni liiget, vastu 5, erapooletuid ei olnud. Täna tähelepanu eest!

15:14 Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Aivar Sõerd! Küsimusi ettekandjale ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Palun kõnepulti kolleeg Kalev Kotkase Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

15:15 Kalev Kotkas

Proua eesistuja! Austet kolleegid! Aastal 2007 registreeriti Eesti Statistikaameti andmete kohaselt 6900 uut haagist, mille registreerimise tasu toonaste riigilõivumäärade kohaselt oli kokku 573 454 eurot. 2009. aasta 31. detsembri seisuga oli uute haagiste registreerimise arv vähenenud 2470-ni. Arvestades uute, ligi kahekordsete riigilõivumääradega koguti riigikassasse 370 975 eurot. Seega kahanes riigile laekunud tulude maht 202 478 eurot. Väiksemate haagiste riigilõivu määrade kahekordistamise mõju on valus näide selle kohta, kuidas riik iseendale sõrme lõikas ning pani täbarasse seisu ka oma kodanikud liiklejatena ja haagisetootjad, eirates liiklusohutuse ja keskkonnakaitselisi argumente. 2012. aasta kevadel korregeeriti valitsuse eelnõus selliste nn riskirühmade nagu jetid ja maastikusõidukid, vanasõidukid, võistlusautod jms registreerimise riigilõivusid. Toonasel majanduskomisjoni arutelul tunnistati, et haagiste registreerimise riigilõiv on ebaproportsionaalselt suur, ja lubati 2012. aasta sügisel teema juurde tagasi tulla. Nüüd, poolteist aastat hiljem ei paista tulemusi kuskilt. Praeguse olukorra kestmine on kahjulik kõigile asjaosalistele, sh riigile. Algatajad on valmis läbi rääkima nii pakutud riigilõivumäära üle kui ka eelnõu jõustumise tähtaja üle, aga probleem tuleb lõpuks lahendada. Aitäh!

15:16 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove rohkem ei ole, seega sulgen läbirääkimised.

Juhtivkomisjoni ettepanek oli eelnõu 454 esimesel lugemisel tagasi lükata. Me peame selle läbi hääletama. Valmistume hääletamiseks.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 454 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt hääletas 45 Riigikogu liiget, vastu on 31, erapooletuid ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek leidis toetust. Eelnõu 454 on esimesel lugemisel tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja.

4. 15:20 Patsiendiseaduse eelnõu (457 SE) esimene lugemine

15:20 Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine päevakorrapunkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud patsiendiseaduse eelnõu 457 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Heljo Pikhofi!

15:20 Heljo Pikhof

Lugupeetud Riigikogu istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Lubage mul tutvustada patsiendiseaduse eelnõu 457. Alustan kaugemalt ja seletan, milleks on meile patsiendiseadust üldse vaja. Eesti on Maailma Terviseorganisatsiooni liikmesriik ja tunnustab selle põhimõtteid. Üheks tähtsamaks ülesandeks peab see organisatsioon patsientide õiguste tagamist. Euroopa Liidu riigina lähtume Euroopa Liidu põhiõiguste hartast ja Euroopa patsientide õiguste hartast, samuti inimõiguste ja biomeditsiini konventsioonist koos selle lisadega, mis kaitsevad inimõigusi ja inimväärikust ka arstiteaduse rakendamisel.

Meil on juba olemas tervishoiuteenuste korraldamise seadus, mis kehtestab nende teenuste osutamise korra ja nõuded arstiabi liikide järgi, sama seadus reguleerib ka tervishoiu juhtimist, rahastamist ja järelevalvet. Lisaks on veel terve rida tervishoiuvaldkonda reguleerivaid eriseadusi: ravikindlustuse seadus, ravimiseadus, rahvatervise seadus, psühhiaatrilise abi seadus, kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seadus, töötervishoiu ja tööohutuse seadus, raseduse katkestamise ja steriliseerimise seadus, vereseadus, nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seadus. Kümme aastat tagasi kehtima hakanud võlaõigusseadusesse on eraldi osana lisatud tervishoiuteenuste osutamise leping kui uus liik eraõiguslike lepingute loetelus.

Rohketest seadustest hoolimata on meil selles vallas siiski üksjagu probleeme ja otsustamisõiguse küsimusi, mis ei ole ühegi seadusega piisavalt kaetud. Konkreetsemalt võiks näiteks tuua patsiendi terviseseisundist teavitamise kohustuse, talle raviprotseduuri või analüüside tegemise nõusoleku problemaatika, nõuded ja korra, mil moel võib patsienti kaasata kliinilisse õppetöösse ja arstiteaduslikesse uuringutesse, samuti patsientide kaebuste ja ravi tulemustega rahulolematuse avalduste lahendamise korra ning ravikvaliteedi probleemid.

Kuigi rahvusvahelised dokumendid annavad võimaluse sätestada patsientide õigused ja tervishoiuteenuste osutamisel tekkivate suhete reguleerimise erinevates tervishoiualastes seadustes, on mitmed riigid, näiteks Soome, Norra, Taani, Island, pidanud õigeks reguleerida seda valdkonda ühe seadusega. Lihtne, hõlpsasti loetav ja kõigile arusaadav patsiendiseadus loob head eeldused selleks, et möödarääkimist on vähem ja ravi tulemus tõhusam. Eestis puudub siiani kompaktne seadus, mis paneks ühelt poolt paika arstide, õdede ja teiste tervishoiuteenuste osutajate ning teiselt poolt patsientide õigused ja kohustused.

Patsiendiseadust ei olnud lihtne teha. Esiteks, sarnaselt töölepingu seadusega asub patsiendiseadus oma olemuselt eraõiguse ja avaliku õiguse piiril, hõlmates erinevate valdkondade õigusküsimusi. Teiseks lähevad vastuollu juba meditsiini enda ja õiguse kui nähtuse eesmärk ja olemus. On ju arstiteaduse eesmärk üllas: suurendada inimese heaolu, vähendada tema vaevusi ning anda talle seeläbi rohkem vabadust ja iseolemise võimalust. Õigus seevastu piirab ka demokraatlikus riigis inimese autonoomiat, kirjutab ette, mida teha tohib ja mida tegema peab. Isegi kui kellelegi antakse õigus midagi teha, tähendab see autonoomiat kellegi arvel. See tähendab, keegi on kohustatud taluma kellegi õiguse teostamist.

Tulenevalt sellest, et meditsiiniõiguses ristuvad meditsiini ja õiguse tõekspidamised, võib tekkida olukordi, kus mõlemale poolele, nii arstile kui ka patsiendile vastuvõetavat lahendust leida on äärmiselt raske, kui mitte võimatu. Toome näiteks täiskasvanud Jehoova tunnistaja problemaatika: inimene keeldub vereülekandest, mis päästaks tema elu. Arst on andnud Hippokratese vande, mis kohustab teda tegema kõik endast oleneva, et elu hoida, ent teovõimelise patsiendi seisukohalt oleks vereülekande tegemine tema enesemääramisõiguse rikkumine. See näide on pärit meie tunnustatud

õigusteadlaste Ants Nõmperi ja professor Jaan Sootaki raamatust "Meditsiiniõigus". Samad spetsialistid on tõdenud, et tulevikku vaadates võib prognoosida, et varem või hiljem muutub valitsevaks mõiste "patsiendiõigus". Seda näitab nii tegelik olukord kui võimalus ületada meditsiiniõiguse dilemmasid. Maailma Terviseorganisatsioon ja Maailma Arstide Liit ongi vastu võtnud deklaratsioonid patsiendi õiguste kohta.

Patsient on suhtes tervishoiuteenuse osutajaga enamasti nõrgem partner, kuna üldjuhul puuduvad patsiendil selles vallas vajalikud teadmised ja info. Aga mitte alati. Arstid-õed ja teised tervishoiutöötajad pole kaitstud kiuslike patsientide eest, kellele ei ole ükski ravi ega ükski arst küllalt hea. Siin ongi inimlik suhtlemine väga tähtis ja see on, nagu te teate, väga tundlik teema. Samas kehtivad ka suhtluses tervishoiuasutustes objektiivsed põhimõtted, mida järgides on kergem üksteist mõista ja patsiendile abi anda. Patsiendiseadus püüabki luua paremaid eeldusi osapoolte dialoogiks, üksteisemõistmiseks ja usalduseks.

Patsiendi teavitamine ja patsiendi teadev nõusolek uuringu või raviprotseduuri tegemiseks on seaduse olulisimaid valdkondi. Inimene peab saama ise otsustada, kas lasta sekkuda oma tervisesse või sellest keelduda. See õigus on inimõiguste lahutamatu osa, aga selleks et otsustada, peab patsient oma seisundist ja alternatiivsetest ravivõimalustest aru saama ja teadma ka seda, mida võib ravist loobumine kaasa tuua. Kõike seda peab meedik selgitama patsiendile arusaadaval viisil. Seaduseelnõu sätestab ka juhud, kui patsient peab infot saama kirjalikult, samuti selle, millal ja milleks on vaja patsiendi allkirjaga nõusolekut. Seda on vaja näiteks operatsiooniks, südame sondeerimiseks ja mõneks muuks suurema riskiga protseduuriks. See aga ei tähenda, et iga ravisammu kohta tuleb haigelt allkirja küsida. Ka see on nõusolek, kui patsient läheb arsti ettekirjutusel verd andma või kopsuröntgenisse. Kui aga rääkida ohtlikumatest protseduuridest, siis on must valgel kirjapandu omakorda tagatis ka arstile. Kui patsient ei taha kogu tõde teada saada, ei sunnita seda talle peale, välja arvatud juhud, kui teadmatus ohustab teisi inimesi. Näiteks nakkushaigused on kaaskondlastele kindlasti ohtlikud. Arst peab ravidokumenti märkima, mis kaalutlusel ta jätab osa infot andmata. Kui me vaatame võlaõigusseaduses reguleeritud, siis seal ei ole teavitamiseks kindlat vormi ette antud.

Eelnõusse on sisse kirjutatud ka uus mõiste, see on patsiendi usaldusisik, kes ei pruugi olla tema sugulane. Patsient saab ise otsustada, kellele antakse delikaatset infot ja kellelt küsitakse nõusolekut ühe või teise ravivõtte kasutamiseks, kui ta ise ei suuda seda otsustada. Väga raske seisundi korral vähendab see riski, et info haige inimese tervise kohta satub vastu tema tahtmist kõrvaliste isikute, olgu või omaste kõrvu. Aga ei patsiendi usaldusisik ega ka alaealise vanemad ei saa keelata raviprotseduuri, kui sellest sõltub patsiendi elu. Nõnda on üheselt seadustatud näiteks vereülekande tegemine eluohtlikus seisundis imikule, sõltumata tema vanemate usulistest tõekspidamistest. Ainult täisealine ja teadvusel patsient ise võib elu päästvast protseduurist keelduda. On veel ka võimalus ravidokumendis kirjalikult fikseerida, et otsustusvõimeline patsient on täie teadmisega ära ütelnud ühest või teisest ravimeetodist. Selline säte kaitseb ka arsti võimalike kohtuprotsesside eest.

Igal inimesel on õigus sõltumatule teisesele arvamusele, kui talle tundub, et diagnoos ei pea paika või ravi ei anna tulemusi. Eelnõu kehtestab veel ühe uue riikliku institutsiooni, s.o patsiendinõuniku. Arsti, juristi või sotsiaaltöötaja kutsega patsiendinõunik orienteerub patsiendi ja arsti õigustes ja kohustustes ning meditsiinis üldse, aidates vajaduse korral patsiendil tema õigusi mõista ja kaitsta. Aga ka arstile on selliste teadmisega töötaja võrdsem partner – ta oskab adekvaatsemalt asju ajada, kui patsient ise hakkama ei saa või lihtsalt jonnib. Patsiendinõunik on omamoodi sidemees patsiendi ja tervishoiutöötaja vahel, kui nad vahendajata läbi ei saa.

Kaebuste lahendamise kord on patsiendiseaduses konkreetset fikseeritud. Tervishoiuteenustega rahulolematul patsiendil ja tema seaduslikul esindajal, usaldusisikul või omaksel on õigus esitada kaebus nii tervishoiuteenust osutava isiku, st arsti või ravisutuse juhtkonna peale, aga ka tervishoiuteenuste kvaliteedikomisjoni peale. Konkreetne kord aitab inimlikul tasandil lahendada probleeme enne, kui konflikt suureks paisutatakse. Kui lahendus ei jää õhku rippuma, on ka vähem põhjust kohtusse pöörduda.

Samuti reguleerib eelnõu kliinilist õppetööd ja teadusuuringuid kooskõlas inimõiguste ja biomeditsiini konventsiooni lisade põhimõtetega. Teadusuuring patsiendiseaduse mõistes on inimesel tehtav arstiteaduslik või bioloogiline uuring eesmärgiga saada uut teavet, mis on kasutatav arstiteaduse valdkonnas. Eelnõu sätestab, kus on üldse lubatud patsienti kaasata kliinilisse õppetöösse. See õigus on vaid ametlikel arstil, õe või teiste tervishoiuspetsialistide koolituse baasasutustel. Ravialune peab selgelt teadma, et tal on õigus osalemisest keelduda. Arstil võib küll olla tahtmine mõnd erilist haigusjuhtu

tudengitele demonstreerida, ent nii mõnelegi inimesele võib liigne tähelepanu mõjuda halvasti. Kui patsiendile on selge sõnaga öeldud, et ta pole kohustatud kliinilises õppetöös osalema, sõandab ta vajaduse korral keelduda.

Aga õigused käivad alati käsikäes kohustustega. Nii määratleb patsiendiseadus ka patsiendi kohustused, näiteks kohustuse vastata tervishoiuteenuste osutamisega seotud küsimustele või kinni pidada ravijuhistest, kui ta tahab terveks saada ja on oma nõusoleku raviks andnud. On ju kindel, et arst ja patsient on sama asja eest väljas.

Head ametikaaslased! Esmakordselt Riigikogu ajaloos viisime kaasamise protsessi rohujuure tasandile, andes Riigikogu veebilehe vahendusel kõigile huvilistele võimaluse teha patsiendiseaduse eelnõu kohta märkusi ja ettepanekuid. Saatsime eelnõu laiali kõigile asjaomastele liitudele, ühingutele, arstide, õdede ja patsientide katusorganisatsioonidele, ametiühingute keskliidule, haiglate liidule, puuetega inimeste kojale jne, kokku 76 ühingule, liidule, organisatsioonile. Nii sihtrühmadelt kui ka tavakodanikelt saime tänuväärt tagasisidet. Päris paljude ettepanekute ja parandustega ka arvestasime, ent mitte muidugi kõigiga, sest arvamusi oli seinast seina ja üks ettepanek võis eos välistada teise. See oli nüüd siis kolmas kord seaduseelnõu ajakohastada ja täiendada-täpsustada.

Vabariigi Valitsus, nagu opositsiooni algatuste puhul tavaks on saanud, eelnõu ei toetanud. Kui aus olla, siis oleksin oodanud maailmavaatelisi etteheiteid nõrgema poole riikliku kaitse osas, sest võlaõigus võimaldab juba praegu ühiskonna jõukamal osal kohtus oma õigused maksma panna. Paraku kritiseeriti meid selle eest, et me lahendame eriseaduses asju teisiti, kui on reguleeritud üldseaduses, ning soovitati viide seadusele asendada viitega alamaktile. Siit tulenevalt ongi mul sõbralik soovitus koalitsioonile kärbetega piiri pidada, et ministeeriumidel oleks võimalus hoida palgal juriste ning edaspidi võiksime lugeda tõsiselt võetavamalt kriitikat.

Lõpetuseks tahan öelda, et meil on viimane aeg igaühele mõistetav patsiendiseadus vastu võtta. Kolm on kohtu seadus, ütleb ka rahvasuu. Nagu näitas tagasiside kodanikelt, ühingutelt ja organisatsioonidelt – tuli ju meile ligi 300 muudatusettepanekut –, et nii patsiendid kui ka tervishoiutöötajad vajavad seda seadust. Aitäh!

15:36 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Heljo Pikhof! Kaasettekandeks palun kõnetooli sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahkna!

15:38 Margus Tsahkna

Suur tänu, lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Heljo Pikhof andis algatajate nimel väga põhjaliku ja pika ülevaate sellest eelnõust, ma ei hakka seda kordama. Sama tegi Heljo Pikhof ka meie sotsiaalkomisjoni istungil. Annangi lühidalt ülevaate, mida sotsiaalkomisjoni istungil veel arutati ja mida sotsiaalkomisjon otsustas.

Sotsiaalkomisjon arutas eelnõu 457 kahel komisjoni istungil – 22. oktoobril ja 4. novembril. 22. oktoobril me tegime menetlusliku otsuse saata eelnõu saali 5. novembriks, kuhu ta küll jõudis alles tänaseks, kuna eile ei jõutud päevakorrapunkte lõpuni arutada ja need kandusid üle tänasesse päeva. Teine otsus oli, et komisjonipoolne ettekandja on Margus Tsahkna.

Sisuline arutelu toimus 4. novembril, kui algataja andis väga põhjaliku ja pika ülevaate ning me kuulasime ära ka valitsuse esindaja. Selleks oli Ingrid Ots-Vaik, Sotsiaalministeeriumi tervishoiuosakonna peaspetsialist. Vabariigi Valitsus seda eelnõu ei toeta. Põhjendused on päris pikad, põhimõtteliselt jaotuvad need kahe ministeeriumi arvamusteks – Sotsiaalministeerium saatis komisjonile Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Justiitsministeeriumi seisukohad, mis olid päris põhjalikult selgitatud.

Komisjonis toimus diskussioon eelkõige eelnõu ühe algataja Heljo Pikhofi ja ministeeriumi nõuniku vahel. Teemaks oli põhiliselt konkreetsete näidete vajadus. Nimelt väidab valitsus, et osa eelnõus sisalduvaid sätteid kattub osaliselt või täielikult juba kehtivas õiguses sätestatuga. Kuna valitsuse esindaja ei suutnud peast näiteid tuua, lepitati kokku, et asjaomane materjal edastatakse komisjonile peagi. Järgmisel päeval või isegi samal päeval see materjal laekuski. Oli tehtud konkreetne võrdlev analüüs eelnõu ja kehtiva õigusega. Seda ma teile siin ette ei hakka lugema, see on päris pikk materjal ja kõigile kättesaadav.

Komisjon langetas 4. novembri koosolekul järgmised otsused. Esimese lugemise lõpetamise poolt oli 2, vastu 5 komisjoni liiget. Järelikult on komisjoni ettepanek eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Teine

otsus oli, et kui täiskogu otsustab eelnõu esimese lugemise lõpetada, siis on ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele kümme tööpäeva. Aitäh!

15:40 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, Eiki Nestor!

15:41 Eiki Nestor

Aitäh! Võlaõigusseadus kui selline on vägagi universaalne seadus ja sellest loogikast lähtudes poleks meil vaja mitmeid teisi seadusi, mis Eestis siiski kehtivad, lähtudes muu hulgas ka lepingulise suhte reguleerimise vajadusest. Miks siis kõnealusel juhul ei ole vaja eriseadust võlaõigusseadusele lisaks?

15:42 Margus Tsahkna

Hea küsija! Sellist küsimust komisjonis ei püstitatud. Me ei arutanud seda komisjonis. Küll aga leian isiklikult, et miks ei võiks patsiendi huvidest lähtuvalt olla üks koodeks, kus tema õigused ja ka kohustused oleksid konkreetsetl viies loetud. Üks teema, mis tuleb loodetavasti sotsiaalkomisjonis lähiajal arutusele, on vastutuskindlustuse teema. Ma arvan, et ka selle raames võiks käsitleda päris paljusid ettepanekuid, mis on sellesse eelnõusse kirja pandud.

15:42 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor, teine küsimus!

15:42 Eiki Nestor

Teine küsimus on väga otsene: kui te seda ei arutanud, mida te siis üldse arutasite?

15:42 Margus Tsahkna

Nagu ma ütlesin: me arutasime, kas algataja saab valitsuse esindajalt piisavalt materjale või mitte.

15:42 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

15:43 Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Tihtipeale oleme ka meie tunnistanud, et Eesti riigi seadused on keerulised ja neid on raske lugeda. Kui lihtnimene seadusi loeb, vaevast et ta kõigest hästi aru saab. Patsiendiseadus on väga hästi kirjutatud. Ma usun, et kui lihtnimene seda loeb, siis saab ta väga hästi aru, missugused on tema õigused ja kohustused. Kas juba sel põhjusel ei vääri patsiendiseadus teist lugemist ja edasimenetlemist siin saalis?

15:43 Margus Tsahkna

Olen nõus, et meie õigusruum on ülereguleeritud. Me oleme riigina läinud seda teed, et üritame kõik oma õigused-kohustused ja võimalikult paljud elulised situatsioonid seadusesse kirjutada. Tegelikult vajadust selleks ei ole. Väga paljude asjade lahendamisel võiks lähtuda eelkõige tervest mõistusest ja tavadest. Patsiendiseadus on selles mõttes hästi kirjutatud, et siin on valdkonna väga paljud tahud kokku võetud, kuid ma ei ole kindel, et me peame selle kohta eraldi seaduse kehtestama. See ongi vaidluse koht. Komisjon leidis, et sellisel kujul eelnõu esimese lugemise lõpetamist me ei toeta. See oli komisjoni otsus.

15:44 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heljo Pikhof!

15:44 Heljo Pikhof

Ma teeksin ühe täienduse: mitte kokku võetud, vaid lahti kirjutatud. Aga kui sa oled vaadanud muudatusettepanekute tabelit, siis seal on lisaks arstidele, õdedele jt teinud oma ettepanekuid ka ministeerium, ja paljudega neist on arvestatud. Ma ei saa üldse aru, milles on küsimus. Nii paljud

inimesed on ametiasutuste kõrval võtnud osa selle eelnõu paremaks tegemisest, miks me inimeste soovile vastu ei tule? Seda patsiendiseadust on ju vaja!

15:45 Margus Tsahkna

Hea küsija! Ma tean, et sa oled teinud selle eelnõu ettevalmistamisel väga palju tööd ja see töö on kindlasti väga kasulik. Ma olen seda ka ise avalikult välja öelnud, et paljud patsiendid ei tea oma õigusi ja kohustusi, kuna neid on dokumentidest väga raske leida. Ma kindlasti toetan seda suunda, et nii patsientide kui ka arstide olemasolevad õigused ja kohustused – tegelikult ka meedikutel on omad õigused, mitte ainult kohustused – võiksid olla kuskil selgelt kirjas, aga ma ei ole kindel, et see peaks olema just nimelt seadus. Aga jah, kui vaadata selle seaduse teksti, siis tõepoolest, see seadus on palju loetavam kui näiteks riigihanget reguleerivad seadused, millest ei saa aru mitte keegi, isegi juristid. Selles mõttes on see hea näide, et õiguskeele selguse nimel on väga korralik töö ära tehtud ja teksti on hea lugeda. Aitäh!

15:46 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

15:46 Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea esineja! Ma küll ei mäleta, et oleks võetud vastu seisukoht, et ei taheta seda seadust teha. Minu arust on seda aastaid püütud koostada, on ka vaieldud, aga niisugust seisukohta küll ei ole olnud, et ei, meil ei ole seda seadust vaja. Ning nüüd on see tekst mingil kujul olemas. Kas ei peaks seda aluseks jätma, et valitsus saaks sellele midagi lisada? Seda seadust on vaja, see on teisteski riikides olemas. Miks me ei võiks siit edasi minna ja omavahel koostööd teha?

15:46 Margus Tsahkna

Ma täpsustan, et seadust veel ei ole. On eelnõu, mis on esitatud ja mille esimest lugemist otsustas komisjon mitte lõpetada.

15:47 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas, teine küsimus!

15:47 Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Sa ütlesid, et paljud välja pakutud asjad on olemas juba teistes õigusaktides – võlaõigusseadus ja tervishoiukorralduse seadus jm. Kindlasti aga on selles seaduseelnõus hulk selliseidki detaile, mida senistes regulatsioonides sätestatud pole. Kas me sellest tulenevalt ei peaks siiski olemasolevaid seadusi mingilgi määral täiendama?

15:47 Margus Tsahkna

Kindlasti tuleb olemasolevaid seadusi täpsustada. Ma juba mainisin, et seoses Euroopa Liidu direktiiviga, mis puudutab patsientide vaba liikumist, tuleb peagi siia saali ka vastutuskindlustuse teema, mis puudutab küll ühelt poolt põhiliselt tervishoiuteenuseid osutavaid inimesi, kuid teiselt poolt kindlasti ka patsiente. Arvan, et ka see debatt puhkeb siin uuesti.

Mis on mulle sümpaatne? Jätame patsiendid korraks nagu kõrvale. Võib-olla on see naiivne, aga mulle meeldib põhimõte, et lapsed ja peresid käsitlevad seadused võiksid meil olla ühes kohas koos ning patsiendi õigusi ja kohustusi käsitlevad seadused ühes kohas. Jne. Oleks lihtsam jälgida. Aga see eeldab kogu Eesti riigi õigusruumi ja kogu seadusandluse väga tõsist analüüsi. Mina olen see inimene, kes on seisukohal, et me oleme ennast juba üle reguleerinud. Me tegeleme siin saalis, head kolleegid, teiega pidevalt seaduste parandamise seaduste parandamise seaduste eelnõudega. Kui tekib uus eluline olukord, siis me peame selle kohe seadusse raiuma. Paindlikkus, mis lähtuks inimese huvidest, on meil õigusruumist kadunud või kadumas.

15:48 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

15:49 Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea komisjoni esimees! Ütlesite, et esitatud eelnõus on mitu väga head punkti ja aspekti, mis puudutavad patsientide õigusi ja kohustusi, aga sõnasite ka, et see kõik ei pea tingimata olema seadusesse kirja pandud. Aga kuhu siis võiks needsamad head sotsiaaldemokraatide eelnõu põhimõtted kirja panna? Mis vorm see võiks olla, kui see ei ole seadus?

15:49 Margus Tsahkna

Seda me komisjonis ei arutanud. Aga ma ütlen oma isikliku seisukoha. Juba olemasolevad regulatsioonid, mis puudutavad patsientide õigusi, võiks tõlkida inimkeelde ja teavitustöö kaudu inimestele teada anda, mis õigused neil tervishoiu valdkonnas on. Väga tihti ei tea patsiendid, mis õigused neil on, ja väga tihti nad ei tea ka seda, mis kohustused neil on. Aga usun, et konkreetsed ettepanekud, mille elluviimine nõuab seadusmuudatusi, jõuavad siia saali ka edaspidi.

15:49 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heljo Pikhof, teine küsimus!

15:50 Heljo Pikhof

Aitäh! Ma ütleksin, et võlaõigusseadus on ju üldseadus, patsiendiseadus on eriseadus. Ega me ei hakka, ütleme, ravimiseaduses ja teistes eriseadustes, mis ma enne ette lugesin, patsientide õigusi ja kohustusi üldiselt reguleerima. Patsiendiseaduse eelnõus aga on kõik üldiselt ära reguleeritud ja see on mõeldud kaitsma nii patsienti kui ka arsti. Ma olen päris kindel, et kui oleks olemas seadus, kust mõlemad pooled saavad oma õigusi ja kohustusi vaadata, saavad juhiseid, kuidas ühel või teisel juhul käituda – siin on ju kõik ilusasti lahti kirjutatud –, siis see oleks hea. Võib-olla saaksid olukorrad, mis meie tervishoius tekkinud on, lahendatud. On ju olemas terve rida probleeme. Võtame kas või kohtueelse vaidluste lahendamise jms. Ega arstid ka ei taha, et kõik läheb suure kella külge.

15:51 Margus Tsahkna

Aitäh! Küsimust ei olnud, oli kommentaar. Nii et pole vaja vastata.

15:51 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, Margus Tsahkna! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Palun, Eiki Nestor Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

15:51 Eiki Nestor

Austatud juhataja, vahest ma lähen liiga hoogu, nii et palun juba ette lisaaega!

15:51 Aseesimees Laine Randjärv

Paneme kohe kaheksa minutit. Palun!

15:51 Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud rahvasaadikud! Võlaõigus kehtib meil juba 1990. aasta lõpust. See reguleerib lepingulisi suhteid. Iseküsimus on, kui kaua võtab aega, enne kui Eesti ühiskonna teadvusse jõuab arusaam, et kui ühel inimesel on tervis kehv ja teine inimene teda sel põhjusel abistab, siis on tegemist lepingulise suhtega. Piltlikult öeldes on vahe selles, et kui kellelgi peale gümnaasiumi lõppu jääb ülikooli astumata, siis tal puudub võimalus kaevata teda halvasti õpetanud riik kohtusse, korvamaks tulu, mis jääb saamata seoses ülikooli mitte astumisega. Seda õigust meil ei ole. Kui aga tervishoius keegi juhtub eksima või juhtub mingisugune viga, siis võlaõigusseadusest lähtuvalt võib inimene tema peale kaevata. Võlaõigusseaduse üldsätted on suurepärased ja head siis, kui mõlemad lepingupooled on võrdsed. Võlaõigus eeldabki seda. Lisaks võlaõigusele on meil aga rida eriseadusi, mis on koostatud ja vastu võetud, lähtudes teisest põhimõttest: et lepingusuhtes olevad pooled ei ole võrdsed. Need seadused elavad meil hästi. Kõige tüüpilisem näide on töölepingu seadus, mis on ka vastu võetud ainult seetõttu, et pooled ei ole võrdsed. Kui rääkida patsiendi ja arsti suhetest, siis, andke mulle andeks, millest üldse on jutt! Kui me eeldame, et patsiendi eriseadust ei ole vaja, siis see tähendab seda, et me eeldame, et arsti juures käivadki ainult arstid ja mitte keegi teine. Andke andeks,

aga sellisele järeldusele võib tõesti tulla. Tegelikult me väga vajame sellist eriseadust. Algatajatele on praegune vastuseis mõnes mõttes tuttav ja teada ka, kes selle seaduse vastu on. Rohketest arvamusaualdustest, mis me eelnõu algatajatena saime – ma tahan kõiki tänada nende arvamuste eest ja siinkohal ka suur tänu Heljo Pikhofile, eelnõu peamisele autorile –, koorub väga selgelt välja üks asi. Koorub välja kõigepealt see, et seda seaduseelnõu pelgavad natukene need, kes on tervishoiuteenuste osutajate poole peal. Nad ei ole otse selle seaduse vastu, aga nad ei taha olla ka poolt, kuna mõnes mõttes teeb see nende elu tülikamaks, seda tuleb ausalt öelda. On ka üks seltskond, kes on arusaadaval põhjusel selle eelnõu kindlad vaenlased. Need on advokaadid ja muud juristid, kes praegu tervishoiuteenustega seotud õiguse vallas tegevad on. Nendelt võtab see sissetuleku ära. Saame aru, nende protest on aus ja õigustatud. Ütlen aga minagi ausalt: me olemegi nii mõelnud, et neile ei peaks maksma. Selle eelnõu mõte seisnebki selles. Täna me rääksime siin infotunnis ja oleme muudelgi puhkudel rääkinud tervishoiukulude osakaalust SKT-s. Muuseas, Ameerika Ühendriikides on tervishoiukulude osakaal SKT-s kordades suurem kui Eestis, aga teada on, et väga suur protsent sellest rahast ei lähe mitte arstidele ja õdedele, nagu peaks, vaid advokaatidele, kes esindavad kas arste, õdesid või patsiente. Euroopa komme on eriseaduse abil seda maksmist vähendada, elimineerida. Seda õigust ei saa küll mitte kelleltki ära võtta, aga on püüd kulutada võimalikult vähe sellest rahast, mis me tervise huvides kulutame, õiguslikele vaidlustele ja võimalikult palju kõigele sellele, mis on seotud tegeliku arstiabi osutamisega, inimeste tervise parandamisega. Ka vastutuskindlustus, millest Margus Tsahkna rääkis ja mida üle Euroopa, nagu ma aru saan, juurutatakse, peaks sündima tegelikult alles pärast seda, kui patsiendiseadus on vastu võetud. See oleks loogiline jätk sellele. Kui niisugune vastutus on konkretiseeritud patsiendiseaduses, siis vastutuskindlustuse seadus konkretiseerib seda, et säärast kindlustust hakatakse võtma, ja saadakse aru, miks seda vaja on. Eestis muuseas oli nii, et üks suur väga edumeelne ja väga tubli haigla – Tartu Ülikooli Kliinikum – kasutas pärast võlaõigusseaduse kehtima hakkamist vastutuskindlustust ilma igasuguse seadusnõudeta. Ta kindlustas oma arstid ja õed vigade vastu ära, aga siis loobus sellest, kuna nägi, et keegi ei küsigi midagi. Ma arvan, et ei pea jääma lootma selle peale, et meie patsiendid ei saagi nii targaks, et nad mõistavad, et kui neile on arstiabi andes mingisugune terviseviga tekitatud, siis nad võivad hagi esitada. Saavad ikka küll! Ning mida rutem me sellest aru saame, seda parem. Mõistlik oleks, et kogu see niigi napp rahahulk, mis tervishoidu läheb, kulutataks tervise parandamiseks, mitte ei kasutataks kohtuvaidlusteks, olgugi need väga õigustatud ja vajalikud. Nii et, head kolleegid, mina küll julgen teid üles kutsuda mitte hääletama selle komisjoni poolt. Kutsun ka Eesti tervishoiu esindajaid üles suhtuma eelnõusse mõistmisega. Ühtpidi teeks see seadus nende elu küll mõne koha pealt keerukamaks, aga teisest küljest jälle lihtsamaks, kui me räägime vastutusest. Lõpetuseks palav tervitus ka tervishoiu alal tegutsevatele advokaatidele. Teilt me tõesti tahaksime selle raha ära võtta, sest me arvame, et see kulub ära mujal palju paremal eesmärgil.

15:58 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Viktor Vassiljev Keskerakonna esindajana!

15:58 Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Ma küsin ka kaheksa minutit.

15:58 Aseesimees Laine Randjärv

Kaheksa minutit.

15:58 Viktor Vassiljev

Head kolleegid, patsiendiseadust oli juba ammu vaja. Loomulikult, see asi peabki nii käima, et kõigepealt patsiendi õigused paika, siis meditsiinipersonali vastutuskindlustus. Täpselt niimoodi sellest asjast räägiti ka tol hallil ajal, kui Eiki Nestor oli sotsiaalminister. Nooremad ei mäleta, paljud vanad, kes mäletavad, on juba surnud, aga see aeg oli. Juba sellal räägiti patsiendiseadusest ja vaat siis oli seda tõesti väga vaja. Kahjuks on tollest ajast väga palju verd merre voolanud ja paljud patsiendid lahkunud sinna, kus pole valu ega vaeva ja pole ka tervisekindlustust vaja. Meie tervishoid on keeranud eelkõige eraõiguslikuks. Oli see vale või õige, aga lepiti kokku – eraõiguslik on hea. Võib-olla ongi hea, okei, las ta siis olla eraõiguslik. Aga see sunnik on ju äriks kätte läinud. Nii et

nüüd on meil äriiline tervishoid.

Äsja tegi opositsiooniline erakond oma jõududega – loomulikult, neil oli kasutada endine minister ja endine ministri nõunik – ära suurepärase töö. See oli väga suur töö, väga mahukas töö, minu teada hangiti ligi 90 mitmesuguse organisatsiooni ja isiku hinnangud, ka peavalu selts avaldas oma seisukoha, mida vist ei arvestatud.

Kõige suuremat peavalu valmistab see seadus Vabariigi Valitsusele ja eriti Sotsiaalministeeriumile. Miks? Sellepärast et aeg on läinud, sellepärast et sellist elukat nagu patsient meil ei eksisteeri. Nagu ma ütlesin, tervishoid on äriks kätte läinud ja kui inimene on haige, siis talle ei pakuta mitte abi, vaid talle pakutakse teenust, milleks ta peab sõlmima lepingu tervishoiuteenuse osutajaga. Ongi niimoodi, et meil on mitu suurt seadust, mis reguleerivad tervishoidu, võlaõigusseadus neist kõige suurem ja tähtsam loomulikult, ja mitte kusil ei ole nimetatud mitte mingit patsienti. Ka kõik alamastme õigusaktid räägivad kliendist. Kui patsient juhuslikult ongi mõnda alamastme õigusakti pidama jäänud, siis on ta ikkagi kadunud liik – millegipärast veel ellu jäänud, aga küll ta ka seal välja sureb.

Mis on vahe? Head sõbrad, see sõna on teada juba Vana-Rooma aegadest. *Patientia* on kannatus, patsient on kannataja, kannataja inimene. Kes on klient? Klient – see on oma patroonist sõltuv isik. Ma räägin jälle Vana-Rooma aegadest ja ladina keelest. See on oma patrooni armust patrooni maadel elav isik, kellel on ka kohustus, et kui isand läheb sõtta, siis klient peab ka võtma käepärased riistad ja aitama oma isandat sõjas naabri vastu. Või kui on vaja mingeid kiireloomulisi põllutöid teha, siis klient peab aitama. Vaat see on klient. Klient ja patroon. Aga meie räägime selles uues seaduseelnõus patsiendist. Väga hea!

Sotsiaalkomisjoni esimees ütles siin ajaloolised sõnad, et vaja oleks tõesti koodeksit, kus oleks patsiendi õigused kirjas. Noore mehega ta võib-olla ei tea, et alati on eksisteerinud asjaomane eetikakoodeks. Muidugi, ega mina ka ei ole Hippokratesega isiklikult tuttav olnud, vana suri ju kaks ja pool tuhat aastat tagasi ära, aga Hippokratese vannet annavad ju kõik meedikud, kes sellel raskel erialal kus tahes maailmas tööle hakkavad. *Noli nocere* ehk ära tee patsiendile kahju – see on üks põhipostulaate, mis Hippokrates meile jättis. Eetikat õpetatakse ka praegu arstiteaduse tudengitele. Nad õpivad eetikat, aga paraku, kui nad on ülikooli lõpetanud ja kui *alma mater*i raske tammepuust uks on nende selja taga pauguga kinni langenud, siis selgub, et see eetika ei mahu tervisekeskuste udest mitte kuidagi sisse. See ei mahu meie tervishoiusüsteemi.

Meie armas seaduseelnõu – patsiendiseaduse eelnõu – üritab seda tühimikku täita. See üritab kirjeldada eetikakoodeksit, üritab noppida välja seda teemat paljudest teistest seadustest, kus on juttu kliendi ja patrooni või kliendi ja teenindaja suhtest, üritab selle lahti kirjutada patsiendi seisukohast. Väga häid asju on kirjas patsiendiseaduses. Ma tean, et on inimesi, kes väga rõõmustavad selle üle, et seal on sellised sõnad, et patsiendile tuleb selgitada tema õigusi ja alternatiivsete teenuste kasutamise võimalusi talle arusaadaval viisil, järelikult temale arusaadavas keeles. Oo jaa, nii mõnigi rõõmustaks väga selle üle. Mina selle üle ei julge rõõmustada, sellepärast et mina vaatan asju natuke laiemalt. Ma vaatan seda katastroofiliselt lähenenud ja nüüd juba täiesti olemasoleva patsientide piiriülese arstiabi valguses. See ju tähendab seda, et ka sakslasele, prantslasele, portugallasele või hiinlasele tuleb selgitada tema õigusi ja alternatiivsete teenuste kasutamise võimalusi talle arusaadavas keeles. Ma ei tea, kuidas sellest aru saada. Kardan, et advokaatidel tööd jätkuks, kui see seadus vastu võetakse. Samas on see väga hea eelnõu. Ta täidab ühte tühja kohta ja sobib praegusesse tervishoiu õiguslikku regulatsiooni suurepäraselt, sama hästi kui rusikas silmaauku Sotsiaalministeeriumile. Loomulikult, nende töötajad on selle vastu. Kes see tahab hakata suurt hunnikut seadusi ja määrusi ümber kirjutama. Seda enam, et mis sa ikka kirjutad, kui patsient on surnud, patsienti ei ole. Patsient on surnud, elagu klient! Meil on nüüd vaid kliendid. Vaat niimoodi.

Kokku võttes on meie fraktsioon selle vastu, et see seadus menetlusest välja hääletada. See seadus on vajalik, sest see on deklaratsioon ja näitab, et patsient vajab kaitset. Patsient vajab kaitset mitte arstide eest, mitte õdede ja mitte sanitaride eest, vaid ta vajab kaitset nende inimeste eest, kes panid paika sellise süsteemi, kes seda toetavad, ja ka nende inimeste eest, kes täna siin hääletavad selle eelnõu menetlusest väljalükkamise poolt. Nende eest tuleb patsienti kaitsta. Ja au selle seaduse kirjutajatele! Aitäh!

16:06 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised.

Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 457 esimesel lugemisel tagasi lükata. Me peame seda hääletama.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 457 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt hääletas 42 Riigikogu liiget, vastu 32, erapooletuid ei ole. Seega leidis juhtivkomisjoni ettepanek toetust, eelnõu 457 on tagasi lükatud ning langeb menetlusest välja.

5. 16:09 Vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu (486 SE) esimene lugemine

16:09 Aseesimees Laine Randjärv

Päevakorrapunkt nr 5 on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu 486 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Heljo Pikhofi!

16:09 Heljo Pikhof

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Mul on au teile tutvustada sotsiaaldemokraatide eelnõu nr 486. See puudutab vanemahüvitise seaduse muutmist. Vanemahüvitise seaduse eesmärk on säilitada riigi toetuse andmisega varasem sissetulek inimestele, kelle tulu väheneb laste kasvatamise tõttu, ning toetada töö- ja pereelu ühitamist. Seda on siin kõnepuldis räägitud ja räägitud, aga kordan üle. Vaatamata püstitatud eesmärgile on kehtiv vanemahüvitise seadus töö- ja pereelu ühitamise osas jäik. Vanemahüvitise saamise perioodil alampalgast suurema sissetuleku teenimisel isikule makstav vanemahüvitis väheneb. Samuti kehtestab praegune seadus, et vanemahüvitist makstakse üksnes lapse esimesel 17 elukuul.

Selle eelnõuga soovitakse vanemahüvitise süsteemi paindlikumaks muuta. Lapsevanemad võivad vanemahüvitise päevi kasutada kuni lapse 8-aastaseks saamiseni või esimese kooliaasta lõpuni. Muudatus võimaldab emadel-isadel kasutada vanemahüvitise päevi näiteks selleks, et toetada last esimesse klassi minemisel või mõnel muul vajalikul perioodil. Eelnõu võimaldab tööelu paindlikku ühitamist pereeluga. Lapsevanemad võivad ühe osa töönalast tööl käia, teises osas aga kasutada vanemahüvitise päevi lapse kasvatamiseks. See võimaldab vanematel osajaga tööl käia, end tööl toimuvaga kursis hoida ning seeläbi tööjõuturul oma konkurentsivõimet säilitada. Nii jääksid ära probleemid, mis võiksid tekkida pikaajalisel lapsega kodus olekul.

Seadus seab minimaalseks vanemahüvitise kasutamise pikkuseks 0,5 päeva nädalas. See võimaldab mõlemal lapsevanemal ühel nädalapäeval pool päeva last hoida. Analoogne süsteem on edukalt kasutusel Rootsis.

Me oleme mõelnud ka sellele, kuidas seda kõike korraldada. Vanemahüvitise eesmärgipärase kasutamise tagamiseks küsitakse hüvitise taotlejalt täpsed andmed tööaja ja vanemahüvitise kasutamise aja kohta ning kohustatakse hüvitise saajat, tööandjat ning muid asjasse puutuvaid isikuid tõendama pensioniameti või Politsei- ja Piirivalveameti nõudmisel hüvitise saaja töötamise asjaolusid. See oleks lühidalt eelnõu kohta kõik.

16:12 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Läheme küsimuste juurde. Palun, Urve Palo!

16:13 Urve Palo

Suur aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Tänan väga mõistliku eelnõu esitamise eest! Minu küsimus on selline. Praegune Riigikontrolli raport toob veel kord välja ja hoiatab meid, et Eesti on üks kõige kiiremini vananeva rahvastikuga maid Euroopas. Samal ajal me teame, et riikides, kus töö- ja pereelu saab rohkem ühitada ja naiste tööhõive on suurem, on ka sündimus suurem. Mis te arvate, kas teie eelnõu seadusena vastuvõtmine võiks avaldada positiivset mõju Eesti iibele?

16:13 Heljo Pikhof

Aitäh küsimuse eest! Kindlasti võiks avaldada. Siin on mitu aspekti. Esiteks, kui vanemahüvitise perioodi annab pikema aja peale sättida, siis on vanematel võimalik neid lapsi, kellel praegu pole Tallinnas või Tartus lasteaiakohta, kordamööda kodus hoida. Näiteks Rootsis on niisugune paindlik korraldus

näidanud, et kui isagi on mõnel päeval nädalas lapsega kodus, parandab see peresuhteid, lahutusi on vähem ja see mõjub hästi isegi isade tervisele. See on igati tervitatav!

Kindlasti on töö- ja pereelu ühitamine ning riigi poolt selleks mitmesuguste mooduste väljapakkumine igati asjakohane. Peatuksin seoses vanemahüvitise perioodi pikendamiseiga ühel eelnõul, mis on praegu Riigikogus menetluses ja mida me just sotsiaalkomisjonis arutasime. See käsitleb olukordi, kus vanem käib vanemahüvitise perioodil tööl – kuidas toimub tasustamine siis. Kui inimene saab miinimumpalka, siis ta võib käia täistööajaga tööl ja tal säilib sel perioodil ka vanemahüvitis. Ma leian, et elus eneses tekib terve rida ebaõiglaseid olukordi ja kogu regulatsioon tuleb lastevanemate seisukohast soodsamaks teha. On ju parem, kui inimesed saaksid osajaga tööl käia ja neile makstaks nende päevade eest palka, mil nad tööl on, ja nende päevade eest vanemahüvitist, mil nad lapsega kodus on. See oleks palju loogilisem lähenemine ja võimaldaks vanemahüvitise perioodi paindlikumaks muuta.

16:14 Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, Heljo Pikhof! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahkna!

16:16 Margus Tsahkna

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas eelnõu 486 kahel istungil. Esimene toimus 22. oktoobril ja teine 4. novembril. 22. oktoobril otsustasime saata eelnõu saali 5. novembriks, aga ta jõudis teie ette täna, 6. novembril. Ettekandjaks määrasime Yana Toomi. 4. novembril toimus sisuline arutelu ja kuna Yana Toom ei saanud istungil osaleda, tegime otsuse, et sotsiaalkomisjoni nimel teen ettekande mina. Sel põhjusel te leiate päevakorrast Yana Toomi nime, tegelikult teen ettekande mina.

Nagu täna siin, tutvustas Heljo ka komisjonis eelnõu sisu. Toimus arutelu, kus oli kohal ka Sotsiaalministeeriumi esindaja, kes kandis ette valitsuse seisukoha. Valitsus ei toeta seda eelnõu. Põhjustega, miks seda ei toetata, saab igaüks tutvuda.

Komisjonis tulid jutuks erinevad teemad. Näiteks arutati, kuidas on võimalik administreerida poole päeva kaupa vanemahüvitise maksmist. See on keeruline küsimus, mille puhul ministeeriumi esindaja ütles, et see nõuaks kogu asjaomase süsteemi ümbertegemist. Samamoodi see, kui me venitaksime vanemahüvitise saamise perioodi kaheksa aasta peale. Tekiks väga segane olukord: mis ajal võtab vanemahüvitist üks vanem, kumb võtab ja kuidas see täpselt jaotub.

Meile toodi näiteks Rootsi süsteem, kus see periood ongi pikem ja võimalused palju paindlikumad. Seal peab vanem vahetult enne seda, kui ta vanemahüvitist hakkab saama, määrama graafiku, kunas ta seda võtab ja kunas ta tööl ei käi. Arutleti ka selle üle, kuidas nii paindlik vanemahüvitise süsteem mõjuks tööandjatele ja tööturule – raske on tööd korraldada, kui mõlemal vanemal on võimalik saada poole päeva kaupa vanemahüvitist. Aga kuna me ei püstitanud küsimust tööturu vaatevinklist ja meil ei olnud kohal selle ala spetsialiste, siis need olid lihtsalt arvamused. Ja nagu vanemahüvitise teema puhul ikka, räägiti ka selle hüvitise laest ja vanemahüvitise filosoofiast üldse.

Lõpuks tegi komisjon järgmised otsused. Meie ettepanek on eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata – selle poolt oli 4 inimest, vastu 2, erapooletuid 0. Juhul kui esimene lugemine siiski lõpetatakse, võiks määrata muudatusettepanekute tähtjaks vastavalt kodu- ja töökorra seadusele kümme tööpäeva. Aitäh!

16:18 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Heljo Pikhof!

16:20 Heljo Pikhof

Aitäh! Komisjonis toodi välja ja sinagi kõnepuldis ütlesid, et ei ole süsteemi, kuidas seda arvestada, kui vanemad mingil ajal on kodus ja mingil ajal käivad tööl. Selle graafiku pidamise kohustuse saab ju kirja panna alamastme akti, näiteks määrusesse. See on täiesti teostatav. Teiseks on mure, et äkki ametnikel on palju tööd ja ärme sellepärast seadust muudame. See küll ei saa põhjus olla. Me peame ikkagi mõtlema, kuidas emad ja isad saaksid töö- ja pereelu ühitada. Sellest peavad Riigikogu liikmed lähtuma, mitte ametnike töökoormusest.

16:21 Margus Tsahkna

Aitäh, Heljo! Ma olen täiesti nõus, et me ei tohi lähtuda seaduste tegemisel sellest, kui mugav või ebamugav ametnikel on. Küll aga peaksid rakendatavad meetmed suhteliselt kergesti hallatavad olema. Sa tead väga hästi, et minugi jaoks on lapsed ja perepoliitika üks kõige tähtsamaid poliitikaid, mida Eesti riigis ajada. Vanemahüvitise mõte on see, et kui perre sünnib laps, siis üks vanem saab jääda koju nii, et tema sissetulek jääb endisele tasemele. Kui see periood venitada kaheksa aasta peale, siis hakkab töö käimine õige lünklik olema ja see ongi vaidlemise koht, kas seda on vaja või mitte.

Mina näen lahendusena pigem seda, et me suudame rakendada rohkem meetmeid, mis aitaks töö- ja pereelu ühitada. Sinna kuulub lastehoid, lapsehoiuteenus kas alushariduse osana või mitte. Sinna kuulub kindlasti ka paindlik tööaeg ja muu selline.

Millegipärast mulle aga tundub, et ega me vanemahüvitise aruteludest siin saalis ei pääse ka tulevikus. Kui me vaatame riigieelarvet ja seda raha hulka, mis läheb pere- ja lastetoetuseks, ning seda osakaalu, kui palju sellest kulub vanemahüvitisele, mis katab praegu poolteist aastat, siis tuleb tunnistada, et sotsiaaldemokraatidel on õigus. Aeg kas või lapse koolimineku ei ole meetmetega võrdväärselt kaetud. Nii et minu arvates on see kogu meie pere- ja lastepoliitika tuleviku küsimus, kuidas me suudame tagada toetused nendele, kes seda vajavad, ja et teenused just nimelt pere- ja tööelu ühitamisel oleks sellised, et inimesed saaksid ühtpidi oma lapsi kasvatada ja teistpidi tööl käia, nii et pere sissetulek ei kannataks. Sellisesse seisu me kunagi ei jõua, et me suudaksime laste kasvatamise kuni nende täisealiseks saamiseni vanematele kinni maksta. Ja see ei ole ka ühegi riigi eesmärk.

16:22 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Palo, teine küsimus!

16:23 Urve Palo

Aitäh, proua eesistuja! Hea sotsiaalkomisjoni esimees! Tõepoolest, kui me vaatame meie lähiriike, kus sündimus on suurem kui Eestis, siis kõigis nendes on ka naiste tööhõive suurem ja sündide arv ühe naise kohta samuti. Lapsi sünnib rohkem. Võti on just töö- ja pereelu ühitamine, sest naised tahavad kahte asja: tahavad nii lapsi kui ka tööl käia. Selle eelnõu eesmärk on seda võimalust avardada. Kindlasti ei ole eesmärk, et naised saaksid kaheksa aastat kodus olla, vaid just, et nad saaksid töö- ja pereelu ühitada. Sulle tundub niiviisi jupitada liiga keeruline, aga kas näiteks võiks seadus võimaldada vanemahüvitist võtta aasta aega järjest ja pool aastat võiks võtta siis, kui lapsevanem soovib? Kas võiks olla selline võimalus?

16:24 Margus Tsahkna

Ütlen oma isikliku seisukoha. Ma olen väga paindlik mitmesuguste meetmete suhtes, mida võiks rakendada. On mul ju ka omaenda perekogemus olemas. Praegu siiski jäävad valdavas osas just emad koju ja kasutavad vanemahüvitise võimaluse järjest ära. Me võiksime kindlasti liikuda selles suunas, et see oleks rohkem ära jaotatud. Ühelt poolt ei jääks naised tööturult nii kauaks eemale ja teiselt poolt tuleks ehk kasuks, kui ka isal oleks kohustus – võimalus on neil ju praegugi – lapsega kodus olla. See seob isa lapsega rohkem ja võib-olla me näeme tänu sellele tulevikus vähem üksinda last kasvatavaid vanemaid, kellest enamik on naised.

Aga see, kui paindlikult me suudame siin saalis vanemahüvitise seadust muuta, ei sõltu muidugi ainult minu tahtest. Praeguses seisus otsustas komisjon eelnõu mitte toetada. Aga ma olen kindel, et me vanemahüvitisega tegeleme siin saalis võib-olla tänavugi veel, aga kindlasti järgmisel ja ülejärgmisel aastal.

16:24 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heljo Pikhof, teine küsimus!

16:26 Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud ettekandja! Kui sa oled paindlik, siis ma kutsun sind üles hääletama sotsiaaldemokraatide eelnõu poolt! Kui nüüd rääkida, kas isad võiksid vanemahüvitise ajal lapsega kodus olla, siis ma arvan, et kindlasti oleks isasid, kes oleks nõus kas või paar-kolm päeva kuus kodus

olema, et ema saaks tööl käia ega kaotaks oma kvalifikatsiooni. See on eriti tähtis, kui lapsed sünnivad järjest. See on mõttekoht ja sellepärast oleks väga hea, kui eelnõu jääks menetlusse ning me saaksime komisjonis asja arutada. Meie oleme ka paindlikud, läheme edasi järk-järgult, kui nii palju kohe ei sobi.

16:26 Margus Tsahkna

Väga lühidalt: see oli hea ettepanek. Küsimust ei olnud, aga ma väidan, et ega jupikaupa tööl käimine kuigi stabiilselt ei mõju, olgu tegu mehe või naisega. Tööandja on ikkagi huvitatud sellest, et inimene oleks pidevalt tööl või ta vähemalt kindlalt teaks, millal inimene on tööl ja millal mitte. Praegu ma lihtsalt näen sotsiaaldemokraatide head tahet lahendada olemasolevate vahendite raames see probleem, et meil on kaetud 1,5 aastat korraliku toetusega, mis on mõnes mõttes tööturutoetus, mitte sotsiaalmeede, aga ülejäänud periood ei ole kaetud. Nad on mõelnud, kuidas seda raha pikemalt kasutada. Aga filosoofiliselt ma ei saa seda ettepanekut toetada, pigem olgu see periood konkreetne. Selle perioodi sees aga saab regulatsiooni paindlikumaks muuta, nii et isa ja ema mõlemad oleksid mingi aeg kodus. Emad tuleks tagasi tööturule ja riigil oleks teised meetmed, et garanteerida vanematele tugi, nii et nad saaksid lapsi kasvatada vähemalt nende kooliminekuni. Haridussüsteem on meil päris heal tasemel, lasteaiakohtade ja muu lastehoiuga aga on probleeme.

16:26 Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Margus Tsahkna! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 486 esimesel lugemisel tagasi lükata. Me peame seda hääletama.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 486 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt hääletas 41 Riigikogu liiget, vastu oli 24, erapooletuid ei olnud. Juhtivkomisjoni ettepanek leidis toetust, eelnõu on tagasi lükatud ning langeb menetlusest välja.

6. 16:31 Rahvatervise seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (436 SE) kolmas lugemine

16:31 Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid! Läheme järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud rahvatervise seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 436 kolmas lugemine. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimissoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek oli panna eelnõu 436 lõpphääletusele. Valmistume lõpphääletuseks. Ootame mõnda aega veel, kutsung kestab, ehk on keegi veel maja pealt tulemas. Kas võib minna lõpphääletuse juurde?

Austatud Riigikogu, panen lõpphääletusele eelnõu 436, rahvatervise seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt hääletas 61 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

7. 16:33 Perekonnaseisutoimingute seaduse, rahvastikuregistri seaduse, kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (464 SE) teine lugemine

16:33 Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud perekonnaseisutoimingute seaduse, rahvastikuregistri seaduse, kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 464 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni liikme Siim Kabritsa!

16:33 Siim Kabrits

Proua istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Riigikogu õiguskomisjon arutas seda eelnõu oma 22. oktoobri koosolekul. Lisaks komisjoni liikmetele olid kohale kutsutud oma valdkonna asjatundjad: Siseministeeriumi rahvastiku toimingute osakonna juhataja Enel Pungas, regionaalarengu osakonna õigusnõunik Epp Hannus, perekonnaseisuametnike kutseliidu esindajad, Tallinna Perekonnaseisuameti osakonnajuhataja Ingrid Sarevet ja Tallinna Perekonnaseisuameti juhataja Karin Kask.

Komisjoni liikmetele anti ülevaade perekonnaseisutoimingute seaduse, rahvastikuregistri seaduse, kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõust 464. Meile selgitati kavandatavaid muudatusettepanekuid ning vastati seejärel küsimustele. Õiguskomisjon otsustas konsensusega algatada neli muudatusettepanekut. Need on tehnilist laadi ja valdkonna spetsialistide tehtud, et eelnõu kvaliteet oleks parem. Üks muudatusettepanek puudutab juhtumeid, kui kellegi surm on alusetult registreeritud või kui tundmatu surnuna registreeritud isik on tuvastatud ja koostatud uus arstlik surmateatis. Teised ettepanekud puudutavad andmehõivekannete valdkonda – millal neid täiendada, millal mitte. Perekonnaseisuametnikul peab olema põhjendatud vajadus perekonnaseisutoimingute andmeid nõuda. Silmas on peetud ka juhtumeid, mis puudutavad välisriigi perekonnaseisudokumentide esitamist.

Komisjon arvestas kõiki muudatusettepanekuid täielikult. Otsustati teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu 6. novembri istungi päevakorda, teine lugemine lõpetada ja saata eelnõu kolmandale lugemisele, mis võiks olla 7. novembril. Ka otsustati teha ettepanek eelnõu seadusena vastu võtta. Kõik need ettepanekud tehti konsensusega. Aitäh!

16:36 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Eelnõu muutmiseks on tehtud kuus ettepanekut, vaatame need läbi. Muudatusettepanek nr 1 on õiguskomisjoni tehtud, juhtivkomisjoni ettepanek: arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 2 on õiguskomisjoni tehtud, juhtivkomisjoni ettepanek: arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 3 on õiguskomisjoni tehtud, juhtivkomisjoni ettepanek: arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 4 on õiguskomisjoni tehtud, juhtivkomisjoni ettepanek: arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 5 on õiguskomisjoni tehtud, juhtivkomisjoni ettepanek: arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 6 on õiguskomisjoni tehtud, juhtivkomisjoni ettepanek: arvestada täielikult. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 464 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

8. 16:38 Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (509 SE) esimene lugemine

16:38 Aseesimees Laine Randjärv

Tänane kaheksas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 509 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli justiitsminister Hanno Pevkuri!

16:38 Justiitsminister Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Lubage mul Vabariigi Valitsuse esindajana tutvustada teile välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Eelnõu väljatöötamise eesmärk on võtta üle direktiiv numbriga 2011/95/EL. Nimetatud direktiiv käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, samuti nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolise seisundi ja antava kaitse sisu kohta. Edaspidi nimetatakse seda lühendatult kvalifikatsioonidirektiiviks.

Kvalifikatsioonidirektiivi eesmärk on piirata varjupaigataotlejate edasilikumist ühest Euroopa Liidu riigist teise. Kehtestatakse miinimumnõuded, millega ühtlustatakse kriteeriume rahvusvahelist kaitset vajavate isikute kindlaksmääramiseks, samuti kõikides liikmesriikides kõnealustele isikutele antavaid minimaalseid õigusi ja hüvesid. Direktiiv näeb täiendava kaitse saajatele ette sarnased õigused

pagulastega ning piirab liikmesriikide võimalusi erandite tegemiseks küsimustes, mis puudutavad arstiabi ja sotsiaalabi, juurdepääsu tööturule, integratsioonivahenditele ning pereliikmete hüvitistele. Kvalifikatsioonidirektiivi puhul soovitakse täielikult võrdsustada pagulastele ning täiendava kaitse saajatele antavad sotsiaalsed tagatised, st loobuda täiendava kaitse saajatele kehtestatud eranditest. Peamiseks erisuseks pagulaste ja täiendava kaitse saajate kategooriate vahel jääb elamisloa kehtivuse aeg. Täiendava kaitse saajate puhul on see lühem kui pagulasstaatusega inimestel. Eesti õigus ei erista juba praegu täiendava kaitse saajate sotsiaalseid õigusi pagulaste omadest. Seega Eesti seisukohalt direktiiv erilisi muudatusi riigisisiseses õiguses kaasa ei too.

Ühe peamise muudatusena võib välja tuua välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seaduse muutmise. Muudatusega antakse Eestis rahvusvahelise kaitse saanud isikutele võimalus taotleda oma kutsekvalifikatsiooni tunnustamist välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seaduse alusel. Praegu on rahvusvahelise kaitse saajad seaduse kohaldamisalast väljas. Tänu kutsekvalifikatsiooni tunnustamisele saavad Eestis rahvusvahelise kaitse saanud isikud juurdepääsu Eesti tööturul reguleeritud ametikohadele ja kutsealadele. Eesti on kohustatud direktiivi oma õigusse üle võtma hiljemalt 2013. aasta 21. detsembriks.

Ma usun, et arvestades seaduseelnõu iseenesest suhteliselt väikest paragrahvide arvu, on enamik direktiivi ülevõtmise põhilisi eesmärke teile edasi antud. Aitäh!

16:40 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

16:42 Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud härra minister! Kui selle direktiivi ülevõtmine on kohustuslik, siis on arusaamatu, milleks me üldse seda eelnõu siin arutame. Aga mul on küsimus välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse § 19 lõike 5 kohta, täpsemalt selle täienduse kohta punktis 3, kus tagakiusamise ja tõsise ohu allikana käsitatakse ka mitteriiklikke ühendusi. Tähendab, sellest ajast alates, kui see muudatus hakkab kehtima, saavad sellises olukorras nagu Süüria sõda, kus mässulised seavad ohtu mitte kümneid, vaid sadu tuhandeid inimesi, kõik need inimesed seadusliku aluse selleks, et saada kaitset Eesti Vabariigis. Kas te olete mõelnud, milliseid tagajärgi võib see esile kutsuda?

16:43 Justiitsminister Hanno Pevkur

Aitäh! Kõigepealt vastus küsimuse alguses kõlanud repliigile. Me oleme Euroopa Liidus üldiselt kokku leppinud, et kui direktiiv on Euroopa Liidus vastu võetud, siis liikmesriigid peavad selle põhimõtte üle võtma. Euroliidu õiguses, nagu te küllap teate, on laias laastus tegu direktiivide ja määrustega. Määrused on otsekohalduvad. Määrusi põhimõtteliselt ei peagi üle võtma, meie neid enda õigusaktidesse ei kirjuta. Direktiiv aga annab liikmesriikidele võimaluse valida sobivad viisid direktiivis sätestatud põhimõtete ülevõtmiseks.

Teie viidatud konkreetne punkt on direktiivis käsitletud. Juhin teie tähelepanu ühele seletuskirja lõigule. Seal on öeldud, et direktiivi kohaselt on "tagakiusajad või suure kahju põhjustajad muu hulgas mitteriiklikud osalised, kui on võimalik tõestada, et riiki või olulist osa riigi territooriumist valitsevad erakonnad või organisatsioonid, sealhulgas rahvusvahelised organisatsioonid, ei saa või ei taha pakkuda kaitset tagakiusamise või suure kahju tekitamise eest. Seega on oluline see, et tagakiusaja võib olla ka mitteriiklik osaline, kui riik ja rahvusvahelised organisatsioonid ei suuda kaitset pakkuda, mitte see, et need institutsioonid, kes ei suuda kaitset pakkuda, on ka tagakiusajad."

Kui püüda selle sätte mõju hinnata, siis seda on kindlasti raske prognoosida. Seaduse mõju on ka seletuskirjas toodud, aga seal on hinnatud selle tervikmõju, pidades eelkõige silmas halduskoormuse kasvu pädevates asutustes. Loomulikult võib ette tulla mitmesuguseid konkreetseid juhtumeid, aga Siseministeeriumi arvates ei tohiks meil lähiajal teie viidatud sätte mõjul mingi hüppeline pagulaste arvu kasv ees seista. Aga nagu näha viimase aja piiriületusjuhtumitest ning mitmesugustest rahvusvahelise kaitse ja eelkõige varjupaigataotlustest, siis, tõsi küll, neid on lisandunud. Eks see kuulu demokraatliku õigusriigi olemusse, et me pakume varjupaika ja rahvusvahelist kaitset. Sellega peab üks õigusriik arvestama.

16:44 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

16:46 Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Selle seadusmuudatusega võtab Eesti riik endale teatud lisakohustused, kuna peab need minimaalsed hüved tagama. Kindlasti toob see endaga kaasa ka teatud raha eraldamise selleks. Kas riigieelarves on mingid asjaomased summad olemas? Kui on, siis mis real ja kuidas on nende kohustustega koormatud kohalikud omavalitsused?

16:46 Justiitsminister Hanno Pevkur

Kui te võtate lahti seletuskirja lehekülje 5 ja vaatate altpoolt teise lõigu keskmist osa, siis te näete, et nii nagu muudelgi välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise juhtudel, kaetakse ka Eestis rahvusvahelise kaitse saanud isikute kutsekvalifikatsiooni hindamise ja tunnustamise kulutused iga kutsekvalifikatsiooni tunnustamiseks pädeva asutuse enda eelarvest. Rahvusvahelise kaitse taotlejate arvu ei ole võimalik täpselt prognoosida, aga pole alust oodata suurt hulka isikuid, kes sooviksid siin oma kutsekvalifikatsiooni tunnustada. Seega ei peaks pädevates asutustes märkimisväärsed lisakulusid tekkima. Selline hinnang on antud ja ma usun, et Siseministeeriumi ametnikud on seda kujundades suhelnud ka teiste vastutavate ministeeriumidega, eelkõige Haridus- ja Teadusministeeriumiga. Mingeid riigieelarvelisi probleeme ei tohiks tekkida.

16:46 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus!

16:47 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Teile ka suur tänu, härra minister, et te seletuskirja ette lugesite! Pean nentima, et ma oskan lugeda ning olen selle läbi lugenud. Praegu me tekitame olukorra, kus järgmised 100 000, 200 000, 300 000 põgenikku mingist Aafrika riigist võivad rahulikult valida elupaigaks Eesti. Meie lähiriikides – Taanis, Hollandis, Rootsis, Soomes – see arv ju jõudsalt kasvab. Asi ongi selles, et meile määratakse pähe direktiiv, mis ei jäta meile võimalust keelduda vastu võtmast kas või sõja eest põgenejaid. Näiteks Süürias ei saa praegune valitsus mitte kuidagi hakkama. Kas te olete arutanud, et need kümned tuhanded pagulased võivad järgmisest aastast meile tulema hakata?

16:48 Justiitsminister Hanno Pevkur

Ma ei soovita teil asjatut paanikat külvata. Jääge ikka eelnõu raamidesse. Eelnõu käsitleb eelkõige kutsekvalifikatsiooni nõudeid ja selle tunnustamist, seda, millised on miinimumnõuded teatud isikutele. Eelnõu sidumine üldise rahvusvahelise kaitse saamisega on selles kontekstis meelevaldne. Teie viidatud arvud ei ole kindlasti realistlikud, nii et ma ei hakka neid siinkohal pikemalt kommenteerima.

16:48 Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, justiitsminister! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Mart Nutti!

16:49 Mart Nutt

Austatud proua juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Seda seaduseelnõu arutas põhiseaduskomisjon 21. oktoobri korralisel istungil. Lisaks komisjoni liikmetele olid kohale kutsutud siseminister Ken-Marti Vaher, Siseministeeriumi migratsiooni- ja piirivalvepoliitika osakonna nõunik Ly Pärn, sama osakonna õigusnõunik Kaire Sepper ning Haridus- ja Teadusministeeriumi kõrghariduse osakonna nõunik Tiia Raudma. Seaduseelnõu väga pikka arutelu ei pälvinud, eeskätt oma tehnilise iseloomu tõttu. Istungil osalenud siseminister Ken-Marti Vaher andis komisjoni arvates piisava ülevaate eelnõust. Küsimus, mis komisjonis täpsustavalt tõstatus, puudutas välisriigi kvalifikatsiooninõuete tunnustamist. Eriti seda, kuidas see praktiliselt välja näeb. Sellele küsimusele vastas Haridus- ja Teadusministeeriumi ametnik proua Raudma. Ma loen tema vastuse ette – eeldan küll, et kõik oskavad lugeda, aga see dokument ei ole ilmselt meil kõikidel laual. Proua Raudma selgitas, et praegune välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seadus võttis üle kutsekvalifikatsiooni tunnustamise direktiivi ning kehtis esialgu Euroopa Liidu riikide kohta. Hiljem on seda laiendatud Euroopa Majanduspiirkonna riikidele ja Šveitsile. Seega Euroopa Liit on oma algatusel kehtestanud reeglid, mis käivad Euroopa Liidu

ja Euroopa Majanduspiirkonna riikide ning Šveitsi kodanike ja nende pereliikmete kohta, kes ei ole nende riikide kodanikud. Tegu on siis riigis pikaajalise elamisloa alusel viibivate välismaalastega. See süsteem läheb kogu aeg liberaalsemaks, kuna riikides on väga erinevad kvalifikatsiooni- ja haridussüsteemid ning ka teatud ametikohtadel kehtivad kvalifikatsiooninõuded. Direktiiviga püütakse panna paika reeglid, mille kohaselt liikmesriik peab käituma. Näiteks kui teisest riigist tuleb siia õpetaja elukutsega inimene, siis ei saa talle öelda, et meil on haridussüsteem teistsugune. Selle inimesega tuleb tegelda, teha kindlaks tema kvalifikatsioon ning võrrelda kvalifikatsiooninõudeid. Kui tegu on suurte erinevustega, siis on võimalik tunnustamist taotlevalt isikult nõuda korvamismeetmeid. Võrdlusotsuse langetab pädev asutus ning direktiiv paneb paika, kuidas see asutus peab inimestega käituma, mida inimesel on õigus nõuda ja mida ei ole.

Probleem tekib siis, kui inimesel ei ole haridust tõendavaid dokumente kaasas. Küsimus on selles, mil määral saab nõuda dokumente inimeselt, kellel neid lihtsalt ei ole või need on meelega hävitatud. Selles osas ei ole veel kogemusi ka vanadel liikmesriikidel. Varem on olnud ka probleeme dokumentide võltsimisega. Proua Raudma selgitas, et meil on pädevaks asutuseks see ministeerium, kes sätestab oma valdkonna seaduses kvalifikatsiooninõude puhul mingisugused piirangud. Eestis teeb seda tööd üldjoontes Haridus- ja Teadusministeerium – see puudutab eeskätt õpetajaid –, aga näiteks tervishoiutöötajate puhul on pädev asutus Terviseamet.

Lõpetuseks menetluslikest otsustest, mis põhiseaduskomisjon vastu võttis. Kõik otsused tehti konsensusel. Ettepanek oli võtta eelnõu täiskogu istungi päevakorda 6. novembril, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada, määrata muudatusettepanekute tähtjaks 15. november kell 16 ja ettekandjaks määrata põhiseaduskomisjoni liige Mart Nutt. Aitäh!

16:52 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Teile on üks küsimus. Palun, Valeri Korb!

16:54 Valeri Korb

Aitäh! Hea kolleeg, kas komisjonis oli juttu, kuidas see direktiiv on teistes liikmesriikides vastu võetud?

16:54 Mart Nutt

Seda komisjoni istungil ei täpsustatud.

16:54 Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Mart Nutt! Avame läbirääkimised. Palun, Mihhail Stalnuhhin Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

16:54 Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Jäi kõlama, et mina nagu püüan hirmutada mingi olematu ohuga. See ei ole nii ja te suurepäraselt teate seda! Lihtsalt praegu on hetk, mil võiks mõelda, mis hakkab Eesti demograafilises pildis muutuma ja kuidas võiks midagi õppida sellest, mis Euroopas juba toimunud on. Aastal 2000 käisin ma Inglismaal, kus käsitleti rassismiprobleemi võimalikke lahendusi. See oli väga huvitav sõit. Eluks ajaks jäi meelde see, et aastatel 1990–1999 suurenes uusemigrantide arv Suurbritannias 1%-lt 10%-le elanikkonnast. Keegi ei arva, et nad seda tahtsidki, arvestades tööjõuturu vajadusi jne. See lihtsalt juhtus.

Üks isiklik kogemus ka. Üks hea tuttav kolis kunagi perekondlikel põhjustel Eestist Leetu ja pärast sealt Rootsi. See oli 2002. või 2003. aastal. Ta ostis väga ilusa maja ilusas Lõuna-Rootsi linnas. Praegu on tema majasse investeeritud rahast jäänud mingid piisad, sest sealkandis on demograafiline olukord muutunud. Nüüd on tal vaja pigem osata türgi ja araabia, mitte rootsi keelt. See oleks igatahes kasulik. Ja muidugi see maja ei maksa seal enam suurt midagi.

Eelmisel aastal oli üks meeldejäävaimaid uudiseid sõnum, et ühes suhteliselt väikeses Rootsi linnas ütles linnavalitsus ei grupile kodanikele, kes tahtsid saada toetust jõulukuuse püstitamiseks keset linna. Neile öeldi, et see on vastuolus enamiku linnaelanike religioossete vaadetega. Ja sellise vastuse andnud linnapea nimi oli araabiapärase.

Ma ei püüa siin arendada mingit ksenofoobiat. Aga arvestades seda, et enam kui 20 aastaga on täiesti läbi kukkunud kogu see integratsiooniprotsess, mida on üritatud läbi viia mitte-eestlaste lõimumiseks,

kellest suur osa on Eestis elanud terve elu, kujutan ma ette, millised probleemid võivad tekkida, kui üha suurema osa elanikkonnast hakkavad moodustama Eestis hoopis võõra kultuuri, keele ja religiooniga inimesed.

Nii et minu arvates valitsus ja need targemad meist, kes istuvad siin saalis minust paremal pool, võiksid praegu natuke ette mõelda, et 20 aasta pärast poleks vaja nutta sellepärast, et keegi tahtis lihtsalt tuimalt mingi direktiivi läbi lasta.

See on kõik. Ma ei püüa kedagi alusetult hirmutada. Vaadake Euroopasse, ja te näete, mis meid ootab, kui me ei võta mingeid samme ette! Aitäh!

16:58 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek oli eelnõu 509 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määrán eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtjaks s.a 15. novembri kell 16.

9. 16:58 Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (504 SE) esimene lugemine

16:58 Aseesimees Laine Randjärv

Tänane üheksas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 504 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli justiitsminister Hanno Pevkuri!

16:59 Justiitsminister Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Lubage mul teile tutvustada majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 504. Kui lühidalt kokku võtta, siis teie ees oleva eelnõu eesmärk on edasi lükata majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse jõustumine. Aga seoses sellega on vaja teha paaris seaduses mõni muudatus.

Põhjus, miks eelnõu on teie ette toodud, on üsna praktiline. Nimelt, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse jõustumine on väga otseses seoses korrakaitseadusega, kui täpne olla, siis korrakaitseaduse muutmise ja rakendamise seaduse eelnõuga. Selle eelnõu menetlemine on õiguskomisjonis lõpusirgel. Loodetavasti saab suur saal selle seaduse vastu võtta veel enne jõule.

Selleks aga, et seda seadust jõustada, on mõistlik anda korrakaitseaduse muutmise ja rakendamise seadusele piisav *vacatio legis* ehk ülemineku- või jõustumisaeg. Sellest tulenevalt on mõistlik samasugune aeg anda ka majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele.

Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse jõustumise edasilükkamisest tingitult on eelnõus toodud ka kehtiva tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise ettepanekud, millega täpsustatakse tervishoiuteenuse osutajale tegevusloa taotlemise ja selle väljaandmise otsustamisega seonduvaid sätteid. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduses olev õendushaigla regulatsioon on juba algselt (eraldiselt majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse jõustumisest) kavandatud jõustuma 1. jaanuaril 2014. Seda ei saa edasi lükata. Hooldushaigla asemel luuakse teatavasti uus haiglaliik – õendushaigla. Hooldusraviteenus, mis kuulub praegu eriarstiabi alla, muutub 1. jaanuarist statsionaarseks õendusabiteenuseks. Seadusmuudatus mõjutab kõige enam praeguste hooldusraviteenuse osutajate tegevust, kes edaspidi hakkavad osutama iseseisvat statsionaarset õendusabiteenust ja peavad viima oma tegevuse vastavusse uute nõuetega. Kuna majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse jõustumise tähtaeg, nagu ma ütlesin, lükkub poole aasta võrra edasi, on tarvis muuta Riigikogus vastu võetud, kuid veel jõustumata tervishoiuteenuste korraldamise seaduse sätteid, mis puudutavad, nagu ma ütlesin, õendushaigla regulatsiooni tegevusloa andmise osas. Sellest tulenevalt peaksid ka need sätted jõustuma 1. jaanuarist 2014.

Lisaks tervishoiuteenuste korraldamise seadusele on planeeritud muudatusi ka turvaseaduses ja meediateenuste seaduses. Nimelt, muudatuste tegemata jätmise korral jõustuksid nimetatud seadustes sätteid, mis lähtuvad selleks hetkeks veel jõustumata majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse regulatsioonist. Seetõttu on vaja ka turvaseaduse ja meediateenuste seaduse sätteid jõustada majandustegevuse seadustiku üldosa seadusega samal ajal.

Selle eelnõu tutvustamiseks mul teile rohkem midagi öelda polegi. Toetame kindlasti ettepanekut esimene lugemine lõpetada ja eelnõu seadusena vastu võtta. Aitäh!

17:02 Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra justiitsminister! Küsimusi teile ei ole. Ma palun ettekandeks kõnepulti majanduskomisjoni esimehe Kaja Kallase!

17:03 Kaja Kallas

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Riigikogu majanduskomisjon arutas majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimesele lugemisele saatmist 5. novembril 2013. Komisjoni istungil tutvustasid seda eelnõu justiitsminister Hanno Pevkur, Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna avaliku õiguse talituse juhataja Illimar Pärnamägi ja ministri nõunik Madis Timpson. Väga sisulist ega pikka arutelu ei tekkinud, sest küsimus oli vaid jõustumistähtaja edasilükkamises. Komisjon otsustas pärast lühikest arutelu teha ettepanekud eelnõu esimene lugemine lõpetada (konsensusega) ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 14. november 2013 kell 17 (samuti konsensusega). Aitäh!

17:04 Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kaja Kallas! Ka teile ei ole küsimusi. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määrati eelnõu 504 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 14. novembri kell 17. Eelnõu 504 esimene lugemine on lõpetatud.

10. 17:05 Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (480 SE) esimene lugemine

17:05 Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 480 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnepulti rahandusminister Jürgen Ligi!

17:05 Rahandusminister Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Eelnõuga kavandavate muudatuste eesmärk on kiirendada õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamist ja kompenseerimist ning vähendada kulusid. Muudatusettepanekud on järgmised.

Esiteks nähakse ette lõpetada õigustatud subjektide ning tagastatava ja kompenseeritava vara registri tegevus. Suletava registri ülesanded antakse üle Rahandusministeeriumile. Toimingute maht selles registris on oluliselt vähenenud, lõpetamata on vaid umbes 0,5% tagastamistest ja kompenseerimistest. Kuni menetluste lõpetamiseni peetakse avatud toimikute arvestust Rahandusministeeriumi dokumendiregistris.

Teiseks tehakse ettepanek kehtestada erinormina maavanematele 90-päevane järelevalvemenetluse tähtaeg (üldnorm on 30 päeva), et tagada omandireformi aeganõudvamate järelevalvetoimingute lõpetamine tähtajaks. Vabariigi Valitsuse seadusesse lisatakse viide erinormi sätestamise võimalusele teistes seadustes.

Kolmandaks on ettepanek suunata senise 50% asemel kogu erastamisest laekuv raha stabiliseerimisreservi asemel Vabariigi Valitsuse omandireformi reservfondi. Erastamisraha osakaal stabiliseerimisreservis on väga väike, 1,4% mahust. See ei mõjuta oluliselt reservi võimekust. 2013. aastal laekub maa erastamisest prognoositavalt 9 miljonit eurot. Kuni 2020. aastani väheneb laekumine lineaarselt samas tempos, keskmiselt miljoni euro võrra aastas. Oluline on tagada omandireformi reservfondist makstavate kompensatsioonide väljamaksmine näiteks Eesti Apostlikule Õigeusu Kirikule. Neljandaks soovitakse eelnõuga tsentraliseerida ja lihtsustada vara kompenseerimise protseduuri. Edaspidi esitab õigustatud isik kompensatsiooni väljamaksmise avalduse otse Rahandusministeeriumile. Seni edastas selle Rahandusministeeriumile kohalik omavalitsus. Avalduse

esitamise lihtsustamine võimaldab lühendada esitamise tähtaega seniselt kuult kuult kolmele. Eelnõu jõustumise ajaks planeerime 1. jaanuari 2014. Tänan!

17:06 Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, kolleeg Valeri Korb!

17:08 Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Loen eelnõust sellist lauset: "Kui maavanem leiab, et kohaliku omavalitsusüksuse haldusakt või selle andmata jätmine on õigusvastane ja rikub avalikku huvi, võib ta 90 päeva jooksul ... " Aga miks? Kui ta leiab, et akt on, ütleme, seadusvastane, siis ta vist peab tegema ettepaneku, ei ole õige öelda, et ta võib seda teha. Kas laiendate meie teadmisi selles suhtes?

17:08 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! See "võib" viitab muidugi sellele tähtajale. 90 päeva on erinorm. Eks võib selle teksti juristi pilguga veel üle vaadata, et saada selgust, kas see lause võib olla mitmemõtteline. Aga selle tähtaja enda pikenemine on asjaosaliste sõnul vajalik, sest valdkond on keeruline.

17:08 Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Kutsun ettekandeks kõnepulti majanduskomisjoni liikme Jaan Õunapuu.

17:09 Jaan Õunapuu

Väga austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud kolleegid! Austatud minister! Riigikogu majanduskomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud omandireformi aluste seaduse ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimesele lugemisele saatmist esmaspäeval, s.a 4. novembril. Komisjoni istungile olid kutsutud rahandusminister Jürgen Ligi ja Rahandusministeeriumi riigivara osakonna nõunik Uku Hänni.

Minister Ligi andis ülevaate eelnõuga tehtavatest olulisematest muudatustest, mida me saime ka siin saalis praegu kuulda. Arutelu väga pikk ei olnud, kuid toon välja paar küsimust, mida komisjoni liikmed ministrile esitasid.

Esiteks sooviti teada, kui suur on õigustatud subjektide ning tagastatava ja kompenseeritava vara registri sulgemisega kaasnev kulude kokkuhoid. Vastati, et suurusjärgus 40 000 eurot.

Tunti huvi ka selle vastu, kui palju raha on praeguse seisuga Vabariigi Valitsuse omandireformi reservfondis. Vastus kõlas niimoodi, et kuigi fondi raha laekub, siis suurema väljamakse jaoks seal raha praegu ei ole.

Otsustati teha ettepanekud esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks üks nädal, st 2013. aasta 13. november kell 17. Mõlemad otsused olid konsensuslikud. Aitäh!

17:10 Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Jaan Õunapuu! Ka teile ei ole küsimusi. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määrati eelnõu 480 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 13. novembri kell 17. Eelnõu 480 esimene lugemine on lõpetatud.

11. 17:11 Riigikogu otsuse "Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu (476 OE) esimene lugemine

17:11 Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu 476 esimene lugemine. Palun veel kord ettekandeks kõnepulti lugupeetud rahandusministri Jürgen Ligi!

17:12 Rahandusminister Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Eestile osutus 2012. aasta mitmes mõttes edukaks. Kaks aastat varem alanud majanduse taastumine globaalsest majanduskriisist jätkus ning Eesti SKT maht jõudis 2007. aastal saavutatud tipu lähedale. Majandustsüklite arengumustritele iseloomulikult aeglustus majanduskasv 2012. aastal küll 3,2%-ni, ent oli sellest hoolimata taas euroala kõige kiirem. Soodne majanduskeskkond tähendas ka kahanenud inflatsiooni, töötuse jätkuvat vähenemist, tööhõive kasvu ning reaalpalka kasvu kiirenemist. Eesti jätkas konservatiivse fiskaalpoliitikaga. Kui aastateks 2012–2015 koostatud riigi eelarvestrateegias prognoositi 2012. aasta valitsussektori eelarvepositsiooniks –2,1% SKT-st, siis tegelikult suudeti saavutada parem tulemus. Tänu soodsale majanduskeskkonnale ja vastutustundlikule rahakasutusele kujunes valitsussektori puudujäägiks vaid 0,3% SKT-st. 2012. aasta märksõnad olid Eesti täielik üleminek avatud elektriturule, siseturvalisuse paranemine kuritegevuse kasvu vähenemise tulemusel, laiahaardeline rahvusvaheline tegevus, kõrgharidusreform, hoogustuv teadus- ja arendustegevus ning ka töötuskindlustusmakse määra vähendamine.

Esitatud riigi majandusaasta koondaruanne on kokku pandud kõigi avaliku sektori üksuste aruannete alusel. See koosneb tegevusaruandest ja raamatupidamisaruandest ning sisaldab andmeid riigi, kohaliku omavalitsuse, valitsussektori ja avaliku sektori kohta tervikuna. Valitsussektori tulem oli 2012. aastal 375 miljonit eurot, aasta varem oli see –84 miljonit eurot. Puudujäägiks kujunes 4,6 miljonit eurot ehk 0,3% SKT-st ning võlakoormus ulatus 2012. aasta lõpu seisuga 1,7 miljardi euroni ehk 10%-ni SKT-st. Teatavasti on oluline osa selles suurenemises EFSF-il. Aastaga kasvas see võlakoormus 3,9 protsendipunkti. Valitsussektori tulude maht 2012. aastal oli 7,1 miljardit eurot, mis on 616 miljonit eurot enam kui 2011. aastal. Kulud moodustasid 6,7 miljardit eurot, mis on 156 miljonit eurot rohkem kui aasta varem.

Riigikontrolli esitatud kontrolliaruande järgi on riigi 2012. aasta raamatupidamise aastaaruanne olulises osas õige ning riigi olulisemad majandustehingud tehti riigieelarve seadusest lähtudes. Enamikus ministeeriumides ja nende valitsemisalades on raamatupidamise korraldus aasta jooksul paranenud. Riigikontroll juhtis tähelepanu, et riigieelarve täitmise aruandest on raske aru saada, selle ülesehitus ei vasta riigieelarve seadusele ning eelarve täitmise aruande struktuur ei ole sama nagu eelarvel. Samas on eelarve planeerimine ja kasutamine ministeeriumides aastaga paranenud. Rahandusministeerium muutis 2013. aastast eelarve ülesehitust, et edaspidi oleks võimalik esitada aruanne sama struktuuriga. Riigikontroll leidis puudusi riigihangetes, näiteks plaanilise järelevalve puudumine ja hankemenetluse läbipaistmatus. Riigikontrolli väide ei vasta tõele. Rahandusministeerium teeb riigihangete plaanilist järelevalvet igal aastal. 2012. aastal moodustas see järelevalve kogumahust 17% ja 2013. aasta 29. oktoobriks 36%. Enesestmõistetavalt on kontroll pisteline, mitte lausaline. Selle suurendamine jätkub ning 2013. aasta lõpus valmib riskianalüüs, mis toetab süsteemsemat järelevalvet. Parema läbipaistvuse huvides peaksid riigiasutuste juhid enam tähelepanu pöörama e-hangetele. Sel aastal on registris avaldatud 6676 hanget, millest 2761 ehk 41,3% viiakse läbi e-menetlusena.

Riigikontroll leidis, et riigivara üleandmisel RKAS-ile tuleb riigiasutustel arvestada üürikulude märkimisväärse kasvuga, kuid puudub selgus, kust kohast see kasv leitakse. Alles siis, kui praegustesse kuludes arvestada ka kinnisvara amortisatsioon ning haldamisega seotud personalikulud, saab rääkida võrreldavatest arvudest. Üürihinna kujundamise põhimõtted on kokku lepitud kolmepoolsetl, s. o Rahandusministeerium, RKAS ja riigivara valitsejad, ning kinnitatud valitsuse määrusega. Nii üürimudelile üleminekuks vajalikud summad kui ka investeringud planeeritakse riigieelarves. Austatud Riigikogu! Eesti on suutnud oma majandust kasvatada ja hoida samal ajal kinni konservatiivse fiskaalpoliitika põhimõttest. Kui me jätkame valitud kursil, siis olen kindel, et meie riigi areng jätkub oodatult positiivses suunas. Ma tänan tähelepanu eest!

17:18 Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud minister! Teile on küsimusi. Alustab kolleeg Priit Sibul.

17:18 Priit Sibul

Aitäh! Austatud ettekandja! Mul on küsimus selle kohta, millele Riigikontroll on tähelepanu juhtinud. Me oleme võtnud vastu 2012. aasta riigieelarve ja täna me kinnitame majandusaasta koondaruannet. Aga näiteks Keskkonnaministeeriumil on siin päris mitmesaja miljoni euro suurune vahe ja Rahandusministeeriumil ka. Ma saan aru, et enamikus puudutab see Euroopa vahendeid. Eelarvet vastu võttes prognoosisime võimalikke kulutusi, aga me ei jõudnud neid kõiki eelarveaasta jooksul

realiseerida. Kas teie arvates on see ainult kirjeldamise küsimus või on seal ka sisuline probleem? Kui see on ainult kirjeldamise probleem, kas meil on siis mingeid vahendeid, kuidas paremini kirjeldada, et arvud oleksid eelarves ja koondaruandes meile ühteviisi mõistetavad ja loetavad?

17:19 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Eelarve tegemine tähendab eelarvestamist võimalikult vastavalt sellele, mis juhtuma võib hakata, aga kõike me ette ei tea ja mingsugused muudatused tuleb ikka aasta jooksul teha. Ma julgen väita, et see teema on ületähtsustatud ja elab jälle mingit oma elu. Esitatakse arupärimisi ja ajalehepealkirjades küsitakse, kuhu kadus 200 miljonit eurot, jne. See on eksitav, et mitte öelda valelik. Aasta alguses ei ole näiteks CO₂ kvootide puhul teada, kes seda raha saama hakkab, see sõltub sellest, milline ministeerium kui palju jõuab dokumente ette valmistada. Samas ei kahtle keegi selles, et kogu seda raha ei paiguta ära Keskkonnaministeerium. Samasugused lood on teiste summadega. Nii palju kui saab, kirjutatakse kohe eelarvesse, mida aasta jooksul tuleb muuta, seda muudetakse ja siis kirjeldatakse aruandes.

17:20 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aivar Sõerd!

17:20 Aivar Sõerd

Aitäh! Austatud minister! Riigikontroll on oma hinnangus majandusaasta aruandele käsitletud neid asju natuke laiemalt. Mõni asi on mind küll natuke häirinud, ma pole olnud kindel, kas see ikka niimoodi on. Riigikontroll on väitnud näiteks seda, et kui majanduskasv jääb ka tänavu teisel poolaastal 1% kanti, siis võib see riigikassale tähendada olulist tagasilööki. Täna me teame, et majanduskasv tõesti selliseks jääb. Eile tuli ka Euroopa Komisjoni prognoos. Aga ma olen eelarvelaekumisi jälginud ja vähemalt kümne esimese kuu laekumise põhjal öeldes on tulude laekumine igati normaalne olnud. Kas tõesti on oht, et aasta viimasel kahel kuul võib tekkida tulude alalaekumine? Mina seda ei usu, aga ma küsin üle, kas on siin mingit riski.

17:21 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Viimase kuu andmeid ei ole ma jõudnud vaadata, aga prognoosid on meil üldjoontes sõltumatud ja aruanded esitatakse vastavalt nendele. Tõepoolest, mahajäämust eelarvega võrreldes meil ei ole, on olnud mõningane ülelaekumine. Aga see väide on Riigikontrolli aruandes küll üks suhteliselt väike ebatäpsus. Seal on palju tõsisemaid ebatäpsusi ja eks me peame ka nendest rääkima.

17:22 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

17:22 Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma tulen tagasi summade nihkumise juurde ühelt eelarverealt teisele. Te ütlesite, et te ei saa kõike täiesti täpselt planeerida, mis on õige. Samas räägib riigieelarve seaduse § 41 sellest, et Vabariigi Valitsus võib riigieelarve muutmisega tulla Riigikogu ette juhul, kui muudatus toimub ilma kulude kogumahtu muutmata. Kas põhimõtteliselt või teie arvates on normaalne, et kui eelarve muutub pooles ulatuses – oli 400 miljonit ja lõpuks on 200 miljonit –, aga väidetavalt ei ole eelarvet muudetud, vaid tegemist on hiljem täpsustatud eelarve kinnitamisega, siis ei tulda eelarve nii olulise muudatusega Riigikokku?

17:23 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Seadus seda ei nõua. Kui te näitate mulle seda täpset paragrahvi, siis võin ma teid panna polemiseerima eelarveteemadele spetsialiseerunud juristidega. Rahandusministeeriumis on kõige paremad sellised juristid. Ma ei näe sisulist probleemi. Kui formaalne lähenemine ka kuidagimoodi tõestust leiab, siis see sisu ei muuda. Keegi ei varastanud raha ära, nagu on väidetud. Raha on läinud täpselt sinna, kuhu pidigi minema ja nagu seletuskirjas on öeldud. See on mõttetult suurelt üles tõstetud küsimus.

17:23 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor!

17:24 Eiki Nestor

Aitäh! Ma kohe räägin, milles siin sisuline probleem on. Küsimus ei ole ainult selles, et nii Riigikogul kui ka Riigikontrollil, kelle kohustus see on, on keeruline kontrollida, kes ja mismoodi seda raha on kasutanud. Küsimus on ka milleski muus. Kui see kvoodiraha on kõigepealt Keskkonnaministeeriumi real tuluna ja kandub pärast kuluna üle teistele ministeeriumidele, siis on muutmise vajadus seotud lihtsa asjaoluga: Riigikogu ei ole kuskil heaks kiitnud ühtegi lepingut, mille alusel kvoodiraha kasutatakse. See on põhiseaduse küsimus. Kes on andnud valitsusele õiguse kasutada neid miljoneid, ilma et Riigikogu oleks andnud selleks heakskiitu?

17:24 Rahandusminister Jürgen Ligi

Seadus.

17:25 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaan Õunapuu!

17:25 Jaan Õunapuu

Aitäh, proua esinaine! Hea minister! Ka minu küsimus tuleneb Riigikontrolli seisukohtadest selle teema kohta. See puudutab Riigi Kinnisvara AS-i tegevust. Riigikontroll väidab üheselt, et üürihinnad on tõusnud. Siin on välja toodud konkreetset andmed eri ministeeriumide kohta, kus see tõus on olnud miljonites eurodes. Ma olen lugenud ka Rahandusministeeriumi vastuväiteid. Te ei ole selle väitega nõus. Kuid Riigikontroll ütleb, et nad on saanud selle informatsiooni Rahandusministeeriumi materjalidest, mis on esitatud Vabariigi Valitsuse istungile. Kuidas te seda kommenteerite?

17:25 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Aga mida ma peaksin kommenteerima? Seda, et kinnisvarareformi käigus minnakse üle majanduslikult põhjendatud hindadele, on Riigikontroll toetanud ja mõistlikuks pidanud. Kui me unustame ära, et majad lagunevad, siis ei muuda see neid kulutusi riigile ju olematuks, vaid me lihtsalt ei pane neid kirja. Usaldage valitsust ja rahandusministrit. Me peame sellele kulule katte leidma või kolima rohkem inimesi ühte tuppa. Seda praegu tehaksegi: parandatakse hoonete soojapidavust, vähendatakse inimeste kasutuses olevat pinda ja müüakse ülearust kinnisvara. See on väga pikk protsess, aga me ei peta ennast sellega, et unustame amortisatsiooni ära. Meil on valitsuses ka üks selline inimene, kes väidab, et tal on pind odavalt käes ja sellepärast ei pea ta kinnisvarareformiga liituma. No las ta siis mängib selle ühe pinnaga, aga kokkuvõttes ei muuda see ikkagi tegelikkust. Praegu on üks riigiasutus kolimas uude hoonesse. Enne asus see asutus väga soodsal pinnal ja oli saanud endale pikaajalise üürilepingu. Kuid hoone omanikud läksid järjest pankrotti, müüsid seda lepingut edasi ja nüüd, kui see asutus kolib uude majja, läheb maja lammutamisele, sest amortisatsiooni ei olnud keegi kuludesse arvestanud. Nii see käib. Sellesse hoonesse ei investeeritud pikki aastaid mitte sentigi.

17:26 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor, teine küsimus!

17:27 Eiki Nestor

Ma kõigepealt ütlen, et ükski seadus ei anna valitsusele õigust põhiseadust rikkuda. Aga kuna me menetleme praegu ka riigieelarve baasseadust ja seal on see küsimus jäänud samamoodi lahendamata, siis ma küsin nii: kas minister peab õigeks, et valitsus kasutab sisuliselt sadu miljoneid eurosid ilma Riigikogu heakskiiduta?

17:28 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Valitsus tegutseb ainult Riigikogu ja põhiseaduse seatud piirides, loomulikult.

17:28 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

17:28 Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Valitsussektori varad kasvasid aastaga 8%, aga kohustused suurenesid aastaga 17%. Kas te ei leia, et see tempo on kiire?

17:28 Rahandusminister Jürgen Ligi

Vabandust, mul läks märksõna, mille kohta see 17% käis, kaduma. Ma ei kuule. Palun, kas saaks mikrofonu sättida?

17:28 Esimees Ene Ergma

Kohustused.

17:28 Rahandusminister Jürgen Ligi

Eesti kohustused, selge. Nendest kohustustest ma ka kõnes juba rääkisin ja olen veel paaril korral rääkinud. EFSF-i garantii ei ole meie võetud laen ega meie tehtud kulu, küll aga lähevad EFSF-i garantii alusel tehtud väljamaksed arvestuslikult EFSF-i osanike laenuarvestusse. See ei ole meie kulu. See on küll kaudselt meie risk, aga see ei ole meie kulu ega laen.

17:28 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur, teine küsimus!

17:29 Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! On olemas selline asi nagu avaliku sektori raamatupidamise rahvusvaheline standard, mille ka Eesti on omaks võtnud. Selle standardi kohaselt tuleb esitada parlamendis vastu võetud eelarve, lõplik eelarve ja siis eelarve tegeliku kasutamise andmed parlamendis vastu võetud eelarvega võrreldavalt. Ühtlasi tuleb selgitada kavandatud eelarve ja eelarve tegeliku kasutamise oluliste erinevuste põhjusi. Jutt ei ole sellest, nagu keegi oleks ära varastanud 200 miljonit eurot. Küsimus on selles, miks praegu arutelu all olev aruanne nende põhimõtetega ei arvesta.

17:30 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! See aruanne arvestab kõigi põhimõtetega, mis on ette nähtud. Ma jään selle juurde. Võite uuesti proovida, aga ma vastan samamoodi.

17:30 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Sester!

17:30 Sven Sester

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Siin saalis on leidnud väga suurt tähelepanu CO₂ kvoodi müügist saadud raha Keskkonnaministeeriumi eelarves. Sellele pöörati tähelepanu ka komisjonis. Selge on see, et Riigikogu liikmed, võttes eelarvet vastu, näevad ja saavad aru, kus tehakse konkreetseid investeeringuid. Eelarveprotsessis on paljud maksulaekumised prognoositavad. Kas peaks mõtlema seaduse muutmise võimalusele tulevikus? On ju selge, et valitsus töötab seadust aluseks võttes. Kas on vaja seadust muuta, et selliste suurte summade puhul nagu paarsada miljonit eurot teha eelarves eelarveaasta jooksul lisatäpsustusi? Mida teie kui rahandusminister arvate?

17:31 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma ei välista, et võib need paragrahvid ette võtta ja edasi mõelda. Aga vaadake, kuidas selle CO₂ kvoodi raha kasutamine käis. Aastaid ei taibanud keegi kvoodimüügiga jõulisemalt tegelda. See, et kvooti üldse õnnestus müüa, oli Eesti riigi väga suur edulugu, aga paraku olid seal ülilühikesed tähtajad. Oli välistatud, et müüki oleks üldse saanud täpselt prognoosida. Samas oli see raha väga täpselt sildistatud, seda sai kasutada ainult sellel otstarbel, millega kvoodi ostjad nõus olid. See ei olnud Riigikogu teema. Riigikogu oleks võinud sekkuda vaid sel kombel, et oleks oma otsusega kvoodimüügi

keelanud. Läbirääkimiste protsessi oleks ta saanud ainult ära rikkuda, sellele kaasa aidata ei oleks ta mitte kuidagi saanud. Nii see paraku on. Ma ei tea, kuidas me oleksime saanud seaduses seda kuidagi ette näha, seda enam, et tähtajad olid sedavõrd lühikesed. Näiteks oli RKAS-il ühel hetkel vaja soojustada umbes tuhat objekti. Avalduste kogumine ja projektide hindamine toimus meeletu tempoga. Võib oletada, et kiiruga tehtud otsused ei olnud kõige kvaliteetsemad. Aga on välistatud, et see oleks võinud olla osa parlamentaarsest protsessist. Seda ei olnud võimalik parlamendis kooskõlastada. Me oleksime siis jäänud sellest rahast ilma, seda me kuulsime kogu aeg nendel läbirääkimistel taustaks. Ma ei oska öelda, kuidas seda meie põhiseadusega paremini kooskõlla saada. Kas see on parlamendi alttömbamine või kõrvalejätmine, kui me jätame kvoodi müümata ja investeringud tegemata? Ma arvan, et ei ole. Ma arvan, et parlament seda sisuliselt mõistab. Kui ta arvab, et midagi võiks seaduses täpsemalt kirjas olla, siis andku nõu, ma olen üks suur kõrv.

17:32 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kaja Kallas!

17:33 Kaja Kallas

Aitäh! Hea minister! Riigikontroll väidab, et AS-ile Estonian Air laenu andes ei järgitud riigivaraseaduse põhimõtteid. Seda just selles mõttes, et riigivara ei valitsetud heaperemehelikult ja säästlikult, sest oli teada, et seda laenu tõenäoliselt tagasi ei saada. Kuidas te seda etteheidet kommenteerite?

17:34 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Eks tagantjärele targana oskan minagi igasuguseid asju öelda. Tõenäoliselt see riigivaraseaduse teema on. Aga kõnesoleval juhul oli määrav majanduslik lähenemine, tegemist oli ikkagi äriga, hästi riskantse äriga. Äris eksisteerivad riskid. Seda firma vara ei saa kohelda (aktsiaid saab küll) võrdselt näiteks mööbli või kontorihoonega. Meil oli üsna erinevaid arusaamu, mida Estonian Airiga tegema peaks. Minu isiklik arvamus oli konservatiivne, ma ei jätnud seda valitsuses välja ütlemata, aga ma ei jätnud ka ütlemata, et ma ei tunne seda valdkonda. Lennundusäri on keeruline, eriti kui ta juba kõrbeb. Ma nägin seal riske ja juhtisin tähelepanu, et on kirjeldatud riske, mille tõttu on kahjum tekkinud, ja need kirjeldused viitavad ainult sellele, kui habras see asi on. Aga ega ma ei olnud targem kui Tero Taskila või praegune juht Palmér. See on nende riigifirmade risk, et justkui vastutab poliitiline minister, aga see on spetsiifiline äri ja seda äri müüa ei ole riigil õnnestunud. Seda on tahetud teha, aga see ei ole õnnestunud. Nüüd me oleme targemad, me oleme päästnud, mis päästa annab. Olukord on tunduvalt paranenud, aga loomulikult saab alati ette heita, et valitsuses ei olnud professionaalseid kompanii juhte.

17:34 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaan Õunapuu, teine küsimus!

17:36 Jaan Õunapuu

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Üks kõige levinumaid vigu, mida Riigikontroll on igal aastal oma auditites tuvastanud, on see, et rendilepingute sõlmimisel võetakse pikaajalisi kohustusi ja eelarve koostamisel ei ole neid planeeritud finantseerimistehingutena. Teadaolevalt on riigieelarve seaduse kohaselt riigiasutustel praegu keelatud võtta pikaajalisi, üle ühe eelarveaasta kestvaid kohustusi. Miks see viga on aastast aastasse kordunud ja mida kavatsete teha, et see enam ei korduks?

17:37 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Olen teinud kõik, mis on minu võimuses, ja tulevikus teen veel rohkem. Ma ei leia praegu seda kohta Riigikontrolli aruandest üles ega tunne ka seda etteheidet ära. Eks ma pean täpsemalt vaatama. Üldiselt on see minu ametiaja algusest peale olnud üks tegevus riigi ja omavalitsuste suhtes, kuni sihtasutusteni välja. Kriisiajal võeti see kõik luubi alla ja riik on saanud järjest targemaks. Ma arvan, et me võtsime juba enne seda siin koos teatud seadusi vastu. Aga see kõik on ajalugu. Igal juhul on areng toimunud õiges suunas.

17:37 Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Ma palun kõnepulti rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri!

17:38 Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Annan teile ülevaate otsuse eelnõust, mis kannab numbrit 476. See on Riigikogu otsuse "Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu. Tegemist on selle eelnõu esimese lugemisega. Komisjon arutas eelnõu 14. oktoobril. Algataja esindajatena tutvustasid eelnõu riigi pearaamatupidaja Juta Maar ja Rahandusministeeriumi riigieelarve osakonna nõunik Tarvo Vaarmets. Komisjoni istungil osales ka riigikontrolör Alar Karis, kes esitas riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande kohta koostatud Riigikontrolli kontrolliaruande ning info riigi vara kasutamise ja säilimise kohta.

Kordan üle ka aruande eesmärgi, selle, miks see meil täna laual on. Selle aruande eesmärk on võimaldada Riigikogul täita valitsuse kontrollimise funktsiooni, anda valitsusele võimalus selgitada oma tegevust aruandeaastal ning esitada Riigikogule informatsiooni uute eelarveliste otsuste tegemiseks. 2012. aasta majandusaasta koondaruanne koosneb järgmistest osadest: tegevusaruanne, riigi konsolideeritud ja konsolideerimata raamatupidamise aastaaruanne, täiendav informatsioon kohalike omavalitsuste kohta ning täiendav informatsioon avaliku sektori ja valitsussektori kohta. Koondaruande juurde kuulub Riigikontrolli kontrolliaruanne. Riigikontrolli peamised järeldused on järgmised. Riigi 2012. aasta raamatupidamise aastaaruanne on olulisel osal õige, st aruanne kajastab õigesti ja õiglaselt riigi finantsseisundit ning lõppenud aruandeperioodi majandustulemust ja rahavoogusid. Riigikontrolli arvates on riigi olulisemad majandustehingud sooritatud riigieelarve seadusest ning 2012. aasta riigieelarve seadusest ja selle muutmise seadusest lähtudes. See tähendab, et eelarveseaduste täitmises Riigikontrolli olulisi vigu ei leidnud. Samas leidis Riigikontrolli puudusi riigi vara soetamises ja selle kasutamise korralduses.

Ma annan ülevaate mõnest teemast ja küsimusest, mida komisjonis arutati. Nenditi, et riigieelarve ja riigieelarve täitmise aruanne ei ole omavahel täielikult võrreldavad, andmed ei lähe kokku, neid on keeruline võrrelda ja seda aruannet on raske kasutada. Selline kriitika komisjonis esitati. Nenditi, et riigi vara üleandmise tõttu RKAS-ile on suurenenud koormus riigieelarvele, kuna üleminekuks on vaja lisavahendeid seoses turutingimustel üüriga ja üleantud hoonete renoveerimisega. Toodi välja ka seda, et kui rääkida riigiasutuste ja organisatsioonide ruumivajadusest, siis optimeerimine ei toimi eriotstarbelise vara puhul, nagu muuseumid ja vanglad, küll aga on üldotstarbelise vara puhul, näiteks kontorid, võimalik optimeerimisprogrammiga edasi liikuda.

Kõne all olid ka riigihanked, seda mitmest aspektist. Arutati riigihangete vaidlustamist. Riigikontrolör nentis sedagi, et probleeme on osa riigi valitseva mõju all olevate äriühingute enesemääratlusega, peaaegselt seoses sellega, kas nad on riigihangete seaduse mõistes hankijad või mitte. Ta tõi näiteid ja ütles, et enne oli selliseid ettevõtteid, kellega need vaidlused toimuvad, viis, nüüd on neid kolm. Komisjoni liikmed tundsid huvi, millised on need organisatsioonid või ettevõtted, kes ei taha ennast hankijana määratleda. Toodi välja mitu asutust.

Riigikontrolör peatus kohaliku omavalitsuse tasandi probleemidel. Ta ütles, et vabatahtlik ühinemine ei ole lahendanud kõiki probleeme, mis on seotud kohalike omavalitsustega. Rahapuudus on selge probleem ja endiselt ei ole selged ka suhted, mis on riigi ja mis kohaliku omavalitsuse ülesanne. See on aastast aastasse korduv teema.

Vestlesime aruande koostamise põhimõtetest. Räägin selgituseks, kuidas saab teoks üks eelarve ja selle hilisem jälgimine, kuni kontrolliaruandeni välja. Kõigepealt koostatakse järgmise aasta esialgne eelarve. Aruandeaastal tehakse võimalikke muudatusi, koostatakse lisaelarved, kui nende järele on vajadus, ning lõpuks ongi olemas lõplik eelarve, mis on juba puhastatud, vaadates n-ö tagasi eelmisesse aastasse, ja kõigil eelarveridadel on tegelikud laekumised.

Jutuks oli CO₂ kvoodi müük. See leidis täna siin saalis pikemat käsitlust, samamoodi arutati seda

komisjonis ja siia midagi lisada ei ole. Täna saalis oli tunduvalt pikem diskussioon kui komisjonis, aga ka komisjonis jäi kõlama mõte, et Riigikogu liikmed ei näe tegelikult protsessi kestel seda, kuhu eelarveaasta jooksul laekunud konkreetsed lisavahendid (selle näite puhul CO₂ kvoodi müügist laekunud vahendid) investeeritakse.

Kõne all oli küsimus, miks on riik ühes või teises äriühingus osanik. Riigikontrolör tõstis selle teema üles.

See nõuab ikkagi analüüsi ja tuleb vaadata, kas riigil on vaja ühes või teises organisatsioonis osanik olla. Ta tõi ka näite, et ühes tuntud Eesti ettevõttes oli see osalusprotsent vist suisa alla 1%.

Lõpetuseks mõned statistilised näitajad 2012. aasta kohta. Rahandusministeeriumi kevadise prognoosi järgi pidi majanduskasv 2012. aastal olema 1,7%, tegelikult oli majanduskasv 2012. aastal 3,2%. See oli Euroopa kiireim majanduskasv. Rääkides eelarvepositsioonist, tuleb öelda, et me võtsime 2012. aasta eelarvet vastu olukorras, kus prognoositi 2,6%-list puudujääki SKT-st, tegelikult puudujääk oli 0,3%. Need on positiivsed sõnumid.

Komisjon võttis vastu ka otsused. Kõik need otsused olid konsensuslikud. Otsustasime võtta eelnõu esimese lugemise päevakorda kolmapäeval, 6. novembril ja teha ettepaneku esimene lugemine lõpetada. Otsustasime ka teha ettepaneku määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 11. november kell 17. Aitäh teile!

17:44 Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Sven Sester! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Valeri Korb, teine küsimus!

17:46 Valeri Korb

Aitäh! Hea kolleeg, sul oli hea ülevaade. Aga mida sa vastad, kui sult küsida, mis sulle muret teeb?

17:46 Sven Sester

Ma olen siin komisjoni esimehena andmas ülevaadet sellest, mis komisjonis toimus. Ma püüan teid igati sellega kursis hoida ning anda teile edasi kõiki emotsioone ja kogu seda diskussiooni. Ega murekohad ei ole midagi uut ja võõrast. Eks need osutused, mida Riigikontroll on teinud ja mida on tehtud aastast aastasse, olegi need probleemid. Me tahame näha järjest rohkem ja rohkem läbipaistvust. Eesti on väike ja tegelikult on tema eelarve, igapäevased kulutused ja igapäevane tegevus lihtsalt arusaadavad. Mõnes suuremas Euroopa riigis on minu arvates tunduvalt raskem kõigest sellest aru saada, alates maksusüsteemist ja lõpetades riigi igapäevase funktsioneerimisega. Ma arvan, et me oleme väga heas mõttes lihtne riik. Aga samal ajal tuleb nentida, et siiski on tegevusi, mille suhtes peab olema kriitilisem. Vaatame kas või riigieelarve menetlust, peab olema selge, kuidas see raha liigub, seda peab olema seletuskirjast võimalik välja lugeda. Tegelikult on need kõik sellised teemad, millest võiks rääkida. Aga ma arvan, et Riigikontrolli väljatoodud probleemidega võib põhimõtteliselt nõus olla. See ongi minu vastus.

17:46 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Sibul, teine küsimus!

17:48 Priit Sibul

Aitäh, austatud eesistuja! Hea eestkõneleja! Kui palju tuli komisjonis kõne alla see, et eelarve ja koondaruanne ei ole võrreldavad? Kas meil on võimalik 2013. aasta koondaruande n-ö Riigikogus menetlemisel ja 2014. aasta riigieelarve menetlemisel teha midagi, et me järgmisi eelarveid arutades ei peaks samade probleemide otsa komistama?

17:48 Sven Sester

Aitäh, hea kolleeg! Ma oma ettekandes tõin ühe esimese märkusena välja selle, et täitmise aruannet on raskem jälgida, ma ei ütle, et võimatu, aga raskem. Ma arvan, et kõik need tähelepanekud, mida me igal aastal, kaasa arvatud praegu, Riigikogu kõnetoolist teeme, on seal mingil määral kajastatud. Ma veel kord ütlen, et kogu finantsjuhtimine ja riigi toimimine on aastast aastasse muutunud järjest selgemaks. Ma usun, et me järgmisel aastal näeme veelgi paremat ja tõhusamat Riigikontrolli aruannet. Ma vähemalt loodan, et Vabariigi Valitsus teeb selleks kõik endast oleneva.

17:48 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

17:49 Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud rahanduskomisjoni esimees! Ma tulen korraks tagasi CO₂ kvoodi rahast tehtavate investeeringute juurde. Siin ja rahanduskomisjonis oli meil sellest juttu. Tegelikult see natuke häirib küll, kui teatud raha läheb parlamendisaalist mööda ja parlamendiliikmed ei tea, kuhu see raha investeeritakse. Rahandusminister süüdistas siin teatud mõttes parlamenti, et asjaga oli kiire ja ei oleks isegi toime tulnud, avaldused oli vaja ruttu kokku saada. (J. Ligi kõneleb kohalt.) Ole vait! (Naer.) Vabandust!

17:49 Rahandusminister Jürgen Ligi

Ei ole!

17:49 Sven Sester

See oli hea küsimus.

17:49 Inara Luigas

Kas sina kui rahanduskomisjoni esimees arvad, et sellistel puhkudel võiks rahandusminister tulla vähemalt rahanduskomisjoni ja anda selgitust, kuhu siiski riigi raha investeeritakse?

17:50 Sven Sester

Võin ma nüüd rääkida? Aitäh! Ma kõigepealt täpsustan. Ma olin küll ka saalis, aga ma ei kuulnud, et rahandusminister oleks öelnud, et asjaga on niivõrd kiire ja Riigikogu on ebapädev või Riigikogul pole aega. Ta seda kindlasti ei maininud. Ta tõi välja, et kvoodimüügi puhul tekkis olukord, kus oli vaja suhteliselt kiiresti otsuseid teha. Need otsused puudutasid konkreetse näite puhul ligi tuhandet kortermaja. Ma arvan, et küsimus ongi selles, mis taseme otsuseid me peaksime tegema. Seda näidet edasi arendades võin öelda, et minu arvates ei peaks Riigikogu arutama seda, millisele konkreetsele korteriühistule tuleks raha anda. Ma arvan, et seda me kindlasti ei peaks tegema. Ma ei välista seda, et kui on tulnud mingi lisalaekumine, mida ei ole varem arvestatud või millele ei ole veel kuluartiklit leitud, siis võiks valitsus tulla parlamendi või rahanduskomisjoni ette. Kui on müüdnud kvooti või on saadud mingit muud tulu, kusjuures varem ei olnud võimalik täpselt prognoosida selle tulu määra ja seda ei ole arvestatud ka kulupoole peal, siis tuleb valitsus rahanduskomisjoni või Riigikogu ette ja annab üldjoontes teada, et planeeritakse näiteks 20 miljonit eurot kortermajade soojustamise programmile. Miks mitte, me võime sellel teemal kindlasti debatti jätkata. Võib-olla tõesti on mõistlik, et Riigikogu või vähemalt rahanduskomisjon saaks sellest teada. Ma arvan, et see on debati koht.

17:50 Esimees Ene Ergma

Hea rahandusminister, palun mitte kommenteerida, kui Riigikogu liikmed küsimusi esitavad! Kui sul on raske saalis vait olla, siis palun tule istu siia minu kõrvale! Eiki Nestor tõstis käe. Kas on küsimusi? (Eiki Nestor kõneleb kohalt.) Me lõpetasime selle diskussiooni ära. Järgmine küsimus on kolleeg Tarmo Tammelt.

17:53 Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma küsin ka CO₂ kvoodi raha kohta, mis ootamatult riigieelarvesse tekkis. Kui riigieelarvesse võib aasta jooksul tekkida veel teisi ootamatuid tuluallikaid, kas neid võib siis käsitleda samamoodi ja valitsus võib selle raha oma äranägemise järgi laiali jagada?

17:53 Sven Sester

Aitäh! Täpsustame ikkagi ühte koma teist ära. Tuletage meelde, et kui me võtame riigieelarve vastu, siis me planeerime teatavaid tulusid. Võtame näitena maksud. Me näeme analüütiliste valemite abil ette, tuginedes teatud ootustele ja majanduskasvu prognoosile, et maksu laekub konkreetset mingi summa. Kui see summa on osutunud suuremaks (meie hea ja õige parempoolse majanduse tõttu, mida me oleme viimastel aastatel viljelnud, ongi nii toimunud), siis on valitsus võtnud seisukoha, et kõiki laekumisi, mis ületavad planeeritud tulusid, ei võeta lisaeelarvete abil uuesti käiku, vaid suunatakse

reservidesse, et raskeid aegu üle elada. Nii et vastus on ei. Kui on planeeritud mingid tulud ja need tulud ületavad selgelt prognoositut, siis kuludokumente ei ole nende jaoks siia laua peale toodud, vähemalt selle koalitsiooni ajal mitte.

17:54 Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Sven Sester! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Palun, kolleeg Aivar Sõerd Reformierakonna fraktsiooni esindajana!

17:54 Aivar Sõerd

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Vabariigi Valitsus on esitanud Riigikogule riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande, mis näitab riigi konsolideeritud tulemiks 2012. aastal 210,3 miljonit eurot ja konsolideeritud varade mahuks 2012. aasta viimase päeva seisuga 11,7 miljardit eurot. Kindluse selles, et Rahandusministeeriumi koostatud aruandes esitatu on õige, annab riigi audiitori ehk Riigikontrolli hinnang sellele aruandele. Hinnang oli selline, et aruanne kajastab olulises osas õigesti ja õiglaselt riigi finantsseisundit, lõppenud aruandeperioodi majandustulemust ja riigi rahavoogusid. Riigieelarve täitmise aruanne, mis on osa majandusaasta aruandest, näitab, et valitsussektori kogutulude ja kogukulude vahe ehk eelarvepositsioon osutus 2012. aastal paremaks, kui oli varem kavandatud. Üle 2%-line puudujääk SKT suhtes osutus aasta kokkuvõttes tunduvalt väiksemaks, puudujääk oli 0,3%. Eelarve täitmise aruande kohaselt olid riigi 2012. aasta tulud 6,4 miljardit eurot ja kulutusi tehti 6,5 miljardi euro eest. Hoolimata majanduskasvu aeglustumisest jäi Eesti majanduskasv euroala kiireimaks ja põhiliste faktiliste näitajate põhjal oli aasta edukas. Inflatsioon hakkas kahanema, töötus jätkas vähenemist, tööhõive kasvas ja kiirenes reaalspalga kasv. Stabiilne majanduskasv ja positiivsed väljavaated edaspidiseks arenguks loovad vajaliku pinnase elanike heaolu paranemiseks. 2012. aastal ületas palgakasv hindade kasvu, mis väljendus reaalspalga 1,7%-lises kasvus. Lisaks positiivsele arvamusele majandusaasta aruande kohta on Riigikontroll tavapäraselt esitanud hinnanguid riigi arengu kohta laiemalt kui ühe majandusaasta piires ning hinnanud Eesti riigi arenguväljavaateid, probleeme ja riske üldisemalt. Ilmselt on Riigikontrolli hinnang vajalik infomaterjal nii Riigikogu liikmetele kui ka laiemale avalikkusele, aga sellest tulenevalt peavad selles esitatud faktiline materjal ja selle pinnalt tehtud hinnangud objektiivselt olukorda kajastama ja hindama erapooletult ka meie tulevikuväljavaateid. Kui need hinnangud ja materjal on ebatäpsed, siis devalveerib see kogu hinnangu kui väärtusliku infoallika usaldusväärsust. Ma ise lugesin selle aruande tervikuna läbi ja mul tekkis tõesti palju küsimusi. Ühe küsimuse esitasin ma täna rahandusministrile. See puudutas Riigikontrolli väidet, et käesoleval aastal võib juhtuda nii, et riigieelarve tulud ei laeku kavandatud mahus. Mainiti isegi suurt alalaekumist. No ei ole nii. Tõesti, majanduskasv jääb ilmselt 1,3% lähedale, selle kinnituseks on eile avaldatud Euroopa Komisjoni prognoos. Aga ometi ei ole näha eelarve alalaekumist, vähemalt esimese kümne kuu andmete põhjal mitte. Ilmselt mõjutavad eelarvelaekumisi peale majanduskasvu protsendi ka paljud muud tegurid, aga neid ei ole Riigikontroll saanud hinnata.

Üks teema seoses Euroopa Liidu toetustega häiris mind samuti.

Palun kolm minutit juurde!

17:54 Esimees Ene Ergma

Kolm minutit.

17:54 Aivar Sõerd

Riigikontroll on öelnud, et liigne välistoetuste osakaal on kaugemas perspektiivis oht riigi rahandusele, kui toetuste maht hakkab vähenema, siis tuleb teha valik, kas säilitada harjumuspärane eelarve maht või vähendada seda oluliselt. Ei ole niimoodi. Käesoleva aasta eelarve maht on suurenenud ja praegu menetletav 2014. aasta eelarve maht on samuti päris tuntuvalt kasvanud. Ehk me näeme, et varem Euroopa Liidu vahenditest rahastatud valdkondadele on rahaline kate leitud riigisisestest vahenditest. Samuti tuleb arvestada, et mitmed investeerimisprojektid on valminud ja mitmed ühekordsed programmid ei peagi tulevikus jätkuma. Faktiline seis on ju selline, et ka 2012. aastal moodustasid valitsussektori investeeringud 5,5% SKT-st, mis on tunduvalt kõrgem näitaja kui Euroopa Liidu keskmine, mis on 2,3%.

Aga loomulikult, paljudele probleemidele, mis Riigikontrolli aruandes on välja toodud ja mis aruandes

aasta-aastalt korduvad – olgu näiteks toodud eelarvetulude paindlikkus, see, et tuludest sõltuvad kulud on seadusega ette määratud, samuti kasvav sotsiaalkulude osakaal – ei ole loomulikult kiireid lahendusi ja ka Riigikontroll ei paku neid. Küll peame meie ise, kui me Riigikogus erinevaid seaduseelnõusid menetleme ja erinevaid teemasid käsitleme, pöörama rohkem tähelepanu sellele, kuidas majanduskasvu edendada ja kuidas luua tingimusi, et suureneks meie tööjõu tootlikkus ja ettevõtete loodav lisandväärtus. Kui meie ettevõtete tootlikkus on 69% Euroopa Liidu keskmisest (töötlevas tööstuses on see koguni ainult 51%), siis ei ole kuidagi võimalik, et Eesti inimeste elatustase ja sissetulekud jõuaksid kiiresti Euroopa Liidu keskmise tasemeni.

Eile avaldas Euroopa Komisjon sügise majandusproгноosi. See ennustab Balti riikidele kiiremat majanduskasvu kui Euroopa Liidule tervikuna. Aga samas näeme, et Lätile ja Leedule ennustab komisjon kiiremat majanduskasvu kui meile. Selles olukorras peaksime mõtlema, kas me Riigikogus oleme käsitlenud küllalt põhjalikult teemasid, mis aitavad luua eeldusi majanduskasvuks. Majanduskasv on omakorda selle eeldus, et paraneks inimeste heaolu ja kasvaksid sissetulekud. Täna tähelepanu eest!

18:00 Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Aivar Sõerd! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Määrán eelnõu 476 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 11. novembri kell 17. Eelnõu 476 esimene lugemine on lõpetatud.

12. 18:02 Ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2012.–2013. aastal. Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

18:02 Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2012. aastal ning riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande õigsusest ja tehingute seaduslikkusest. Enne kui ma kutsun lugupeetud riigikontrolöri Alar Karise kõnepulti, tutvustan teile, kuidas toimub selle päevakorrapunkti menetlus. Kõigepealt on riigikontrolör Alar Karise ettekanne, mis kestab kuni 35 minutit, järgnevad küsimused ettekandjale. Palun tähelepanu! Riigikogu liige võib ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse. Järgnevad läbirääkimised, kus sõna võivad võtta üksnes fraktsioonide esindajad. Ma palun ettekandeks kõnepulti riigikontrolör Alar Karise!

18:03 Riigikontrolör Alar Karis

Lugupeetud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Mul on hea meel olla esimest korda riigikontrolörina teie ees Riigikontrolli aastaraportit esitades. Täna teid võimaluse eest rõhutada üle minu olulisemad sõnumid, mis puudutavad Eesti riigi arengu ja majanduse probleeme, aga ka mõningaid võimalikke lahendusi!

Kõigepealt paar sõna meenutuseks, millistest dokumentidest jutt käib. Siit puldist äsja lahkunud rahandusminister esitles teile riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruannet, mille kohta käib omakorda Riigikontrolli auditaruanne. See on see siniste kaantega aruanne, mis on teile välja jagatud. Minu põhiline jutt lähtub aga ühest teisest raportist, mis on samuti teie laual, kuid see on punaste kaantega. Milles on nende dokumentide erinevus? Laias laastus käsitleb siniste kaantega auditaruanne riigi raamatupidamist ja tehingute seaduslikkust, punaste kaantega ülevaade räägib aga nendest Eesti majanduse, rahanduse ja halduse probleemidest, mis mõjutavad iga kodaniku ja terve riigi käekäiku, kogu meie tulevikku.

Alustan siniste kaantega aruandest. Võin kinnitada, et riigi arvepidamine on heas korras ja valitsus on kasutanud maksumaksja raha seaduslikult. Enamasti. Üksikuid probleeme muidugi leidub ja mõnedki neist on püsinud aastast aastasse, kuid suures plaanis on asjad korras. Selle tõdemusega võiksin oma sõnavõtu lõpetada ja tunda rõõmu riigi raamatupidamise hea taseme üle, kuid see oleks kergema vastupanu teed minek. Meil tuleb Eesti riigi kestlikkuse nimel vaadata, mida me tegelikult peame tegema, mida võime tegemata jätta ning mida saame teha teisiti, otsides julgeid ja originaalseid, kuid samas mõistlikke ja töötavaid lahendusi. Reaalsus sunnib meid keskenduma ainult kõige olulisemale. Ka Riigikontrollis. Ma alustangi sellest.

Praegu teeb Riigikontroll riigieelarve seadusest lähtuvalt igal aastal 16 identse ulatusega finantsauditit ministeeriumides, Riigikantseleis ja põhiseaduslikes institutsioonides. Lisaks korraldame riigi majandusaasta koondaruande auditi, milles püüame üldistada probleeme, mida oleme ministeeriumides tuvastanud. Viimase kümne aasta kogemused on Riigikontrollile näidanud, et ministeeriumide raamatupidamisaruannete kinnitamine valitsuse istungil on pelgalt formaalsus. Julgen väita, et ministrid ei kasuta ega vaja neid aruandeid otsuste tegemisel. Teisi olulisi riigisiseseid ministeeriumide raamatupidamise aastaaruannete info tarbijaid peale Riigikontrolli ei ole. Kuna neil aruannetel ei ole tarbijaid, siis on vähe tarbijaid ka Riigikontrolli finantsauditi aruannetes antavatel hinnangutel ministeeriumide raamatupidamisaruannete õigsuse kohta. Teiste sõnadega paneb kehtiv seadus meid aasta-aastalt tootma kaupa, millel ei ole kuigivõrd ostjaid. Sellest tulenevalt teeb Riigikontroll ettepaneku kaotada ära üksikute ministeeriumide ja põhiseaduslike institutsioonide raamatupidamise aastaaruanded, kuid jätta alles riigi koondaruanne. See hoiaks kokku inimeste tööaega ja ressursse, mis kuuluvad aruannete kokkupanemisele ministeeriumides ning kontrollimisele Riigikontrollis. See võimaldaks suunata Riigikontrolli ressursid nende finantsteemade käsitlemisele, mis rohkem tähelepanu vajavad.

Loomulikult peab ka edaspidi säilima ministeeriumides juhtimisotsusteks vajalik finantsinfo ja ministeeriumid peavad avalikustama infot riigieelarve täitmise kohta. Samuti on riigi seisukohalt oluline ministeeriumide igakuuline finantsinfo, mis esitatakse Rahandusministeeriumile ning mis on riigi koondaruande ja riigi rahandusstatistika koostamisel sisendiks. Kvaliteetne riigi rahandusstatistika võimaldab omakorda analüüsida ja hinnata rahanduspoliitilisi otsuseid, võrrelda meie riiki teiste riikidega ja tuua välja riigi rahandusseisu muutused ajas.

Riigisiselt on rahandusstatistika otseselt seotud majandusprognooside koostamisega ja seeläbi riigieelarveprotsessiga. Riigiväliselt on rahandusstatistikal mõju Eesti reitingutele ja seeläbi valitsussektori laenuintressidele. Riigikontrolli finantsauditite keskendumist riigi rahandusstatistikas kasutatava finantsinfo õigsusele toetavad ka Euroopa Liidu arengusuundumused. Euroopa Parlament, Euroopa Komisjon ja Eurostat on näidanud üles järjest suuremat initsiatiivi, et tagada liikmesriikide korrektne ja õigeaegne rahandusstatistika.

Riigikontroll on juba alustanud finantsauditi korralduse muutmist, kuid muudatuse ellurakendamine tähendab ka seaduste ülevaatamist ja seega koostööd Rahandusministeeriumiga ning arutelusid Riigikogu komisjonides. Loodan, et teil ja Rahandusministeeriumil on soovi uuendustega kaasa tulla. Veel kord selle siniste kaantega aruande teemal. Täna on 6. november 2013, 2014. aasta eelarve on läbinud esimese lugemise. Samas on täna teie ees aruanne 2012. aasta kohta. Seega tekib küsimus: kas Riigikogul on võimalik selle infoga praegu midagi kasulikku peale hakata? Ega vist. Näiteks esitatakse Rootsis oma riigi finantsaruanne koos kõrgeima kontrollasutuse raportiga parlamendile juba aprillis. Pealegi on koondaruandes toodud eelarve täitmise aruanne esitatud nii, et selle mõistmiseks on vaja eriteadmisi. Minu teada on Riigikontroll aastaid sellele tähelepanu juhtinud, kuid areng on olnud kohati pigem vastupidine, finantsaruanne on muutunud veelgi tehnilisemaks ja tavakodanikule arusaamatumaks. Eelarve täitmise aruande esitusviis on aastast aastasse muutunud ega võimalda lugejal jälgida, milline on olnud riigieelarve kasutused. Neile probleemidele on ka meie punaste kaantega aruandes pühendatud terve peatükk. Siin tuleks võtta ette olulised muudatused. Riigi majandusaasta koondaruandes on vaja senisest rohkem ja selgemalt esitada infot eelarveraha eest ellu viidud tegevuste kohta. Tuleb öelda, milleks antud raha kulutati ja mida selle eest saavutati. Tuleb öelda ka seda, mis jäi saavutamata ja miks. See info tuleks Riigikogule esitada kevadel, mitte hilissügisel. On raske uskuda, et meie eesrindlik e-riik seda ei suuda.

Head kuulajad! Nüüd räägin sellest punaste kaantega ülevaatest, mis teie laual on.

Kevadel, kui olin siinsamas riigikontrolörikandidaadina, rõhutasin teie ees kõneldes, et Riigikontroll peaks vaatama minevikku sedavõrd, kuivõrd see on vajalik tulevikku suunatud otsuste tegemiseks. Riigikontrolli tänavune aastaraport on koostatud just seda mõtet silmas pidades. See räägib palju kallimast riigivarast kui nõuetekohaselt soetatud ja säilitatud sidetehnika või masinapark. See kõneleb Eesti riigi ja inimeste käekäigust majanduse ja riigi rahanduse oleviku ja tulevikusuundumuste valguses.

18:03 Esimees Ene Ergma

Vabandust, härra riigikontrolör! Mul on märkus. Palun, kolleeg Sven Sester, minge oma kohale! Te segate seal kõrval istuvaid riigikogulasi.

18:03 Riigikontrolör Alar Karis

See räägib – ma kordan – palju kallimast riigivarast kui nõuetekohaselt soetatud ja säilitatud sidetehnika või masinapark. See kõneleb Eesti riigi ja inimeste käekäigust majanduse ja riigi rahanduse oleviku ja tulevikusuundumuste valguses.

Vaatame kas või menetluses olevat järgmise aasta riigieelarve eelnõu. Valitsus on eelarveplaani iseloomustanud paljude heade sõnadega ja mul ei ole põhjust kahelda nende väidete õigsuses. Küllap tuleb lubatud penisoni- ja toimetulekutoetuse tõus, suurenevad õpetajate ja politseinike palgad ning kasvavad riigieelarve tulud. Kindlasti on mul selle üle hea meel nii riigikontrolöri ameti pidajana kui ka kodanikuna. Võrreldes saatusekaaslastega on meil läinud ju väga hästi, neist ehk kõige paremini. Aga millised on need Eesti elu näitajad, graafikud ja mõõdikud, mida valitsus eraldi ei rõhuta? Kui riigijuhid ütlevad, et Eesti majandus ja rahandus on suurest majanduskriisist hästi välja tulnud, siis kas see edu on jõudnud ka Eesti inimesteni? Kui eesmärk on olnud, et inimeste jõukus kasvaks ja läheneks keskmise eurooplase omale, siis kas see on ka nii sündinud? Kui head on meie inimeste eneseteostusvõimalused? Mis siis ikkagi ootab meid ees juba lähikümnendil?

Riigikontroll on püüdnud tänavuses aastaraportis neid küsimusi analüüsida. Kahtlemata ei pretendeeri meie hinnangud lõplikule tõele, küll aga pakume Riigikogule kõrvalpilku meie riigi majanduse ja halduse tugevatele külgedele ning ees ootavatele ülesannetele, et aidata teil langetada kaalutud otsuseid. Just teil, sest teie kui riigi valitute käes on õigus otsustada. Nagu te hästi teate, pole rohkem kui viis aastat tagasi alanud finantskriis paljudes riikides sugugi veel minevik. Ka praegu otsitakse Euroopas ja kogu maailmas lahendusi, kuidas tulla toime suure võlakoormaga, anda seejuures majandusele jätkusuutlik hoog ning vältida inimeste heaolu halvenemist. Eesti riigi rahanduse n-ö suured näitajad teevad ilmselt kadedaks nii mõnegi riigi rahandusministri. Me oleme Euroopast vaadates kriisist hästi välja tulnud, toodang ületab buumiaja mahtu ja ekspordinäitajad on rekordilised.

Seega on paslik küsida, kas ka Eesti inimese eluolu on võrreldes muu Euroopaga märgatavalt paranenud. Meie ülevaatest saate sel teemal ohtralt infot, seal on palju võrdlusi ja graafikuid. Eesti inimeste toimetulekut analüüsides ilmneb, et hoolimata riigi rahandusele ja majandusele omistatud edust ning rahvusvahelisest tunnustusest ei ole see edu mitmeski mõttes paljude Eesti inimesteni jõudnud. Rahvusvaheline statistika näitab, et meie inimeste ostujõud on enam-vähem samal tasemel mis kuus aastat tagasi, hinnad seevastu on viimastel aastatel kasvanud Euroopa keskmisest tunduvalt kiiremini. Kokkuvõtvalt: kui Eesti hinnad on Euroopa keskmisele kiiresti järele jõudnud, siis eestlase ostujõud mitte.

Samalaadsed mured on meil ka riigisiselt. Harjumaa on ainus maakond, kus inimesed saavad Eesti keskmisest kõrgemat palka. Harjumaa on ainus maakond, kus SKT elaniku kohta ületab Eesti keskmise. Harjumaa on maakond, kus tegutseb 62% kõikidest aktiivsetest Eesti ettevõtetest. Harjumaa on maakond, kus luuakse kaks kolmandikku Eesti ekspordist. Regionaalsed erinevused sissetulekutes tähendavad ka suuri erinevusi inimeste toimetulekus. Vaesuses elavate inimeste hulk on piirkonniti väga erinev. Kui Harjumaal elas 2011. aasta seisuga suhtelises vaesuses ca 10% elanikkonnast, siis Kirde-Eestis oli selliseid inimesi 30%. Neljas Eesti maakonnas elab suhtelises vaesuses veerand või rohkem inimestest.

Lugupeetud Riigikogu! Ühiskonnas on üha enam tajutav ootus, et majanduskriisi rängimal ajal ilmutatud kannatlikkus ja kasinus konverteeritaks käegakatsutavaks elujärje paranemiseks, ja seda mitte ebamäärases tulevikus, vaid lähiaastatel. Peab aga nentima, et riigi olukorra hüppelist paranemist on ka kaugemas tulevikus keeruline ette näha. Pigem seab tööinimeste lahkumine ning rahvastiku vähenemine ja vananemine Eesti arenguteele uusi keerulisi ülesandeid ja riske, seda nii kohaliku kogukonna kui ka riigivõimu tasandil. Vaatame neid lähemalt.

Eesti majanduse hoog on hakanud käesoleval aastal raugema, eelmisel poolaastal kasvas majandus vaid veidi üle 1%. Ka juhul, kui Eesti majanduskasv järgmistel aastatel hoogustub ja riigi tulud suurenevad paar protsenti aastas, nagu kavandatud, on Eesti riigi rahanduses mitu riski, mis võivad meie kestlikku arengut pärssida.

Enamik riigi tulusid on ette broneeritud. Valdav osa riigieelarve kuludest on sellised, mis on seadusega määratud või muul moel fikseeritud. Need on kulud, mida riik peab oma kohustuste täitmiseks rahastama ning mis üldjuhul ei toeta riigi konkurentsivõimet. Selliste fikseeritud kulude osakaal on riigieelarves pidevalt kasvanud, need kulud on kasvanud kiiremini kui riigi tulud ning need jätkavad Rahandusministeeriumi hinnangul suurenemist ka edaspidi. Kui sel aastal võtavad fikseeritud kulud riigieelarvest 74%, siis aastal 2017 juba 77%. Fikseeritud kuludest suurima osa moodustavad

sotsiaalkulud ehk raha, mis läheb pensionide, ravikindlustuse, peretoetuste jms tarvis. Need kulutused võtavad riigieelarvest juba peaaegu poole.

See ei tähenda, et me teiste Euroopa riikidega võrreldes rohkem kulutame. Pigem vastupidi, Eestis on sotsiaaltoetused Euroopa Liidu keskmisest kaks korda väiksemad. Sotsiaalkaitsekulutuste osatähtsus SKT-s on Euroopa Liidu riikidest Eestist väiksem veel vaid Rumeenias, Bulgaarias ja Lätis. Ometi on isegi muu Euroopaga võrreldes väikesed sotsiaalkulud Eesti riigieelarvele suur koorem. Pensionid on viie aastaga kasvanud mõnekümne euro võrra, kuid sotsiaalmaksulaekumistest nende maksmiseks ei piisa. Igal aastal tuleb sotsiaalkulude tarbeks kasutada järjest rohkem riigi muid tulusid. Kui käesoleval aastal pidi riik pelgalt pensionide maksmiseks leidma muudest tuludest juurde ca 370 miljonit eurot, siis aastal 2017 tuleb selleks leida juba ca 500 miljonit. Uuringute järgi ei ole Eesti pensionikindlustussüsteem praegusel kujul jätkusuutlik. Rahvastiku vananemise ja majanduskriisi mõjude leevendamiseks on mitmed riigid kasutusele võtnud automaatsed kohandumismehhanismid. Selle pika termini taga peitub võimalus kohandada pensionisüsteemi vastavalt rahvastikuprotsesside näitajatele, mitte poliitilistele teguritele. Sellise mehhanismi sobivust Eestile hindame käimasolevas auditis ja kavatseme soovitustega peatselt Riigikogusse tulla.

Ka ei pea analüütikud kestlikuks Eesti tervishoiusüsteemi. Tervishoiukulud on samuti aasta-aastalt kasvanud, olles riigieelarve üks suurim kuluallikas, kuid arstiabi kättesaadavus on sellest hoolimata hoopis halvenenud. Riigi sotsiaalkulude kasvav puudujääk tähendab, et riigi teised tegevusvaldkonnad peavad läbi ajama õhema rahakotiga või lootma Euroopa Liidu abirahale.

Rahandusministeeriumi prognoos näitab, et Euroopa Liidu toetusteta saaksid aastal 2016 peaaegu kõik riigi tegevusvaldkonnad, välja arvatud sotsiaalvaldkond, vähem raha kui käesoleval, 2013. aastal.

Ilmekas näide on riigi investeeringutega toimuv. Valitsemisalade investeeringud riigieelarvest koos eurorahaga vähenevad 2015. aastaks käesoleva aastaga võrreldes ligemale kaks korda: laias laastus 670 miljonist 300 miljoni euroni. Vähenemise taga on asjaolu, et alates võimalusest kasutada Euroopa Liidu toetusi on Eesti teinud oma investeeringud valdavalt eurorahast. Aastatel 2008–2013 on riigieelarvest tehtud investeeringuid 4,2 miljardi euro ulatuses, millest 70% tuli Euroopa Liidult. Märkimisväärne on, et aastal 2012 suunas Eesti riik oma tuludest investeeringuteks neli korda vähem raha kui sügava kriisi ajal aastal 2009. Sõltudes investeeringute puhul suuresti eurorahast, on Eestis kujunenud olukord, kus osas riigi arengukavadest ei ole keskendutud mitte valdkonna terviklikule arendamisele, vaid probleemidele, mida on võimalik lahendada Euroopa Liidu tõukefondide abiga. Kas seda kõike aga ka tegelikkuses vaja oli? Kas oleksime kõike seda teinud, kui me oleksime selle pidanud kinni maksuma n-ö oma rahast?

Austatud kuulajad! On ammu teada, et Eesti on ka üks kõige kiiremini väheneva ja vananeva rahvastikuga riik Euroopas. Pärast iseseisvuse taastamist on loomulik iive olnud positiivne vaid ühel aastal. Alates 2016. aastast hakkab Eesti tööhõive paratamatult vähenema, sest tööturule siseneb viiendiku võrra vähem inimesi, kui sealt vanuse tõttu lahkub. Suureneb töötava rahvastiku koormus mittetöötavate inimeste ülalpidamisel. Rahvastiku vähenemine ja vananemine toob kaasa lisaraskusi riigi majandusele ja rahandusele. Ettevõtjad peavad teenima endale ja riigile tulu vähemate töökatega. Samal ajal suureneb surve riigieelarve kulude, eelkõige sotsiaalkulude kasvuks.

Meie ees seisab küsimus, kust saada raha riigi ülalpidamiseks 10, 20 ja 30 aasta pärast. Millist avalikke ülesandeid täitvat ja teenuseid pakkuvat riiki suudavad ülal pidada meie töötajad, kelle arv väheneb?

Küsimus on seegi, kuidas tekitada riigieelarvesse juurde n-ö uut raha, millega riiki arendada.

Samuti nagu keskvoim on probleemide ees ka kohalikud omavalitsused. Eesti omavalitsuste rahastamise praeguse süsteemi tõttu on omavalitsused rahvastikumuutustest haavatavamad kui riik ehk keskvalitsuse tasand. Seda näitab ilmekalt riigi ja omavalitsuste tulude juurdekasvu võrdlus. Kui riigi tulud on kümne aastaga kolmekordistunud, siis omavalitsuste tulud on kahekordistunud. Kasvutempo erinevus suureneb Rahandusministeeriumi prognoosi kohaselt ka edaspidi. Kui näiteks analüüsida tulude muutust omavalitsuste asukoha järgi, selgub, et kuigi omavalitsuste kogutulud olid 2012. aastal 2007. aastaga ehk buumiajaga võrreldes keskmiselt 11% suuremad, siis kasvanud on vaid maakonnakeskuste ja neid ümbritsevate omavalitsuste tulud. Kõigi ülejäänud omavalitsuste tulud on järjepanu vähenenud. Tuleb ühtlasi tähele panna, et Eesti on piirkonniti liiga ebaühtlane, selleks et me võiksime tugineda vaid keskmistele näitajatele. Ma olen kuulnud öeldavat, et kohalikud omavalitsused on oma arengus riigist ehk keskvalitsusest kümne aasta võrra maas. Julgen väita, et omavalitsused on riigi arengusuundumustest hoopis kümme aastat ees. Pean silmas, et see, mis toimub praegu maapiirkondades, kust inimesed paremate eneseteostusvõimaluste pärast linnadesse või välismaale liiguvad, võib lähitulevikus tabada ka Tallinna, Tartut ja riiki tervikuna. Ühest küljest ei näe ma midagi

traagilist selles, et paljud inimesed on leidnud välismaal töö ja võimaluse end teostada. Vastupidi, n-ö väljas käimine ja elamine annab uusi kogemusi ja oskusi ning aitab maailma avaramalt näha. Kuid teiselt poolt, kas me oleme teinud kõik, et välismaale siirdunud sooviksid siia aastate pärast tagasi pöörduda? Kas meie elukeskkond, riigi toimimine ja ühiskonna hoiakud on sellised, et siia tagasi tuldaks, et neid inimesi, olgu nad siis ehitajad, arstid või teadlased, oodataks ja hinnataks, et neil oleks oma võõrsil õpitud uute oskuste ja teadmistega siin ka midagi peale hakata? Sellise keskkonna loomine näib praegu edenevat visalt.

Head kuulajad! Peame juba täna teadvustama, et riik ei suuda lähitulevikus pakkuda kõiki teenuseid ja avalikke hüvesid nüüdses mahus. Kuna aga enamikku teenuseid ja avalikke hüvesid saab inimene praegu kohaliku omavalitsuse kaudu, siis on otsuseid tehes oluline vaadelda riigi ja omavalitsuse ülesannete ja kulude-tulude ning teenuste paletti terviklikult ja koostoimes. Paraku ei ole riik aastaid soovinud tegelda kohalike omavalitsuste olemuslike probleemide lahendamisega ja on jätnud tegemata otsused, mida keegi teine teha ei saa. Arutluse all olev nn tõmbekeskuste Eesti on praeguse olukorraga võrreldes küll samm edasi, kuid mul on tunne, et see kava oleks toimunud ehk veel 15–20 aastat tagasi, praeguseks on olukord aga juba sedavõrd muutunud, et vaja oleks tunduvalt realistlikumat ehk radikaalsemat lähenemist. Vaadake ülevaates olevat kaarti. Meil ei maksa teha illusioone ei Eesti omavalitsuste majandusliku ega muu toimimisvõimekuse kohta, eriti tulevikus. Vaja oleks ennekõike selgust. Milline on mõistlik ja reaalsest suutlikkusest lähtuv tsentraliseerituse ja detsentraliseerituse vahekord Eesti riigis? Kui kõrgeid ja pakse müüre me riigi ja omavalitsuste vahele ehitame ja kui keeruliseks me kogu selle süsteemi ajame? Kas see on üldse mõttekas? Millise suuruse, ülesannete ja võimekusega üksus suudab ka tegelikkuses ja olemuslikult omavalitsuslikku rolli täita nii väikeses riigis, kus asustus on hõre ja äärmiselt ebaühtlane? 15 suuremas omavalitsuses elab umbes 63% kõigist Eesti inimestest, ülejäänud 37% on pihustunud 200 omavalitsuse vahel. 39 omavalitsuses elab miljon inimest kogu meie 1,3 miljonist.

Reaalsest elust lähtudes peab otsustama, milliseid ümberkorraldusi on vaja teha riigivalitsemises laiemalt. Suurte kuluvaldkondade reformid ning pakutavad teenused tuleb kokku leppida koos omavalitsuste reformiga. Kui riigi ja omavalitsuste vahekord on reaalse võimekuse alusel paika pandud, saab ka selgeks, millised on omavalitsuste endi ülesanded ja millised riiklikud ülesanded, mida nad täidavad. Praegu on see ebamäärane. Peab saama selgeks, millised on tulevikus omavalitsuste funktsioonid ja milline on eelarve nende täitmiseks. Ilmselt on rahaküsimus peamine põhjus, miks valitsus on sedavõrd tõrges omavalitsuste rahastamise ja ka täidetavate ülesannete teemat avama. Ega keskvalitsus ei ole ju huvitatud sellest, et omavalitsused saaksid aluse esitada riigile arveid riiklike ülesannete täitmise eest, mida neile praegu ei hüvitata.

Peaaegu omavalitsuste rahakasutuse, rahastamise piisavuse ja ülesannete täitmise juures puudutama veel üht olulist aspekti. Nimelt, Eesti riigis pole kedagi, kelle ülesanne oleks anda Riigikogule ja avalikkusele infot kohalike omavalitsuste rahakasutuse mõistlikkuse kohta. Riigikontroll on valmis seda infot andma, kui Riigikogu nii otsustab. Olen seisukohal, et see ei riku kuidagi kohaliku omavalitsuse autonoomiat, eelkõige seetõttu, et Riigikontrollil pole mingit õigust kellelegi midagi ette kirjutada ega kedagi midagi tegema kohustada. Me esitame vaid sõltumatu kõrvaltvaate, soovitusi. Riigikogu, valitsus, avalikkus ja ka kohalikud omavalitsused teevad oma otsused ise, Riigikontroll sellesse ei sekku ega saagi sekkuda. Samas on raha, mida Eesti riigis kasutatakse, meie kõigi ühine raha. Seetõttu palun Riigikogul ja kohalikel volikogudel kaaluda, kas parlament ja ka volikogud soovivad saada Riigikontrollilt tagasisidet omavalitsuste rahakasutuse mõistlikkuse kohta.

Head Riigikogu liikmed! Iseseisvuse taastanud Eestit on ehitatud juba üle paarikümne aasta. Otsuseid on tulnud tihtipeale teha kiiresti, kulutamata palju aega võimalike mõjude hindamisele ja laiapõhjalistele aruteludele. Mitte alati, eriti viimaste aastate jooksul, pole nende kiirete ja korralikult läbimõtlemata otsuste taga olnud väline surve, vaid ka soovimatus või oskamatus süveneda. Need asjaolud on omakorda jätnud jälje otsuste kvaliteedile ja ettevalmistatusele. Terviklikku ja süsteemset kava Eesti elu edendamiseks ei ole olnud, pigem on lahendatud üksikküsimusi, mida elu on dikteerinud. Ka see on olnud muidugi vajalik. Eesti ees seisvad demograafilised ja muud probleemid sunnivad aga riigi arengut terviklikult planeerima ning oma võimalusi kriitiliselt hindama. Selleks tuleb ausalt vastata küsimusele, milliseid kohustusi suudab Eesti riik kaugemas perspektiivis kanda. Küsimus ei ole enam selles, kas me suudame samamoodi jätkata. Oluline on, et me ei venitaks võimalike valikute ja otsuste tegemisega ajani, mil meil pole enam võimalik isevoolu kulgevaid protsesse mõjutada. Need Eesti arengu probleemid, mis on juba praegu teravad, kuid mis lähiaastatel kiiresti süvenevad, on teile kõigile

teada.

Kindlasti ei olnud mu jutus võimulolijatele midagi uut. Kui otsida, siis leiab viimasel paaril aastal valitsuse koostatud analüüsides juba üsna avameelseid hinnanguid Eesti praegustele probleemidele ja tulevikuriskidele. Paljud Riigikontrolli aastaraporti kriitilisena tunduvad pealkirjad on võetud otsekui valitsuse enda koostatud materjalidest. Lugege näiteks Rahandusministeeriumi koostatud partnerluslepet, mida Euroopa Komisjon nõuab meilt järgmise perioodi Euroopa Liidu toetuste kasutamise eeldusena. Aga paber on kõigest paber ja meie kestlik areng ei saa olla kuidagi tagatud, kui tegusid ei järgne. Kuid teod ei tule enne, kui probleemide üle pole ausalt, avatult ja sisukalt arutletud. Kuid miks siis võimulolijad, olles arengumuredest teadlikud, neid teemasid avalikkuse ette astudes pigem väldivad? Kas kardetakse, et neid süüdistatakse kehvast juhtimises või täielikus läbikukkumises? Või tuntakse hirmu langeda vähese süvenemisvõimega valija viha alla? Eile hommikul Raadio Kukule antud intervjuus ütles rahandusminister avameelselt välja, et Eesti poliitikas on "raske teha otsuseid, mis ei võimalda saada tagasi valitud." See ongi peamine valik: kas eelistada populaarsust või teha otsuseid, mis on vajalikud riigi ja sellesama rahva tuleviku huvides.

Leian, et valitsuse iga mõtet ja tegu ei tohiks käsitleda nii, nagu oleks tegemist kuriteoga Eesti rahva vastu. Samas olen veendunud, et valitsuse tegevust mõistetakse senisest paremini, kui valitsus kuulaks ja arvestaks arvamusi ja ideid, mis tulevad väljastpoolt valitsusringkondi, ka Riigikontrollist. Teame, et üleolev suhtumine võib tekitada usalduskriisi, kuid kindlasti tekitab arrogantsus ükskõiksust. Ükskõiksus on aga kõige hullem, mis ühe riigi ja rahvaga juhtuda võib. Olen seda muret ka varem avaldanud. Lugupeetud juhataja! Riigikogu liikmed! Riiki ja selle toimimist ei ole kohane käsitleda kui mingit projekti, mida rahastatakse kusagilt fondidest, kusjuures pole mingit kindlust, kas raha ka edaspidi saadakse ja tegevus jätkub. Teadlasena või endise teadlasena, kui soovite, võin kinnitada, et projektipõhine elu ja tegutsemine pole kestlik. Riik ja selle strateegilised funktsioonid peaksid olema stabiilsel ja kindlal alusel, sest vaid nii on võimalik luua ühiskonna ja riigi vahel usaldust. Et tagada kestlikkus ja usaldus, oleks mõistlik teatud valdkondades, näiteks hariduses ja tervishoius, sõlmida laiapõhjalised kokkulepped, mis kestaksid üle valitsuste ja Riigikogu koosseisude. Lisan veel, et Eesti tulevikku puudutavate arutelude asjalikkusele ja otsustajate julgusele oleks suureks toeks, kui meediakeskkond soosiks konstruktiivset, pragmaatilist, ratsionaalset ja eelarvamustevaba õhkkonda. Stabiilsuse kõrval vajame aga valmisolekut radikaalseteks uuendusteks. Olles erialalt arengubioloog, võin kinnitada, et riik on nagu arenev organism. Toimub pidev valikute tegemine: rakud, mida pole enam vaja, hääbuvad, uued rakud sünnivad või eelisarenevad, kuni ka need on oma ülesande täitnud. Analoogiast lähtudes ei peaks me kartma loobuda millestki senisest, mis oli vajalik riigi teatud arenguetaapis, kuid mille asemel on nüüd vaja midagi uut. Nii nagu teaduses pole ühe või teise teadusliku probleemi lahendamisel oluline, missuguste poliitiliste vaadetega on lahenduse leidja, nii peaks ka Eesti probleemide lahendamisel olema oluline vaid see, kui hea ja töötav on pakutav lahendus, mitte see, kes selle mõtte välja pakkus.

Eesti ees seisvad probleemid on sõltumata siin elavate inimeste rahvusest, rassist, usulistest veendumustest ja erakondlikust kuuluvusest ühed ja samad. Need probleemid vajavad lahendamist sõltumata tulevaste valitsuste ja Riigikogude koosseisust. Kokkuvõtvalt ütlen, et valikute tegemist ning otsuste langetamist pole Eesti riigil enam võimalik edasi lükata. Täna kuulamast!

18:36 Aseesimees Laine Randjärv

Väga suur tänu ettekande eest, austatud riigikontrolör! Me asume küsimuste juurde. Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

18:36 Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud härra riigikontrolör, tänan teid väga põhjaliku ja sotsiaalselt tundliku aastaülevaate eest! Jagan kindlasti teie seisukohti. Samas vaatan, et seda ei saa öelda meie valitsuse ega peaministri kohta. Rahandusminister on maininud, et hinnangute andmine polevatki justkui riigikontrolöri asi. Peaminister on siin saalis eile ja täna päris palju teie tegevust kritiseerinud, öeldes, et te olete Eesti riigi mutta tampinud ja kasutanud vanu andmeid. Ta on öelnud, et riigikontrolör on küll uus, aga jutt on justkui endine. Kuidas teie neid seisukohti kommenteerite? Kas meie valitsus ei näe või ei taha näha, et meie inimesed ei ole riigi edust osa saanud ja majandusedu ei ole jõudnud rahvani?

18:37 Riigikontrolör Alar Karis

Aitäh, hea küsija! Nagu ma täna oma ettekandes mainisin, paljudki probleemid, mida on käsitletud selles ülevaates, mis on teie laudadel, on leidnud käsitlemist ka valitsuse materjalides. Ühte materjali ma teile mainisin. Ka valitsusliikmete hulgas on kindel arusaam, et mingeid otsuseid on vaja teha kiiremini ja radikaalsemalt. Miks need materjalid ei ole jõudnud laiema avalikkuse ette, seda ma puudutasin. Nii et ma ei arva, et valitsus neid probleeme ei tea. Ma olen kindel, et valitsus on nendest probleemidest teadlik.

Mis puudutab peaministri seisukohta ja andmete vanust, siis Riigikontrolli ülevaade Riigikogus on alati piirdunud eelmise aastaga. See ülevaade, mis täna teie ees on, sisaldab ka 2013. aasta andmeid. See tähendab, et kõik need näitajad ja arvud, mis seal kirjas on, olid värsked sellel ajal, kui see materjal trükki läks. Kõik need näitajad anti vahetult enne materjali trükkimist ülevaatamiseks Rahandusministeeriumisse, aga samuti teistesse ministeeriumidesse just selle eesmärgiga, et neid andmeid kontrollitaks. Mis puudutab Eurostatit, siis kui te võtate Eurostatit lehekülje lahti, siis te näete seal täpselt neid arve, mis on minu ülevaates toodud. Tõsi, kui natukene sügavamale tungida, siis on võimalik panna kokku värsked andmed. Need on tõesti need arvud, mida ka peaminister eile mainis. Aga ametlikul koduleheküljel on täpselt need arvud, millest juttu oli. Kuid ma tahan öelda, et küsimus ei ole arvudes ega selles, kas on 0,3% või 0,6% siia või sinna, vaid me räägime olulisematest küsimustest. On vaja kiirendada reforme, mida on alustatud, ja mitmeid reforme on vaja kiiremini alustada. See on ka meie ülevaate mõte. Me ei kahtle Eesti riigi tulevikus, vaid me anname selge pildi, kus me oleme ja mida on vaja teha. Valitsuse ja kindlasti parlamendi ülesanne on leida lahendusi, et olukord muutuks ja areneks ka edasi.

Ühe asja tahan ma veel ära öiendada. Peaminister ütles eile Riigikogus: "Sellessamas Riigikontrolli paksus materjalis on ka üks selline ettepanek: selleks et jätkusuutlikkust tagada, tuleks pensione vähendada 200 euronit või suurendada sotsiaalmaksu 10%. No aitäh! Kumbki ettepanek ei sobi mulle ja ma usun, et teile ka mitte." Nüüd lubage mul kommenteerida. Peaminister on kahetsusväärselt omistanud Riigikontrollile ettepanekuid, mida Riigikontroll pole kunagi teinud. Tegelikult ütles just Riigikontroll, et kumbki variant, ei pensionide vähendamine 200 euronit ega sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa suurendamine 10% pole ühiskonnale vastuvõetav. Ma toon tsitaadi Riigikontrolli ülevaatest, mis illustreerib pensionikassa puudujäägi suurust: "Näiteks kui viia 2013. aastal riiklik pensionikindlustus tasakaalu, siis peaks keskmist vanaduspensionit vähendama 312 eurot ca 200 euronit. Kui rakendada maksude suurendamist, peaks sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa (praegu 20%) kasvama ligikaudu 10% võrra. Ilmselt ei ole kumbki variant ühiskonnale vastuvõetav. Pensionide vähendamine raskendaks oluliselt pensionäride toimetulekut. Mainitud ulatuses maksutõus suurendaks aga oluliselt tööjõu maksukoormust, mis on juba praegu Euroopa Liidu keskmise tasemel." Seda näitas Poliitikauuringute Keskuse Praxis analüüs.

18:40 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Neeme Suur!

18:42 Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Ka mina tänan head riigikontrolööri väga hea ettekande eest! Minu küsimus puudutab majandusaasta koondaruande kui dokumendi kvaliteeti. Majandusaasta koondaruande üks osa on ka riigi tegevusaruanne. Me saame sealt lugeda, et 2012. aastaks seatud 85 sihttasemest on avaldatud andmete alusel võimalik hinnata ainult pooli ehk 47 sihttaset. Näiteks saame ka lugeda, et seitsmest Vabariigi Valitsuse prioriteedist nelja kohta ei saa veel hinnangut anda. Kui me lisame siia asjaolu, et riigieelarve täitmise aruanne ei ole võrreldav riigieelarvega ja see ei täida oma põhieesmärki ehk ei informeerigi lugejat, kas me peaksime siis tõdema, et aruanne on tegelikult praak? Hea küll, raamatupidamise osa me saame täpsemaks teha, aga kui tegevusaruanne tegelikult ei saa anda hinnanguid, kas me peaksime selle siis ära jätma?

18:43 Riigikontrolör Alar Karis

Hea küsija! Riigikontroll ongi tähelepanu juhtinud sellele, et need aruanded ei ole võrreldavad ja neist on raske aru saada. Seda tõestab see, et kui rahanduskomisjonis oli aruande arutelu, siis oli ka endisel rahandusministril Aivar Sõerdil raskusi teatavaid arve kokku viia. Riigikontroll on teinud ettepaneku, et need aruanded oleksid võrreldavad ja selged. Eelmise päevakorrapunkti raames arutati selle üle, et tihti ei ole arusaadav, mis aruandes kirjas on, ning ka seda kvoodi ja kadunud 200 miljoni euro küsimust.

Probleem on pigem selles, et kui rahandusminister väidab, et seadus ei käsi tal seda teha, siis Riigikontroll on juhtinud tähelepanu, et aruandes peaks olema siiski välja toodud, mis selle rahaga tehti. Riigikontroll – ja ma arvan, et ka teie – ei ole arvamusel, et kuhugi on kadunud selline summa nagu 200 miljonit eurot. Küsimus on selles, et kõik peaks olema selge, läbipaistev ja arusaadav. See on meie ettepaneku sisuline mõte.

18:44 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Sibul!

18:44 Priit Sibul

Austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Ma olen nõus õige mitme Riigikontrolli auditis toodud küsimusetõstatusega. Pensionisüsteemi jätkusuutlikkuse teemat olen ka ise uurinud. Kuid peaminister ütles, et riigikontrolör on uus, aga jutt on vana. Ka selle väitega ei saa ma täiesti nõus olla. Teie eelkäija oli haldusreformi teemal üsna jõuline ja selgesõnaline. Nüüd on ülevaate kohalike omavalitsuste peatükis üsna põhjalikult kirjeldatud erinevaid versioone. Aga kas Riigikontroll on endiselt veendunud, et haldusreform ja haldusküsimused on olulised ja need probleemid peaksid järgmiste aastate jooksul lahenduse leidma? Kas teie isiklikud seisukohad sarnanevad teie eelkäija omadega?

18:45 Riigikontrolör Alar Karis

Ma ei oska esitada võrdlust oma eelkäijaga. Selge on see, et see reform on vajalik, kuid seda ei ole vaja teha eraldiseisvana. Nüüd esitan ma oma seisukoha. Meil on suur probleem see, et igal valdkonnaministril on oma kaart. Regionaalministril on tömbekeskuste kaart, haridusministril on koolivõrgukaart, sotsiaalministril on tervishoiuvõrgu korrastamise kaart. Eile õhtul tuli uus kaart – kiirabi korrastamise kaart. Need kaardid on kõik erinevad. Ma arvan, et meie riigi probleem on see, et neid kaarte ei panda kokku. Minu sõnum riigikontrolörina on see, et need kaardid tuleks panna kokku ja ministrid on vaja panna üksteisega kõnelema. Seda reformi tuleks teha koos. Ma ei anna hinnangut koolivõrgureformile, aga me näeme ju, et see reform on teistest reformidest ees. Paratamatult mõjutab riigigümnaasiumide tekkimine väga selgelt seda, millised on tömbekeskused, kuhu tulevad haiglad jne. Ma kordan veel, et olulised on eri reformide kooskõla ja reformimise tempo.

18:46 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Sõerd!

18:46 Aivar Sõerd

Aitäh! Austatud ettekandja, ka mina tänan teid põhjaliku ettekande eest! Aga mul on palve, et te ikkagi selgitaksite oma mõtet, et riigil on läinud paremini kui inimesel. Seda, kui hästi riigil läheb, näitab ju see, millise eelarve riik saab teha ning kuidas riik suudab eelarve kaudu majandust ja inimeste toimetulekut toetada. Kõik tulud, mida riigil on võimalik koguda, lähevad eelarvesse ja eelarve kaudu jagatakse need laiali. Me ei kogu ju reserve, nii nagu me tegime kuus või seitse aastat tagasi. Praegu me neid ei kogu, kuigi ma väidan, et me võiksite koguda. Eelarve kulud ei lähe ju riigist välja, arenguabisummad on väikesed. Kuidas ikkagi aru saada sellest väitest, et riigil on läinud paremini kui inimesel? See ei ole ju võimalik.

18:47 Riigikontrolör Alar Karis

Jah, me võime laskuda väga sügavasse filosoofiasse, et riik, see oleme ju meie kõik. Need näitajad, mida me Euroopasse esitame, on tõesti väga head ja me oleme kõik väga õnnelikud nende üle. Aga need arvud, mis mina täna tõin, näitavad pigem seda, et väga paljud inimesed elavad vaesuses või on neil mingid muud probleemid. Siin ei ole peetud silmas seda, et raha oleks kuhugi ära kadunud. Riigil läheb hästi, aga kuskil on inimesed, kellel hästi ei lähe. Ma ei taha olla, nagu rahandusminister ütles, psühholoogiainstituudis tööl, aga selge on see, et inimesed ei tunneta, et nende elu oleks märgatavalt paremaks läinud. Ka osa andmeid seda ei näita. Nii et raske on selle väitega vaielda. Ma ei taha öelda, et see on tunde küsimus, ja ma ei taha öelda ka seda, et inimesed lahkuvad Eestist sellepärast, et kellelgi on mingi tunne, nagu väitis rahandusminister.

18:48 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Sester!

18:48 Sven Sester

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea eestkõneleja, ka mina tänan teid väga huvitava ja põhjaliku ettekande eest! Ma vaatan Riigikontrolli järeldusi koondaruande kohta. Esimene punkt ütleb, et aruanne on õige ja õiglane, kajastab olukorda õiglaselt. Teine punkt toob sisse mõiste "riigimets". Te räägite riigimetsast ja ütlete, et bilansiliselt kajastatakse riigimetsa selles mahus, kui palju seda konkreetset aastal raiutakse. Te toote välja, et seda võiks kajastada terves ulatuses ja esitada ka võimalikud tulevased muudatused riigimetsas endas. Ma tahan teada, mida te selle all silmas peate. Ma olen teiega nõus selles mõttes, et siis me saaksime teada, kui suur on tegelikult Eestis riigivara väärtus riigimetsas. Aga mets aja jooksul kasvab ja osa sellest raiutakse. Kas te peate silmas, et me peaksime igal aastal tegema ümberhindluse?

18:49 Riigikontrolör Alar Karis

Ilmselt on see liiga spetsiifiline küsimus, ma ei oska sellele vastata. Aga see on Riigikontrollis olnud pidevalt käsitletuse all, aastast aastasse. Selle, kuidas metsa bilansis kajastatakse, on Riigikontroll mõnes mõttes seadnud kahtluse alla, seda võiks ka teistmoodi kajastada. Aga sellele küsimusele ja kindlasti ka mõnele teisele spetsiifilisele küsimusele on võimalik saada vastus näiteks siis, kui teha kas kirjalik või suuline arupärimine ja me oleme valmis sellele väga selge vastuse andma.

18:50 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

18:50 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud härra riigikontrolör, ma ei taha olla originaalne, vaid tänan teid väga siira ja huvitava ettekande eest! Aga meil kõigil on oma prioriteedid. Mina näiteks arvan, et Eesti kõige suurem probleem praegu on omavalitsuste autonoomia järkjärguline kadumine, nende üha suurem sõltuvus keskvalitsusest. Arvamusi on teisi. Mõni arvab, et kõige suurem probleem on puudulik maksusüsteem. Kolmas ütleb, et kriitiline on demograafiline olukord. See arutelu annab võimaluse esitada ka filosoofilisi küsimusi ja teie arvamus on väga huvitav. Kui teil oleks võimalus mingi üks probleem niiviisi sõrmenipsuga lahendada, millise probleemi te siis selleks välja valiksite?

18:51 Riigikontrolör Alar Karis

Kas te peate silmas omavalitsusi või riiki tervikuna? Ma arvan, et üks kõige olulisem probleem, mida te kindlasti väga hästi teate, on meil ikkagi inimesed. Ma ei räägi iibest, ma räägin sellest, et meil võiks olla piisavalt inimesi, kes on ettevõtlikud ja haritud, kui soovite, siis talendid. Kui ma saaksin selle probleemi lahendada, siis ma arvan, et seda ma küll teeksin. Ega meil muule ressursile Eesti riigis väga palju loota pole. Jah, meil on põlevkivi, ka sellest on aruandes juttu. Aga põlevkiviga on tõesti nii, et ühel hetkel saab see otsa ja seda juba kusagilt juurde ei tassi. Pigem peaksime mõtlema ikkagi selle peale, kuidas saaks riik olla jätkusuutlik, tuginedes sellele, et meil on siin küllalt inimesi. Ka riigi valitsejad on ju teatavaid samme astunud ja seadusi lõdvendanud, et siia saaks inimesi juurde tuua. Aga me ei ole väga palju proaktiivselt tegelnud sellega, et meil oleks piisav arv inimesi, kes oleksid võimelised tegema teatud tööd. Ma olen päri sellega, et tehnoloogia võib inimesi üksjagu asendada, aga kindlasti ei asenda see kõiki inimesi. Tavaliselt asendab tehnoloogia neid inimesi, kes on madala haridusega või vähem võimekad, aga kõik uued aparatuurid ja riistad nõuavad käsitlemisel teatavaid teadmisi, mida peab kas meil endal olema või tuleb sisse tuua. See oli pikk vastus lühikesele küsimusele. Lihtne vastus on mul ka olemas: lihtsalt inimesi on vaja.

18:52 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Margus Hanson!

18:53 Margus Hanson

Aitäh, proua eesistuja! Hea riigikontrolör, tänan minagi sind hea, pika ja põhjaliku ettekande eest! Tahan rääkida inimeste heaolu kasvust. Kuna meie riigi maavarad on piiratud, siis inimeste heaolu kasvu

allikaks on mõistagi töötasude kasv, mis tuleneb tootlikkuse kasvust. Ka ülevaates on kirjutatud, et Eesti inimeste palkade tõstmise ainus kestlik võimalus on kasvatada ettevõtete rahvusvahelist konkurentsivõimet ja töötajate tootlikkust. Kas Riigikontrollil on mõni hea retsept, mida ettevõtjatele konkurentsivõime ja tootlikkuse kasvatamiseks pakkuda?

18:53 Riigikontrolör Alar Karis

Aitäh, hea küsija! Retsepti kindlasti ei ole, aga vaatame seda, mis hakkab lähiaastatel toimuma. Võtame näiteks arengukavad, mis käsitlevad teadus- ja arendustegevust või ka ettevõtlust. Ma juba rääkisin, et meil on vaja teha valikuid. See puudutab nutikat spetsialiseerumist. Meil on vaja väga selgelt spetsialiseeruda nendele ettevõtmistele, mis tootlikkust suurendavad. Selge on see, et Eesti riigile peavad jääma alles ka ettevõtted, mis suudavad masse tööle rakendada. Ega selles, mida austatud Riigikogu liige ütles, ei ole ju midagi uut. Tootlikkusest on pikalt räägitud. Majandusinimesed on tootlikkusest väga pikka aega rääkinud kui probleemist, aga häid lahendusi ei ole ju keegi pakkunud. Kindlasti praegu ettevõtted, ka suuremad ettevõtted investeerivad, nad parandavad oma tööprotsessi, aga see ei puuduta produkti, mis lõpuks lisandväärtust annab. Mul ei ole kuldvõtmekest, mis selle küsimuse üleöö lahendaks. See küsimus taandub jälle sellele, et meil peab olema ettevõtlikke inimesi, kes suudavad seda kõike teha.

18:54 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

18:55 Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud riigikontrolör, tänan väga ausa ja ülevaatliku ettekande eest! Ma olen aga tõeliselt segaduses. Ma enam ei tea, kummas Eestis ma elan, kas selles Eestis, millest räägib valitsus, või selles, millest räägib riigikontrolör. Fakt on see, et riigi elanikkond vananeb ja väheneb. Kas selles olukorras ei ole viimane aeg läbi viia riigireform, näiteks vaadata üle maavanemate ja maavalitsuste tegevus, võib-olla liita ministeeriume ja teha ära ka omavalitsuste reform? Kas me ei peaks sellega päris kiiresti pihta hakkama?

18:56 Riigikontrolör Alar Karis

Hea küsija! Riigireformi vajalikkusest on ju ka selles saalis räägitud. Ma toon lihtsalt ühe paralleeli meie naaberriigist, kus on sarnased demograafilised probleemid. Ettevaatavalt selgus seal, et neil ei jätku varsti inimesi, teiste hulgas ametnikke. See oli paljuski ajendiks, miks riigivalitsemine vaadati üle selles võtmes, kuidas oleks võimalik toime tulla väiksema arvu ametnikega. Ma usun, et need arutelud oleksid ka meil võib-olla vajalikud. Me peame olema ausad. See ei ole pessimistlik vaade. Te ei saanud aru, millises riigis te elate. Ma arvan, et kui te panete need kaks vaadet kokku, siis saate päris realistliku pildi. Valitsusel on üks ülesanne ja Riigikontrollil on teine ülesanne. Riigikontrolli ülesanne on tuua välja puudusi. Puudusi ei ole võimalik näidata väga naeratava näoga ja rõõmsameelselt. Ka mina tahaksin nii nagu peaminister näha teistsuguseid arve. Ma oleksin väga õnnelik, kui need arvud oleksid teistsugused. Aga need graafikud ja joonised on pärit Statistikaametist ja Rahandusministeeriumist ning need on täpselt sellised, nagu nad on. See ei tähenda kaost. See seis, mis meil on rahanduses, või see, kuidas Euroopa meid näeb, on väga hea alus, et teha kas riigireformi või muid asju ja kiirendada neid protsesse, mis tegelikult riigil plaanis on. Ma arvan, et on olemas vajalikke asju, mida on vaja teha. See ongi selle aruande mõte.

18:56 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

18:57 Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud riigikontrolör, ka mina tänan ettekande eest! Minu küsimus puudutab riigivalitsuse ja kohalike omavalitsuste suhteid. Meie põhiseadus ütleb, et kui kohalikele omavalitsustele pannakse mingi riiklik ülesanne, siis riik peab tagama ka eelarvelised vahendid, et kohalikud omavalitsused saaksid neid täita. 2010. aasta Riigikohtu otsus ütleb, et siiani on täpselt selgeks tegemata, mis on riigi ülesanded ja mis kohalike omavalitsuste ülesanded. Ka teie oma

ettekandes peatusite sellel, et tänaseni on selgusetu ülesannete jaotus riigi ja kohalike omavalitsuste vahel. Tegelikult on seetõttu ka rahastamine mõnevõrra segane, ei ole selge, mis on ikkagi kohaliku omavalitsuse ülesanne ja kas seda peab rahastama kohalikust eelarvest ning mis on riigi ülesanne ja kas seda peab rahastama riigieelarve vahenditest. Kas põhiseaduse või selle 2010. aasta Riigikohtu otsuse valguses võib öelda, et vähemalt 2012. aasta riigieelarve oli põhiseadusega mõnevõrra vastuolus?

18:59 Riigikontrolör Alar Karis

Täna küsimuse eest! Ma ei ole jurist, et sellele sellises võtmes vastata. Aga Riigikontroll on sellele tähelepanu juhtinud ka seaduseelnõude menetlemisel Vabariigi Valitsuses, kui me oleme näinud, et üks või teine seaduseelnõu on vastuolus Riigikohtu otsusega aastast 2010. Nagu ma ka oma kõnes siin täna ütlesin, see on üks põhiküsimus, millele on vaja vastust: mis on riiklikud ülesanded ja mis kohalike omavalitsuste ülesanded. Andmata jällegi hinnangut haridusreformile, toon ma välja, et meil on riigigümnaasiumid ja riik soovib õpetajate tööd rahastada sihtotstarbeliselt. See on selgelt vihje sellele, et riik võtab seda kui riiklikku ülesannet. Kuid lisaks sellele on koolides ju ka muud töötajad, näiteks töölised, abiõpetajad, aga kuskil ei mainita, kes nende inimeste tööd rahastab, see ei ole seaduses selgelt välja toodud. Jah, kõik, mis jääb üle, on kohaliku omavalitsuse ülesanne, aga kust tulevad ressursid selle ülesande täitmiseks? Selguse mõttes on vaja kõik seadused selles võtmes üle vaadata. Riigikohtu otsust tuleb järgida.

18:59 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Paul-Eerik Rummo!

19:00 Paul-Eerik Rummo

Suur tänu! Härra riigikontrolör, täna teid ettekande eest! Kindlasti olen ma nõus teie seisukohaga, et andmete laekumine ja koondaruannete ning muude oluliste aruannete koostamine peaks toimuma kiiremini, et me saaksime trende ja dünaamikat hinnata värskemate andmete alusel kui praegu. See mõjub muu hulgas meeleolule ja prognoosidele. Aga ma peatun ühel tähelepanekul. Te tõite esile, et riigi niisuguste kulutuste osakaal, mis on seadusega ette määratud, on liiga suur. Te mainisite ka prognoose, et see osakaal on veelgi kasvamas, mis loomulikult vähendab riigi paindlikkust muutuvatele oludele reageerimisel. Aga veidi hiljem ütlesite, et teatud fundamentaalsetes küsimustes tuleks teha otsuseid ja sõlmida kokkuleppeid, mis ületaksid Riigikogu ja valitsuse koosseisude tööperioodide piire. Kas see omakorda olukorda, vastupidi, halvemaks ei tee? See ju veelgi kinnitab ...

19:00 Aseesimees Laine Randjärv

Küsimuse aeg on läbi.

19:01 Riigikontrolör Alar Karis

Hea küsija! Ma tegelikult ei näe siin vastuolu. Minu väide on see, et me peame tegema riigireformi (või kuidas tahes me seda nimetame), mis võimaldaks meil teha asju tunduvalt efektiivsemalt. Selline valdkond nagu haridus, ma arvan, ei ole filosoofilises mõttes kulukoht. See on pigem see koht, kuhu tuleb panustada. Jah, meil on tõesti probleem, et sotsiaalkulutused sellises mahus kasvavad. Aga pigem tuleb leida lahendus, kuidas katta neid kasvavaid kulutusi, mitte nii palju muretseda selle pärast, et meil on vaja haridusse rohkem raha panustada.

19:01 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jevgeni Ossinovski, teie küsimus!

19:02 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud riigikontrolör! Mul on hea meel, et suur osa teie ülevaatest keskendub riigivara haldusele, sest riigi osalusega äriühingutes liigub päris suur hulk raha, mille kasutamist me alati ei oska võib-olla niisama täpselt jälgida kui otseselt riigieelarve vahendite kasutamist. Kuna te olete aastate jooksul teinud väga palju auditeid riigi osalusega sihtasutustes, ettevõtetes ja mittetulundusühingutes, siis on teil kindlasti väga palju teadmisi selle kohta, mis täpselt valesti on ja kuidas peaks olukorda parandama. Ülevaatest loen ma, et valitsuse tasemel teiega suurel määral nõustuda ei taheta. Sellest

tulenevalt ongi mul tekkinud küsimus. Riigikontrolli seaduse alusel on teil õigus osaleda õigusloomes ja teha Riigikogule ettepanekuid, missuguseid seadusi võiks muuta. Kas teie arvates on see mõistlik instrument, mida te uue riigikontrolörina võiksite aktiivsemalt kasutada?

19:03 Riigikontrolör Alar Karis

Aitäh, hea küsija! Minu teada ei ole Riigikontroll väga palju kasutanud võimalust seadusmuudatusi algatada. Aga mida me oleme teinud? Kui me oleme näinud, et üks või teine seadus vajab muutmist, siis me oleme sellele alati viidanud. Mis puudutab riigi osalusega ettevõtteid, siis selle kohta ilmus hiljuti audit ja kõik need probleemid on seal väga selgelt kirjas. Auditi tekst on jagatud ka teile, Riigikogu liikmetele. Seal on väga selgelt ära toodud, mis on need probleemid, mis praegu riigi osalusega ettevõtetes on. Üks probleem on kindlasti see, et riik ei ole selgeks teinud, miks ta ühes või teises ettevõtmises osaleb, mõnes ettevõttes osaleb ta tõesti ka väga väikese protsendiga. Teiseks ei ole n-ö omanikutunnet alati piisavalt hästi tunda ja nõukogu liikmetel ei ole mõnikord küllaldaselt ettevalmistust, et kaasa rääkida juhatuse plaanides ja otsustes. On ka ettevõtteid, näiteks Eesti Energia, kellel puudub strateegia. Seega on terve hulk probleeme, mida on võimalik lahendada ilma ühtegi seadust muutmata.

19:04 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo, teie küsimus!

19:04 Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud riigikontrolör! Mul ei olnud plaanis küsida, aga kuulates teie suurepärase ettekannet ja lugedes kõiki neid väga õigeid seisukohti, mida Riigikontroll on välja toonud, tekkis mul võib-olla isegi retooriline küsimus. Riigikontroll toob igal aastal välja puudujäägid ja kitsaskohad meie ja valitsuse tegemistes, valitsusliige aga ütleb vastu, et see ei ole nii, ta ei aktsepteeri seda. Kuid kuhu need ettepanekud siis võiksid teie arvates minna ja mis nendest peaks edasi saama, kuidas neid peaks saama ellu rakendada? Või tulete järgmisel aastal jälle siia ja teete suurepäraseid ettepanekuid, kuid asjad ei ole edasi liikunud? Mis on teie arvamus?

19:05 Riigikontrolör Alar Karis

Aitäh, hea küsija! Eks see tänane ülevaade olegi just sellepärast selline, nagu ta on. Kui ma vaatasin kõiki varem tehtud auditeid ja Riigikogus peetud ettekandeid, siis ma lubasin endale, et ma võtan selle kõik kokku ja toon välja põhilised probleemid, mis on aastatega kuhjunud, et oleks mingi platvorm, kust saaks edasi minna. Kuhu need ettepanekud peaksid minema? Kui aus olla, siis 50–60% nendest ettepanekutest, mida Riigikontroll on teinud, on ellu rakendatud. Kui mind valiti riigikontrolöriks, siis ma andsin lubaduse, et ma teen ka Riigikontrollis auditi selles võtmes, et hindan, millised on olnud need ettepanekud, millega on kuhugi jõutud, ja milliseid ettepanekuid ei ole ellu viidud. Ma soovisin teada saada, milline see muster on. Ma olen seda protsessi alustanud, ma olen ümber kujundanud ka Riigikontrolli, selleks et suurendada analüüsiosa. Kui see audit on valmis, siis ma arvan, et see ei ole huvitav mitte ainult mulle, vaid on huvitav ka teile, sest sealt tuleb välja, miks üks või teine ettepanek on kuhugi jõudnud ja miks üks või teine ettepanek ei ole kuhugi jõudnud. Aga lõpetuseks ütlen, et ettepanekud on kõik jõudnud siia. See tähendab, et need on kõik siin Riigikogus olemas ja ootavad oma järge.

19:06 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Kõiv!

19:07 Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Austatud riigikontrolör! Nagu tavapäraselt, nii on ka seekord Riigikontrolli aruanne laia kajastamist leidnud. Nii oli lausa ühe päevalehe vahelehelte võimalik selle tutvustust lugeda. Ma tunnustan teid selle eest, sest kontrolliaruandeid selleks tehaksegi, et see, mis seal kirjas on, inimesteni jõuaks. Aga mulle torkas silma üks ettepanek, mille kohta ma soovin saada täpsemat

selgitust. Kahjuks ei ole see ettepanek erilist vastukaja seni saanud. Nimelt tegite ettepaneku alustada arutelu teemal, milliseid küsimusi või lausa valdkondi võiks koos eelarvevahenditega delegeerida otsustamiseks Euroopa Liidu tasemele. Kas te saaksite oma ideed või ettepanekut rohkem lahti rääkida?

19:08 Riigikontrolör Alar Karis

Aitäh, hea küsija! Ma ka oma kõnes mainisin olukorda kümne, kahekümne või kolmekümne aasta pärast. Piltlikult võib öelda, et me liigume teljel omavalitsus–riik–Euroopa. On tehtud ka ettepanekuid, et ühel hetkel võiksime jõuda sellisesse institutsiooni nagu Euroopa föderatsioon. Kas see kunagi toimub või ei, on iseküsimus. Aga ma arvan, et mida varem me hakkame selle peale mõtlema, seda parem. Minu soov on, et see ei tuleks meile üllatusena, et oleks läbi mõeldud, millised funktsioonid me saaksime ja tahaksime anda Euroopa institutsioonidele. Paljud asjad otsustatakse ju juba praegu Euroopas, ka paljud rahaküsimused otsustatakse Euroopas, aga see palett, millest mina rääkisin, on tunduvalt laiem. Nii et pigem ei ole see telg mitte ainult "riik ja Euroopa", vaid ka "riik ja omavalitsus". Seda tuleks vaadata ühise teljena. Sellel teemal, ma arvan, tuleb hakata arutelusid pidama.

19:08 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Mikser!

19:09 Sven Mikser

Aitäh! Austatud riigikontrolör! Ka mina luban endale veidi filosoofilisemat laadi küsimuse. Nimelt hämmastas mind kolleeg Aivar Sõerdi küsimus, mille alltekst oli see, justkui ei oleks formaalloogiliselt võimalikki, et riigi majandusedu ei jõua kõigi inimesteni ja riik tervikuna on edukam kui inimesed. Mulle tuli meelde üks mõjukas naftariik, mis on nii statistika järgi kui ka avaliku arusaama kohaselt väga jõukas, samal ajal kulub ca 40% selle riigi eelarvest kuningliku perekonna ülalpidamiseks. Mis te arvate, kas sellise riigi kohta võib öelda, et riik tervikuna on edukam kui tema inimesed ja selle riigi majandusedu ei jõua kõigi inimesteni?

19:10 Riigikontrolör Alar Karis

Kui ma võin filosoofiliselt vastata, siis ütlen, et tegelikult elavad inimesed selles riigis suhteliselt hästi, mis sest, et kümne inimese käes on väga suur raha. Ma ei tõmbaks sellist paralleeli. Aga kindlasti olen ma nõus sellega, et kui riigi näitajad on head, siis see tingimata ei tähenda, et igal inimesel selles riigis on hästi läinud. Neid näitajaid ja arve ma teile ka esitasin. Meil elab ikkagi teatav hulk inimesi vaesuses, me ei saa seda eitada. Me ei saa eitada ka seda, et tegelikult on inimeste elu paremaks läinud. Ega siis keegi ei ütle, et elu on päris halvaks läinud. Aga me peame mõtlema sellele, kuidas saavutada, et kõik inimesed elaksid Eesti riigis hästi, et viiendik inimestest ei elaks alla elatusmiinimumi ja toimetulekupiiri. Selles on küsimus.

19:10 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marianne Mikko, teie küsimus!

19:11 Marianne Mikko

Austatud juhataja! Austatud riigikontrolör! Eilsel Euroopa Liidu poliitika arutelul oli päris palju Riigikogu liikmeid, kes tsiteerisid Riigikontrolli aastaaruannet, aga peaminister oli tõrges ja arvas, et Euroopa Liidu poliitika kontekstis ei ole paslik Riigikontrolli aruannet aluseks võtta. Sotsiaaldemokraatide põhitees on, et Euroopa Liit ilma sotsiaalse mõõtmata ei ole see Euroopa Liit, millele Robert Schuman ja Jean Monnet kunagi aluse panid. Mis on teie seisukoht, kas majandus- ja rahaliidust saab üldse rääkida inimest ja tema heaolu silmas pidamata või kas saab rääkida rahast, ilma et räägiks, keda see püha loom raha teenib?

19:12 Riigikontrolör Alar Karis

Ma vastan teile lühidalt: ei saa.

19:12 Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Tiina Loka-Tramberg!

19:12 Tiina Lokk-Tramberg

Aitäh, austatud juhataja! Suur tänu härra riigikontrolörile väga huvitava ja sisutiheda ettekande eest! Mulle ääretult meeldis see liikumine üksikult üldisele ja üldiselt üksikule ning kogu Eestis toimuva analüüs lähiriikide statistilises kontekstis. Ei saa jätta märkimata Leedu väga kiiret arengut. Kindlasti olete ka teie juba oma ametikoha tõttu vaadanud seda, mis on arvude taga. Kas Leedu on võrreldes Eestiga teinud viimastel aastatel midagi, mida meie ei ole teinud? Millest tuleneb Leedu plahvatuslik majanduslik areng? Neid kummitavad samad probleemid mis meidki – väga suur väljaränne, vaesus jms –, aga ometi on nende areng mitmes valdkonnas plahvatuslikult kiirenenud.

19:13 Riigikontrolör Alar Karis

Aitäh! Ma ei ole väga sügavuti Leedu hingeellu tunginud. Aga need arvud on kindlasti tõesed. Ma usun, et teil on võimalik saada rahandusministrielt väga selge vastus arvude keeles. Minu teadmiste järgi on seal ka riik väga palju sekkunud n-ö inimese ellu, selles mõttes, et on loodud väga palju toetusmehhanisme. Kas see on õige või vale, selle kohta ei oska ma praegu midagi arvata, sest ma ei ole, nagu ma ütlesin, detailidesse tunginud. Aga me peame kindlasti jälgima neid riike, kes on olnud meist mingil ajal kaugel maas, ja analüüsima, miks nad on ühel hetkel hakanud meist kiiremini edasi liikuma.

19:13 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Igor Gräzin!

19:14 Igor Gräzin

Hea ettekandja! Üks tees, mida meie erakond toetab ja millesse ta usub, on see, et riik on halb peremees. Estonian Airi olukord oli selline, et audiitor tõstis käed üles ja ütles, et tema auditit ei tee. See on ilusasti kirjas. Eesti Energia kohta ütlesid sa praegu ise, et neil puudub strateegia. Ma lisan Eesti Energia kohta, et puudub ka elekter, kusjuures kaua aega. Nüüd siis minu küsimus: kas keegi selle osa riigi raha eest ka vastutab või selleks et vastutada, oleks vaja ikkagi riigist lahti saada, sest riik äri ei aja? Mispidi peaks olema?

19:14 Riigikontrolör Alar Karis

Aitäh! Eks riigiettevõtetel on ju riigi majanduses ka selgelt oma funktsioon. Kui me räägime Eesti Energiast, siis küsimus on pigem selles, kas mingi osa sealt võiks minna täiesti erakätesse, nii et riik enam ei sekkuks, aga see on juba majandusspetsialistide arutelu teema. Ka minul oli elekter ära. Ma arvan, et me kõik oleme neid probleeme tunnetanud. Tallinnas seekord küll vähem, sest viimane torm läks üle Lõuna-Eesti. Probleemid on kindlasti olemas. Ma arvan, et see, millise osa võiks erastada, on küsimus majandusnimestele. Tuleks vaadata ka tervikpilti, millised on ikkagi riigi omanduses olevad ettevõtted ja mis funktsiooni nad täidavad. Seda pole tükk aega tehtud. Tuleks mõelda sellelegi, miks osa on sihtasutused, osa aga näiteks aktsiaseltsid. See on kunagi ajalooliselt nii kujunenud. Ma arvan, et nüüd olekski aeg üle vaadata, mida on meile kui riigile vaja ja mida ei ole vaja.

19:14 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Tiidus!

19:15 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud riigikontrolör! Keegi ei eelda, et Riigikontroll peab andma alati positiivse hinnangu. Kriitika on täiesti arusaadav ja enesestmõistetav, hea kriitika viib elu edasi. Aga mulle jäi meelde üks teie lause. Te ütlesite küsimusele vastates: "Me ei kahtle Eesti riigi tulevikus." Kes need "me" on? Ma loodan, et nende hulka kuulute ka teie. Mis siiski annab teile alust seda nii positiivselt ja lootusrikkalt nentida?

19:16 Riigikontrolör Alar Karis

Aitäh! Ma võin selle ka ümber sõnastada ja öelda, et mina ei kahtle selles. Kui kahtlejaid on, siis mina ei saa kindlasti nende nimel rääkida. See on ju tegelikult filosoofiline küsimus. Kui me elame siin riigis ja see on meie riik, siis me ei saa kahelda selle riigi püsimises. Ma arvan, et isegi siis, kui riigil läheb väga

halvasti, peame pingutama. Eesti riik on tegelikult sellist suhtumist ka näidanud. Halbadel aegadel oleme suutnud teha otsuseid, mida me headel aegadel ei ole teinud, ja headel aegadel, kui meil ressursse oli tunduvalt rohkem, jäeti tegemata nii mõnigi valik. Need ressursid kuhjusid, mis oli hea, sest pärast sai neid kasutada, aga sel hetkel oleks võinud võib-olla teha ka selgemaid valikuid. Ei, Eesti riigis ma küll ei kahtle. Senikaua, kuni siin Eestimaal elab vähemalt üks inimene, niikaua ehk kestab ka riik.

19:16 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Anvelt!

19:17 Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea riigikontrolör! Teie ülevaate tabel nr 7 räägib valitsussektori kuludest valitsemisvaldkondade kaupa. Tabelis on toodud 2013. aasta andmed ja Rahandusministeeriumi prognoos 2016. aasta kohta. Mõned arvud on siin sellised, mis, nagu öeldakse, ajavad ihukarvad püsti. Näiteks on muutus 2016 vs 2013 avaliku korra ja julgeoleku valdkonnas -24, majanduses -23 ja hariduses -62 miljonit eurot. Kas te riigikontrolörina oskate sellesse prognoosi süviti minna? Mida see vähenemine sisaldab, kas nende valdkondade tööjõuressursside või investeeringute vähenemist? Muutused on ikkagi kolossaalsed.

19:18 Riigikontrolör Alar Karis

Aitäh! Eks see tähendabki kõike seda. Miinusmärk tähendab seda, et on vähem ressursse. See ongi see probleem, mis sai siin esile toodud. See tähendabki seda, et tuleb hakata tegema valikuid, mida me suudame teha ja mida me ei suuda. Mis tabelist te täpselt räägite? Kui ma teaksin, siis ma saaksin täpselt vastata. Mis selle tabeli number on?

19:18 Aseesimees Laine Randjärv

Number 7.

19:18 Riigikontrolör Alar Karis

Mis leheküljel see võiks olla? Leheküljel 25. Jah, nii see on. Need on valitsussektori kulud, mis on Rahandusministeeriumi andmete põhjal siia kokku pandud.

19:18 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Siim Kabrits!

19:19 Siim Kabrits

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud riigikontrolör! Ma vaatan riigiasutuste kodulehtedelt, kui palju töötab meie riigis ametnikke. Näiteks on Statistikaametis tööl 400 inimest, soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantseleis 7 inimest, õigusloomega tegeleb 150 inimest ja lisaks veel 400 ametnikku. Kui ma vaatan, kui palju on Eestis aga ekspordiga tegelejaid, siis viimase raporti järgi oli neid koos EAS-i välisesindajatega 18. Kas Eesti väikese majanduskasvu taga võib olla see, et me oleme küll tubli raamatupidamisriik, aga müügiorganisatsioon riigil puudub? Võib-olla peaks riik raamatupidamise asemel rohkem keskenduma ekspordile ja selle edendamisele?

19:20 Riigikontrolör Alar Karis

Aitäh! Kindlasti peaks. Aga see eeldab seda, et need inimesed on kuskil olemas. Kui meil praegu on hästi palju raamatupidajaid või juriste, siis ega neid inimesi ei õpeta kohe ümber. Meil ongi ju struktuurne tööjõupuudus. Üleöö ei ole võimalik saavutada seda, et meil oleksid need inimesed olemas. Aga kindlasti olen ma seisukohal, et alati on võimalik juurde õppida ja seda peabki tegema. Sellest elukutsest, mille inimene kunagi omandas, ei piisa kogu eluks. Ma arvan, et kaks-kolm korda elu jooksul peab midagi juurde õppima ja tõenäoliselt ka mõnda teist ametit pidama. Aga see on seesama riigireformi küsimus, kui palju meil ühtesid või teisi ametnikke vaja on ja kui paljude ametnike tööd suudab meie riik kinni maksta.

19:20 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

19:21 Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud riigikontrolör! Me saame seda aruannet lugedes väga hästi aru, et teatud näitajate üle võib Eesti riik rõõmu tunda ja nendega on Eesti riik eeskujuks paljudele teistele Euroopa Liidu riikidele: eelarve tasakaal, väike riigivõlg, reservide olemasolu jne. Aga meie riigis on väga palju vaeseid inimesi, kes seda tasakaalus riigieelarvet kahjuks leivale ei saa määrada. Neil on vaja reaalselt raha. Te oma sõnavõttus ütlesite, et Eesti riik peaks mõtlema uue raha toomisele Eestisse või uue raha leidmisele. Mida te mõtlesite uue raha all?

19:21 Riigikontrolör Alar Karis

Uus raha tähendab seda, et meil on piisavalt inimesi, kes suudavad seda uut raha tekitada. Ma ei pea arusaadavalt silmas struktuurifondide raha. Kui meie tööstus natuke "ümber riietuks", siis võimaldaks see tekitada meile tunduvalt rohkem ressursse kui praegu. See ongi see uus raha. Ma ei pidanud silmas mingit rahamasinat.

19:21 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

19:22 Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud riigikontrolör! Eesti Vabariigi põhiseadus käsitleb Riigikontrolli seitsmes paragrahvis. Neist üks näeb ette, et te tulete Riigikogu pulti ja räägite nendest asjadest, millest meil ka täna juttu on. Aga tänapäeval on inimestel täiesti uued võimalused informatsiooni saada. Kolm neljandikku Eesti inimestest kasutab interneti. Ma usun, et te võiksite siia meie ette ka sagedamini tulla. Kas te olete tehniliselt valmis selleks, et Riigikogu ees esineda rohkem kui üks kord aastas?

19:23 Riigikontrolör Alar Karis

Aitäh! Mis ma nüüd teile vastan? Ma ei taha teid üles kutsuda arupärimisi esitama, sest siis on teil võimalik mind siin saalis näha võib-olla igal nädalal, mis ilmselt ei ole väga mõistlik. Aga kindlasti, kui on küsimusi, mille kohta Riigikogu tahab rohkem teada saada ja millele vastamiseks mina kui riigikontrolör saan valmistuda (arusaadavalt on mul tänase üldise ettekande põhjal väga keeruline vastata spetsiifilistele küsimustele), siis olen ma valmis siia tulema ja oma seisukohti avaldama. Aga see ei tohiks Riigikogule kurnavaks muutuda. See ei tohiks kujuneda lihtsalt kohtumiseks huvitavate inimestega, sest Riigikogul on vaja oma tööd teha.

19:23 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mart Meri!

19:24 Mart Meri

Aitäh! Hea riigikontrolör! Me hakkame siin umbes tunni aja pärast menetlema riigieelarve baasseadust, mis toob kaasa väga põhimõttelised muudatused ja pigem tsentraliseerimise suunas. Ka Riigikontrolli aruandes on paaris kohas seda eelnõu mainitud. Samas kuulsime, kui siin äsja väideti, et riik on halb peremees. Milline on Riigikontrolli üldine seisukoht, kas tsentraliseerimine Eesti tüüpi riigis on hea või on mingisuguseid paindlikumaid lahendusi, mõeldes ka tulevase riigireformi peale?

19:24 Riigikontrolör Alar Karis

Aitäh! Riigikontroll on ikka rõhutanud, ka siin aruandes, et Riigikogul on ju võimalik delegeerida valitsusele väga palju asju, aga see peaks alati olema teadlik samm. Ka riigieelarve baasseaduses peaks selgelt kajastuma, mis ülesanne jääb valitsusele ja mis Riigikogule. Tänapäeval on ju arutelu all, et meil on riigieelarve, mis võetakse siin saalis vastu ja mida Rahandusministeeriumis nimetatakse esialgseks eelarveks, ning siis on kuskil mingi raha, mis liigub ühest kohast teise, ära just ei kao, aga selle üle pole Riigikogul sõnaõigust. Ilmselt tulevad need küsimused koos riigieelarve seadusega siin kõne alla. Riigikontroll on teinud ühe märgukirja selle seaduseelnõu menetlemise algfaasis. See eelnõu tuleb

esimesele lugemisele. Riigikontrollil on plaanis selle kohta oma seisukoht avaldada, kindlasti saate seda lugeda. See toimub lähiajal.

19:24 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Riisalu!

19:26 Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Ma tulen tagasi Riigikontrolli positsiooni juurde. Ma olen isegi mitmel korral Riigikogu liikmena olnud tunnistajaks, kui Riigikontrolli peakontrolörile on püütud näiteks parlamendikomisjonis selgeks teha, et ta on rumal inimene, kes ei saa mitte millestki mitte midagi aru. Jutt käis konkreetselt ühest Tallinna Sadama asjast, kui oli väga selgelt näha, et Riigikontrollil on õigus. Aga kuidas me saaksime sellist suhtumist muuta ja mida meie parlamendina saaksime teha, et Riigikontroll ei oleks peksupoiss, keda iga valitsusliige võib nimetada täielikuks juhmarkiks, kes ei tea elust mitte midagi? Minule selline olukord ei meeldi ja sellises Eestis ma elada ei taha. Kas ma saame teid aidata?

19:26 Riigikontrolör Alar Karis

Eks tavaliselt on ikka niimoodi, et aitama peab ennast kõigepealt ise. Ma usun, et Riigikontroll ise saab teha seda, et kõik, mida ta väidab, peab vastama tõele, selle taga peaksid olema selged ja konkreetsed faktid, mida ei ole ju võimalik vaidlustada. See, ma arvan, on kõige kindlam tugi, mis üldse olla saab. Seisukohti ja hinnanguid võib alati vaidlustada. See on seesama küsimus, et kas klaas on pooltühi või pooltäis. Probleem on selles, et meil on lihtsalt poolik klaas. Sellega tuleks tegelda. Ma arvan, et see, mida me avaldame, peab olema maksimaalse kvaliteediga. Kindlasti on alati emotsioone, negatiivset hinnangut ei soovi keegi kuulda, ka mina mitte. Mulle teadlasena ei meeldinud saada hinnangut, et minu artiklit ei avaldatud sellepärast, et need või teised asjad olid valesti tehtud või midagi tuli ümber teha. Muidugi ei meeldinud, aga ma tegin ümber, mis vaja, sest artikkel oli vaja avaldada. Jah, see algab meist endist. Ma loodan, et me teeme oma tööd kõige paremal viisil, nii nagu me siiani oleme teinud. Kindlasti saate teie, kui teil on tunne, et asjad on õiged, oma väljaütlemistega meid aidata, kui ükskõik kes on andnud negatiivse hinnangu, aga teie arvates on see põhjendamatult.

19:26 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev!

19:28 Rannar Vassiljev

Aitäh! Te ütlesite, et kõigil on õigus oma hinnangule ja demokraatlikus riigis on kõigil ka õigus oma hinnangut väljendada. Selles suhtes ei saa te midagi teha ja nendele hinnangutele ei ole tõenäoliselt põhjust ka omalt poolt väga hinnangut anda. Kuidas te tunnete, kas sellest tööst, mida Riigikontroll kui institutsioon on aastaid teinud, on abi olnud? Kindlasti on abi olnud selles mõttes, et on tähelepanu juhitud väga paljudele küsimustele, aga kas nendes asjades, millele on tähelepanu juhitud, on toimunud ka muutusi? Kuidas te selles suhtes oma töö tulemusi hindate?

19:29 Riigikontrolör Alar Karis

Aitäh! Ma osaliselt olen juba sellele küsimusele vastanud. Me teeme auditi, kus me vaatame, milline on meie hinnangute muster ja kuidas meie ettepanekuid on ellu rakendatud. Aga kui te vaatate kas või meediamonitooringut, siis näete, et Riigikontrolli mainitakse väga tihti ja ikka selles võtmes, et midagi ongi muutunud tänu sellele, et Riigikontroll on oma ettepanekud teinud. Nii et ma lahutaksin need kaks asja: Riigikontrolli tegelik töö ja tema mõju ning see kuvand, mis paratamatult tekib sellest, et me oleme sunnitud probleemidele tähelepanu juhtima. Me jätkame seda tegevust sõltumata sellest, mida üks või teine inimene arvab. Kasu on siin kindlasti olemas. Kui te soovite, siis ma kunagi esitan teile pika nimekirja nendest kohtadest, kus meie arvamust on arvestatud.

19:29 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor!

19:30 Eiki Nestor

Aitäh! Austatud riigikontrolör! Riigikogu rahanduskomisjon arutas eelnõu 513 ehk riigieelarve baasseaduse eelnõu esimest korda alles eilsel komisjoni istungil. Sellel istungil tegin mina tungivas vormis ettepaneku, et me eelnõu menetlemise raames kohtuksime ka Riigikontrolli esindajatega ja tutvuksime teie ettepanekutega. Et te oleksite kursis, mida eelnõu algataja sellest arvas, siis ütlen, et Rahandusministeeriumi ametnik – mitte küll minister, aga üks ametnik – väitis, et Riigikontroll on oma märkused selle eelnõu kohta teinud ja oma teises kirjas ei viidanud te ühelegi esimeses kirjas olnud märkustest, järelikult on Riigikontroll selle seaduseelnõuga rahul. Kas te olete selle seaduseelnõuga rahul?

19:31 Riigikontrolör Alar Karis

Muidugi ei ole me sellega rahul. Me teame selle eelnõu menetlemise käiku, see eelnõu muutus väga kiiresti ka siis, kui seda arutati valitsuskabinetis ja valitsuses. Eelnõu muutus tegelikult tundide ja päevadega, aga Riigikontroll ka oma parimate jõududega ei suuda nii kiiresti reageerida. Seetõttu võtsime vastu otsuse, et me ei hakka iga valitsusest tulevat parandust kommenteerima, vaid pigem kommenteerime siis, kui eelnõu on siin Riigikogus, nagu ma juba mainisin. Tõenäoliselt on järgmise nädala jooksul teil meie soovitusel laual. Kindlasti on meie inimesed, kes on selles valdkonnas kompetentsed, nõus selles protsessis osalema, kui Riigikogu liikmed meid rahanduskomisjoni kutsuvad.

19:31 Aseesimees Laine Randjärv

Austatud ettekandja, rohkem küsimusi teile ei ole. Väga suur tänu huvitava ettekande ja kannatliku ning sisuka vastamise eest! Me läheme läbirääkimiste juurde. Kas on soovi läbirääkimisi pidada? Palun, Margus Hanson Reformierakonna fraktsiooni esindajana!

19:32 Margus Hanson

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud riigikontrolör! Head kolleegid! Ettekannet ette valmistades lugesin minagi Riigikontrolli seadust. Selle § 10 ütleb, et riigikontrolör esitab Riigikogule ülevaate riigi vara kasutamise ja säilimise kohta üheaegselt riigi majandusaasta koondaruande arutamisega Riigikogus. Sellest võib teha järelduse, et Riigikontrolli ülevaade peaks seadusandja tahtel piirduma üksnes eelmise aasta majandusaasta tehingute kirjeldamise ja nendele hinnangu andmisega. Kui tänavust aruannet lugeda ja saalis arutatut meenutada, siis tundub, et vara kasutamist ja säilimist on hinnatud kõige laiemas mõttes, käsitledes mitte ainult materiaalseid väärtusi, vaid ka inimvara ning, veelgi laiemalt, käsitletud on kõiki neid põhiväärtusi, millel meie riik põhineb. Seda on mõistagi südantsoojendav lugeda. Hea kodanik ja hea ametnik ei piirdu kunagi ainult seadusetahega. Nii on ka ülevaatest tunda head ja südametunnistusega lähenemist Eesti riigi saatusele, nagu see kodanikule kohane on. Kui tekkiski kahtlus, siis võis kaanelt vaadata, et tegu ei ole ühegi uue erakonna poliitilise programmi või arengufondi nõukogu mõttepaberiga.

Aga mulle tuli pähe veel üks analoogia. See seondub maja ehitamisega. Maja valmib nii, et tulevasel majaomanikul on soovid ja ideed. Ta kohtub arhitektiga, kes selgitab, millised ideed on teostatavad ja kuidas saaks kõige paremini plaane teoks teha. Selginenud soovide alusel tehakse projekt, ehitaja saab selle enda kätte ja siis maja valmibki. Tellija ülesanne on leida aga ka järelevalvaja, kes vaatab, et töö oleks kvaliteetne, raha liigselt ei raisataks ja vara säiliks. Riigis on rahvas korraga nii tellija kui ka ehitaja rollis, poliitikute rolli saab ehk võrrelda arhitekti omaga ja Riigikontroll on järelevalvaja. Ent järelevalvaja ülesanne on jälgida, kas ukSED ja aknad on ette pandud nii, nagu projekt ette näeb, mitte aga see, kas neid üldse tulekski ette panna.

Riigikontrolli ülevaates on avaldatud muret selle pärast, et väljaränne Eestist on kiirenenud. Väite aluseks on fakt, aga siis algab tõlgendamine. Inimesed, kes ühtlasi on muidugi maksumaksjad, liiguvad tööpoolest Eesti maapiirkondadest tömbekeskustesse või üldse Eesti piiride taha ennast harima, teostama ja arendama. Küll aga on ülevaates tähelepanuta jäänud kogemuste, kuid eriti hariduse omandamine väljaspool Eestit, mis toob siia uut lisandväärtust, kui need inimesed koju naasevad. Nagu näitab Statistikaameti analüüs, on viimastel aastatel varem lahkunute tagasiränne kasvanud. Rahvastikuteadlased samas kinnitavad, et sellist protsessi, et inimesed koonduvad suurematesse keskustesse, ei ole üheski demokraatliku riigikorraga riigis suudetud edukalt tagasi pöörata. Olen loomulikult nõus paljude asjadega, mis riigikontrolöri tänavuses ülevaates kirjas on. Riik peab olema ja saab olla parem peremees. Riigi raha kasutamine tuleb paremini läbi mõelda ja seda tuleb

teha nii, et see ei tooks eelarvele tulevikus kaasa suuri püsikulusid. Omavalitsuste ja riigi suhted, kohustused, võimupiirid ja rahastamine – kõik see tuleb üle vaadata. Haridus on võtmeküsimus. Tõsine ja kvaliteeti veelgi parandav haridusreform on ju käimas. Hariduse rahastamine väheneb, aga suhtena SKT-sse ei ole see teiste riikidega võrreldes sugugi väike, pigem vastupidi. Pealegi ka laste arv kahjuks väheneb. Retsepti selle kohta, kuidas meid rahvana rohkem oleks, aga Riigikontrolli aruandest siiski ei leia.

Ma usun, et siin saalis ei ole ühtegi inimest, kes vaidleks Riigikontrolli aruandes väljatoodud arvamusega, et ühiskonnas on üha enam tajutav ootus, et majanduskriisi ajal ilmutatud kannatlikkus ja kasinus konverteeritaks käegakatsutavaks elujärje parandamiseks ning mitte ebamäärases tulevikus, vaid õige pea, lähiaastatel.

Palun kolm minutit lisaaega!

19:36 Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit juurde.

19:36 Margus Hanson

Reformierakonna fraktsiooni nimel siin kõneldes tahan kinnitada, et meie fraktsioonis ei ole kedagi, kes oleks nõus tänase heaolu nimel riigi laenukoormat tulevastele põlvetele lükkama.

Veel soovitan meenutada alles mõni nädal tagasi selles saalis kõlanud Eesti inimarengu aruande koostajate järeldust, et maailmas on raske leida riiki, mis oleks viimase 20 aastaga arenenud Eestist kiiremini. See areng väljendub muu hulgas rahva elujärje paranemises. Vaadates meie kestlikku arengut ja tuginedes jutuks olevas ülevaates toodud hinnangule, et Eesti on kriisiga hästi toime tulnud, julgen minagi kinnitada, et elujärje parandamisele on siiski kindel vundament loodud. Ma tsiteerin eile siinsamas kõnelnud peaministrit, kes kinnitas, et Eesti ei ole kindlasti rahul oma 1%-lise majanduskasvuga, kuid kui vaadata, mis toimub ülejäänud Euroopas, siis see 1%-line majanduskasv on selgelt Euroopa kõige kiiremate hulgas. Hoones, mille nimi on Eesti riik, peame kõik üheskoos elama. Kuna me elame üha enam omavahel põimuva Euroopa osana suures maailmakülas, siis tuleb siiski tähelepanelikult jälgida, millises seisukorras on ülejäänud küla. Loodan, et arutelud, mis algasid augustikuus arvamusfestivalil Paines, millist Eesti riiki me suudame ja tahame pidada, jätkuvad edaspidigi kõige laiemal tasemel. Aitäh!

19:38 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Keskerakonna fraktsiooni nimel tuleb nüüd kõnepulti Mihhail Stalnuhhin. Kaheksa minutit.

19:39 Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud härra riigikontrolör! Kolleegid! Kuna austatud eelkõneleja alustas analoogiaga, siis luban ka mina endal teile ühe analoogia esitada. Ma näitasin mõni aeg tagasi kolleegile siin saalis üht pilti ja selgitasin, et pildil on ehtne ajamasin. Sellel pildil on ühe jõe kallas. Kalda lähedal vees seisavad viis või kuus kalameest. Naljanumber on see, et jõe teine kallas kuulub juba teisele riigile. Kui näiteks kell 16.00 Narva jõe meiepoolisel kaldal paneb kalamees ussikese konksu otsa ja viskab selle vette, siis tegelikult jõuab see vette kell 18.00. Kell 18.01 neelab selle konksu alla mingi kala, ta tõmmatakse välja ja jälle töötab ajamasin ning kell on 16.01. Selline paradoks on meie elus olemas. Ka praegu, kuulates ettekannet ja arutelu ning eelmist ettekannet, tekkis mul selline tunne, et me elame nagu eri maailmades.

Tegelikult ei ole see ülevaade optimistlik ega pessimistlik, ta on, nagu õigesti sai öeldud, realistlik. Juba muistsest ajast alates on omavahel vaieldud kaks ideoloogiat. Üks nendest väidab, et inimene on riigi jaoks, riik on tähtsam kui inimene. Teine ideoloogia väidab vastupidist, riik on inimese jaoks. Kui teie olete esimese ideoloogia pooldaja, siis teeb teile muidugi suurt rõõmu teadmine, et Eesti SKT on suurem kui buumiajal ja eksport suurem kui kiire kasvu ajal. Aga äkki selgub, et hoolimata sellest on eestlase ostujõud kasvanud vaevaliselt, kriisieelsele tasemele pole jõutud, Eesti hinnatase on 80% Euroopa Liidu keskmisest, eestlase ostujõud aga vaid 68% Euroopa Liidu keskmisest. See on asi, mis paneb mõtlema, millist ideoloogiat pooldada. Mulle ei valmista ka need esimesed näitajad mingit rõõmu. Mis mõtet on teada, et riigieelarve tulud on aasta-aastalt kasvanud? See on selline formaalne näitaja, mis võib olla väga tähtis mõne valitsusliikme jaoks. Mida positiivset annab see teadmine tavainimesele? Ta teab, vaadates oma rahakotti, ka seda, et kodukulud on kasvanud – eelkõige on

kasvanud just need –, hinnad on kasvanud kiiremini kui palgad, Eesti miinimumpalk on Euroopa madalaimate seas. Rahandusega tegelev inimene, kelle suhtlusringi kuuluvad pankurid või poliitikud, võib rõõmu tunda sellest, et meie riigivõlg on Euroopa Liidu väikseim. Kas see on eesmärk, mille nimel me elame, või on meie eesmärk Eestis elav inimene? Meile on praegu tähtsam see, et Eestis elab suhtelises vaesuses rohkem inimesi kui Euroopas keskmiselt. Mis kasu on mul teadmisest, et meie võlg on nii väike, Euroopa Liidu väikseim? Millise näoga peaks inimestele rääkima sellest, et kui hea, et riigil on reservid, jumal tänatud, et midagi on? Inimesed ise tunnetavad, et meil on tohutult probleeme, et Eestist rändab välja järjest rohkem inimesi. Rahvastikuregister näitas selle aasta alguses, et välismaal on 82 700 Eesti kodanikku. Aga kas te teate Eurostati ennustust, et 2020. aastaks lahkub Eestist veel 100 000 inimest? Mida me siis peale hakkame?

Nii et tegelikult ei ole see ülevaade positiivne ega negatiivne, see on realistlik ja annab meile võimaluse poolt valida. Kas me arvame, et me peame siin töötama bürokraatia nimel ja need näitajad, millega armastavad opereerida meie ministrid, ongi selles elus kõige tähtsamad? Või on meile tähtis see, kui palju sünnib lapsi ja kui palju inimesi tuleb tööturule? Härra riigikontrolör võrdles riiki taimega. Ma olen sellega nõus. Aga ma arvan, et kui otsida analoogiat, siis tõenäoliselt on Eesti riik tamm. Tema okstel tunnevad ennast väga hästi oravad, kuid teistel elavatel hingedel pole sealt midagi otsida. Minu arvates leiab riigikontrolöri siin Riigikogus peetav ettekanne ühiskonnas iga kord suurt vastukaja. Me peame kord aastas seda tõsist ja ausat arutelu meie elu üle. Eesti Keskerakonna fraktsioon arvab, et see on väga hästi tehtud ülevaade. Fraktsiooni nimel tänan veel kord härra riigikontrolöri, sest see on minu arvates uskumatult hea töö. Aitäh!

19:46 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove rohkem ei ole, sulgen läbirääkimised. 12. päevakorrapunkt on ammendatud.

13. 19:46 Kindlustustegevuse seaduse ja investeerimisfondide seaduse muutmise seaduse eelnõu (475 SE) esimene lugemine

19:46 Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud kindlustustegevuse seaduse ja investeerimisfondide seaduse muutmise seaduse eelnõu 475 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

19:47 Rahandusminister Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Selle eelnõuga muudetakse kahte finantssektori seadust. Siia on koondatud kolm teemat. Esiteks muudetakse kindlustusandjate juhtimise nõudeid. Muudatused on üleeuroopalised ning nende aluseks on Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve Asutuse (EIOPA) suunised. Finantsinspeksioon on suuniste täitmiseks välja töötanud soovituslikud juhendid ning seadusmuudatustega tagatakse õiguslik alus nende rakendamiseks. Näiteks peab kindlustusandja pöörama senisest veel suuremat tähelepanu riskide tuvastamisele, mõõtmisele ja juhtimisele ning korraldama aruandluse. Vastavuskontrolli eesmärk on tagada, et kindlustusandja tegutses kooskõlas õigusaktide, eeskirjade ja heade tavadega. Teiseks võimaldatakse kindlustusandjal tegutseda ka krediitiasutuse, fondivalitseja või investeerimisühingu agendina. Sedasi saab kindlustusandja teha kliendile vajaduspõhise pakkumise ühe nõustamise käigus. Kolmandaks tõstetakse kindlustusmaaklerite vastutuskindlustuslepingu kindlustussummasid. Summade muutmise aluseks on kindlustusvahenduse direktiiv. Kindlustussummat kindlustusjuhtumi kohta suurendatakse 1,2 miljonist eurost 1,3 miljoni euronini ning kindlustussummat aastas kõikide nõuete kohta suurendatakse 1,7 miljonist eurost 1,9 miljoni euronini. Tegemist on tavapärase indekseerimisega, mis vaadatakse üle iga viie aasta tagant. Täna tähelepanu eest!

19:48 Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Täna, rahandusminister! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni liikme Kristen Michali!

19:49 Kristen Michal

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Lugupeetud rahandusminister! Riigikogu majanduskomisjon arutas kindlustustegevuse seaduse ja investeerimisfondide seaduse muutmise seaduse eelnõu esmaspäeval, 4. novembril 2013. aastal. Istungil kuulasime ära rahandusminister Jürgen Ligi ja Rahandusministeeriumi esindaja Kristiina Kubja. Et rahandusminister eelnõu juba tutvustas, siis peatun nüüd vaid kõige olulisemal.

Nagu öeldud, selle seaduste muutmise seaduse eelnõu peamine eesmärk on tagada kindlustusandjate juhtimise süsteemi tõhus toimimine. Kuna kehtiv kindlustustegevuse seadus reguleerib eelnõu ettevalmistajate hinnangul kindlustusandja juhtimise nõudeid minimaalselt, täiendatakse ja täpsustatakse juhtimissüsteemi nõudeid, sh kindlustusandjate riskijuhtimissüsteemi, sisekontrollisüsteemi ja kindlustustegevusega seotud tegevuste edasiandmise regulatsiooni. Senisest täpsemalt reguleeritakse kindlustusandja kõrvaltegevusi ning suurendatakse kindlustusmaaklerite vastutuskindlustuslepingu kindlustussummasid.

Kutsealase hooletusega tekitatud kahju hüvitamise tagamiseks peab kindlustusvahendaja teatud tingimustel sõlmima kohustusliku vastutuskindlustuslepingu. Üks selle lepingu sõlmimise tingimus on, nagu siin enne ka mainiti, et kindlustussumma on vähemalt 1,3 miljonit eurot (kehtiv nõue on 1,2 miljonit eurot) ühe kindlustusjuhtumi kohta ja 1,9 miljonit eurot (kehtiv nõue on 1,7 miljonit eurot) aastas kõigi esitatud nõuete kohta. Summade muutmise alus on kindlustusvahenduse direktiiv, mille kohaselt vaadatakse summad iga viie aasta tagant üle ja vajaduse korral neid suurendatakse.

Uus seadus võimaldab teha kliendile vajaduspõhise pakkumise ühe nõustamise käigus. Senisest täpsemalt reguleeritakse kindlustusandja kõrvaltegevusi ehk võimaldatakse kindlustusandjal tegutseda ka krediidasutuse, fondivalitseja või investeerimisühingu agendina. Kindlustusandja võib siiski vahendada vaid krediidasutuse, fondivalitseja või investeerimisühingu osutatavaid teenuseid. Seni on seaduses käsitletud vaid kindlustusandja tegutsemist teise kindlustusandja agendina. Kindlustusandja kõrvaltegevusega ei kaasne tema kapitali suhtes riske, mis on omased teiste finantsteenuste osutamisele ning millele kohalduvad eraldi usaldatavusnõuded. Näiteks ei saa kindlustusandja hakata kaasama hoiuseid, valitseda investeerimisfondi vms. Kõrvaltegevuste lubatavust on reguleerinud ka mitmed Euroopa Liidu liikmesriigid, teiste hulgas Soome, Taani, Rootsi ning Prantsusmaa, lubades kindlustusandjatel tegelda finantsteenuste vahendamisega.

Nüüd mõni sõna laiemast taustast. Eelnõu ettevalmistajatelt oleme teada saanud, et kindlustusvaldkond on väga suures ulatuses kaetud Euroopa Liidu direktiividega, mis nüüdseks on konsolideeritud üheks raamdirektiiviks. Selle nimi on Solventsus 2. Kuigi Solventsus 2 võeti vastu juba 2009. aasta lõpus, on selle rakendamist eri põhjustel edasi lükatud. Eelkõige on direktiivi ülevõtmise tähtaja edasilükkamise põhjus Omnibus 2 direktiivi eelnõu, millega muudetakse Solventsus 2 direktiivi. Kuna Omnibus 2 kolmepoolsetel läbirääkimistel ei ole teatud põhimõtetes suudetud lõplikule kokkuleppele jõuda, on ka Solventsus 2 ülevõtmise tähtaega edasi lükatud ning eelduslikult jõustuvad uued Solventsus 2 nõuded alles 2016. aastal või hiljem. Kehtivad Solventsus 1 põhimõtted on aga vanamoelised ja nii me siis sisuliselt püüdleme Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve Asutuse suuniste abil Solventsus 1,5 poole.

Rahandusministeeriumi hinnangul seaduse rakendamine eraldi võetuna olulisi kulutusi kaasa ei too. Seadus jõustub üldises korras, välja arvatud juhtimissüsteemi ja investeerimise muudatused, mis jõustuvad 2014. aasta 1. jaanuaril. Majanduskomisjoni 4. novembri istungil otsustati konsensusega teha ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 12. november kell 12. Täna tähelepanu eest!

19:52 Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Suur tänu, Kristen Michal! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 475 esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrati eelnõu 475 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 12. novembri kell 12. Esimene lugemine on lõpetatud.

19:54 Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud maksukorralduse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 507 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

19:55 Rahandusminister Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Selle eelnõu eesmärk on luua võimalus hallata kohtumenetlusest ja prokuratuuri lahenditest tulenevaid nõudeid (lõiv, trahv, menetluskulude hüvitis, ootunditeeditasu jms) maksuhalduri andmebaasis ja vähendada oluliselt käsitsitööd. Seni on Riigikohus ja prokuratuur ise oma nõudeid hallanud. Riigi Tugiteenuste Keskus, mis korraldab kohtute raamatupidamist, ning prokuratuur ja Riigikohus saavad nõuete arvestuse pidamiseks andmekogu volitatud töötajate õigused. Nõuded tasutakse eraldi pangakontole (lõivude puhul) või on nende jaoks spetsiaalne viitenumber (trahvide puhul). Kui isiku ettemaksukontol on vaba raha, tasutakse nõuded sellest rahast. Kohtute ja prokuratuuri nõuete tasumiseks ülekantud summasid maksukohustuste katteks ei kasutata. Seaduse muutmise tulemus on nõuete haldamise paranenud kvaliteet ja kulude kokkuhoid. Teiseks täpsustatakse maksuhalduri ja kohtutäituri täitemenetlust. Kui maksuhalduri täitetoimingud ei anna tulemust, saab ta õiguse taotlelda kohtutäiturilt täitetoimingute tegemist enne maksukohustuse määramist. Seda juhul, kui on näha, et maksuotsuse tegemise ajaks võib maksukohustuslane ennast maksevõimetuks muuta. Täitetoimingu tegemise õigust taotletakse halduskohtu kaudu ja tegemist on eelarestiga. Kolmandaks antakse Sotsiaalministeeriumile samasugune õigus, nagu on kohalikul omavalitsusel, saada füüsilisele isikule materiaalse abi osutamisega seotud maksusaladust sisaldavat teavet. Muudatuse tulemusel väheneb kohaliku omavalitsuse ja toetuse taotleja halduskoormus, sest toetuse määramisel saab kasutada eeltäidetud vormi. Eelnõu seadusena jõustumise ajaks planeerime 1. jaanuari 2014. Täna!

19:56 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, rahandusminister! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma palun kaasettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Andres Jalaku!

19:58 Andres Jalak

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Rahanduskomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud maksukorralduse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 507 oma 21. oktoobri istungil. Seal tutvustas eelnõu sisu ning vastas eelnõuga seotud küsimustele Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna juhataja Lemmi Oro.

Nagu minister eelnevalt märkis, on eelnõu põhieesmärk parandada kohtumenetlusest ja prokuratuuri lahenditest tulenevate riigi rahaliste nõuete haldamise kvaliteeti ja hoida kokku nende nõuete menetlemisega seotud kulusid.

Arutelu käigus esitati ka küsimusi. Üks küsimus oli näiteks selline, et millal see register siis valmis saab. Vastuseks saime kuulda, et tegelikult on Maksu- ja Tolliametil see lahendus põhimõtteliselt olemas, nii et seda võiks juba rakendada.

Küsimus oli ka selle kohta, milline on eelnõu mõju Maksu- ja Tolliameti töökoormusele. Vastuseks kuulsime, et see muudatus töökoormust oluliselt ei suurenda, kuna kasutatakse tsentraliseeritud IT-süsteemi. Mõju ulatus on tervikuna väike, kuna asutuste käitumises märkimisväärsed muutusi ei toimu. Asutused jätkavad täpselt samade tööülesannete täitmist nõuete üle arvestuse pidamisel ja muutub vaid arvestuse pidamise keskkond.

Komisjoni esimees ütles muu hulgas, et eelnõu anti Riigikogule üle oktoobri keskel, kuid selle seadusena jõustumine on kavandatud juba järgmise aasta alguseks ehk 1. jaanuariks. Mõõndi, et selline praktika peaks tulevikus muutuma. Hilinemise põhjuseks toodi, et püüti kaotada erimeelsusi kohtutäituritega. Silmas pidades, et lisaks maksukorralduse seadusele kavandatakse selle eelnõuga muuta paljusid õiguskomisjoni töövaldkonda jäävaid seadusi, otsustas rahanduskomisjon küsida eelnõu kohta arvamust ka õiguskomisjonilt. Komisjon otsustas konsensuslikult teha ettepanekud eelnõu 507 esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 13. november kell 17. Aitäh!

20:00 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 507 esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrان eelnõu 507 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 13. novembri kell 17. Esimene lugemine on lõpetatud.

15. 20:01 Käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (506 SE) esimene lugemine

20:01 Aseesimees Laine Randjärv

Meie viieteistkümmes päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 506 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

20:02 Rahandusminister Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liige! Liikmed siiski! Selle aasta riigieelarve seaduse muutmise eesmärk on tõsta ümber valitsemisalade kulusid seoses aasta jooksul täpsustunud vajadustega. Riigieelarve kulude ja tulude kogumaht muudatuste tulemusel ei muutu, kuid need võimaldavad ministeeriumidel seatud eesmärke paremini täita. Rahandusministeeriumi suvise majandusprognoosi alusel ja 2014. aasta riigieelarve menetlemisel tehtud dividendimaksete ajatamise otsuse mõjul kujuneb selle aasta valitsussektori eelarve puudujäägiks ...

20:02 Aseesimees Laine Randjärv

Me asume siiski eelnõu nr 506 juurde.

20:02 Rahandusminister Jürgen Ligi

Ma toon kohe järgmise eelnõu.

20:02 Aseesimees Laine Randjärv

Aeg jookseb, aga aega ju on.

20:02 Rahandusminister Jürgen Ligi

Ma palun vabandust, austatud juhataja ja austatud Riigikogu liikmed! Mul on siin ka üks seaduseelnõu nr 506, kui härrad-prouad soovivad.

Käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõuga ühtlustatakse elektroonilise side teenuse ja elektrooniliselt osutatava teenuse käibemaksuga maksustamise kohad. Alates 2015. aastast maksustatakse need teenused kliendi asukohariigis, olenemata sellest, kas kliendiks on ettevõtlusega tegelev isik või mitte. Kui praegu maksustatakse näiteks seda, kui Eesti ettevõtte osutab füüsilisele isikule, kelle elukoht on Soomes, elektroonilist teenust, Eestis, siis aastast 2015 Soomes. Ettevõtjatele teenuse osutamisel jääb kehtima käibemaksuseaduse üldreegel, et piiriülese tehingu puhul arvestab ja tasub käibemaksu teenuse saaja. Teenuse osutaja võib soovi korral rakendada erikorda, mis lihtsustab käibemaksukohustuse täitmist teistes liikmesriikides. Teenuse osutaja deklareerib ja tasub teises liikmesriigis osutatud teenustelt arvestatud käibemaksu Eesti Maksu- ja Tolliametile. Maksu- ja Tolliamet kannab need summad üle teiste liikmesriikide maksuhalduritele. Erikorra kasutamine on maksukohustuslasele vabatahtlik. Kui ettevõtja seda kasutada ei soovi, peab ta teises liikmesriigis teenuse osutamiseks registreerima end kliendi asukohariigis käibemaksukohustuslaseks. Täpsustatakse ka impordi käibemaksuvabastuse tingimusi väljastpoolt Euroopa Liitu postipakkide saatmise korral. Alates 2014. aasta 1. jaanuarist võib väljastpoolt Euroopa Liitu saata riiki maksuvabalt ühe pakiga 500 grammi kohvi ja 100 grammi teed ning postipaki väärtus ei tohi olla üle 45 euro. Piirnormid tulenevad Euroopa Liidu direktiivist.

Alates järgmisest aastast laiendatakse ka *tax-free* tõendamise võimalusi. Praegu on tõendid üksnes paberil, aga nüüd lisandub võimalus kasutada eksporditõendina tolli kinnitust elektroonilisel kujul vastavas infosüsteemis. Täna teid!

20:04 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma palun kaasettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Peeter Laursoni! Tuletan meelde, et tegemist on eelnõuga 506.

20:06 Peeter Laurson

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Vabariigi Valitsuse algatatud käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 506 esimene lugemine toimus Riigikogu rahanduskomisjonis 22. oktoobril. Istungil tutvustasid eelnõu ja vastasid küsimustele Rahandusministeeriumi ametnikud. Annan nüüd ülevaate komisjonis toimunud arutelust ja seal tõstatatud küsimustest.

Tunti huvi, kas *tax-free* regulatsioonis tuleb olulisi lihtsustusi. Saime vastuseks, et elektroonilise tõendamise võimalusi laiendatakse, seega lihtsustub ka *tax-free* regulatsioon.

Küstiti, et kui elektroonilise side teenuse ja elektrooniliselt osutatava teenuse maksustamise koha puhul oli valida, kas seda maksustada riigis, kus teenust tarbitakse, või riigis, kus asub selle teenuse osutaja, siis mis valikut kallutas. Ministeeriumi esindaja vastas, et käibemaks on tarbimismaks ja peaks olema maksustatud tarbija asukohariigis, tarbijale võimalikult lähedal, olgugi et vahel on tarbija asukohta raske kindlaks teha. Maksustamine teenuse osutaja asukoha järgi on vastuolus ka käibemaksu üleüldise ideoloogiaga.

Küstiti, mis juhtub, kui teenuse kasutaja on pärit Euroopa Liidu välisest riigist. Sellele vastati, et siis on tegemist nullmääraga ja otsustamine toimub teises riigis.

Veel küstiti, kuidas puudutab muudatus ettevõtteid, kes müüvad palju teenuseid. Selgus, et üldiselt muutub nende ettevõtete olukord paremaks, sest nad ei pea suhtlema eri riikide maksu- ja tolliametitega, vaid kogu käibemaksu deklareerib ja maksab ettevõtte oma asukohariigis.

Komisjon tegi järgmised konsensuslikud menetlusotsused: tehti ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 6. novembril, ettekandjaks määrati rahanduskomisjoni liige Peeter Laurson ning tehti ettepanekud esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 13. november 2013 kell 17.

20:08 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas on kõnesoove? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek oli, et eelnõu 506 esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrati eelnõu 506 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 13. novembri kell 17. Esimene lugemine on lõpetatud.

16. 20:09 Riigieelarve seaduse eelnõu (513 SE) esimene lugemine

20:09 Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme järgmise seaduseelnõu juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud riigieelarve seaduse eelnõu 513 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi! Praegu on kõne all eelnõu 513.

20:10 Rahandusminister Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Tänavuse riigieelarve seaduse muutmise eesmärk on tõsta ümber valitsemiskulusid seoses aasta jooksul täpsustatud vajadustega.

20:10 Aseesimees Laine Randjärv

Vabandust, ma pean teid katkestama, härra rahandusminister! Meil on praegu kõne all Vabariigi Valitsuse algatatud riigieelarve seaduse eelnõu 513, riigieelarve baasseaduse eelnõu.

20:10 Rahandusminister Jürgen Ligi

Siis on mul numbrid valesti läinud. Vabandust!

Nii, proovin uuesti. Lugupeetud Riigikogu liikmed! Rahvusvahelise finantskriisi algusest on möödunud viis aastat, kuid sellele järgnenud euroala võlaprobleemide mõju võib tunda siiani. Kriis tõi Euroopa riikides teravalt esile majandusliku tasakaalustamatuse ning eelarvete pikaajalise suutmatuse. Selle tagajärjel vähenes usaldus ühisraha vastu ning riikide majandusareng takerdus. Kriisi ilmnemisel

tõdesid Euroopa Liidu riikide liidrid, et uute ulatuslike riigirahanduslike probleemide vältimiseks peab euroala majandus- ja rahanduspoliitika olema senisest kooskõllalisem ning järelevalve riikide eelarve üle ühine. Euroopa Liidu liikmesriigid ongi võtnud ette samme, et taastada usk Euroopa majandusse ning tugevdada riigirahandust. Uued nõuded kohustavad piirama eelarve puudujääki ja võlgu, pöörama tähelepanu kohustuste jätkusuutlikkusele avalikus sektoris ning hoidma makromajandust tasakaalus. Lisaks on loodud euroala stabiilsusmeetmed EFSF ja ESM. Märiline muutus on Euroopa Ülemkogu kohtumisel vastu võetud ja Riigikogus aasta tagasi ratifitseeritud fiskaallepe. Sellega kohustuvad riigid koostama tasakaalus eelarve ja kinnistama vastava nõude seadusesse, et see oleks aluseks iga-aastase eelarve koostamisel ning poleks samas kergekäeliselt muudetav. See annab kindluse, et valitsused lubadust täidavad ja riigid liiguvad järk-järgult võlakoormuse vähendamise suunas. Viimaste kuude areng näitab, et astutud sammud on usaldust Euroopa majanduse vastu taastamas. Näiteks kasvas Euroopa Liidu SKT teises kvartalis eelmisega võrreldes 0,3%. See on esimene tõus peale kuut kvartalit langust. Positiivsete tendentside jätkumine eeldab, et kestab Euroopa Liidu ja eriti euroala süvenenud majandus- ja rahandusalane koostöö ning kokkulepped viiakse ellu, sh Eestis.

Euroopas kokkulepitud suunad kinnitavad Eesti senise konservatiivse eelarvepoliitika õigsust. Oleme üle kümnendite järginud tasakaalus eelarve põhimõtet, mis on aidanud vältida võla kuhjumist. Selle väljendus on ka Euroopa Liidu väikseim võlakoormus. Eesti on Euroopas positiivne näide tugeva eelarveraamistiku ja finantsdistsipliini kohta. Eelarvereeleid ka seadusega kohustuslikuks muuta on soovitanud meile Euroopa Komisjon ning IMF. Fiskaallepingus ja eelarveraamistiku direktiivis kokkulepitu täitmiseks tuleb ka Eestil uuendada riigieelarve seadust, mille alusel koostatakse iga-aastased eelarved. Senine seadus pärineb 1999. aastast, mille tõttu oli mõistlik vaadata üle kogu senine eelarvet puudutav regulatsioon ning esitada ettepanekud seniste heade tavade sätestamiseks seaduses. Eelnõu eesmärk on säilitada Eesti majanduse ja rahanduse stabiilsust, mis toetab majanduskasvu ja ühiskonna arengut. Nii Euroopas kui ka Eestis on riigirahandust vaadatud iga-aastasest eelarveseadusest laiemalt. Seal on hõlmatud nõuded raamatupidamisele, sisekontrollisüsteemid ja auditeerimise sõltumatus, eelarve koostamise aluseks olevad prognoosid ja nende erapooletus, lisaks pikaajaline planeerimine ning järgmisteks aastateks eesmärgi seadmine, milline peaks olema puudujääk ja võlg. Uus seadus sätestab eelarve koostamise, vastuvõtmise ja raha kasutamise tingimused ning reguleerib, mille alusel me riigi vajadused rahaga tasakaalustame. Kõige olulisem muudatus on fiskaallepeest tulenev nõue, mille järgi peab eelarve koostama selliselt, et valitsussektori struktuurne eelarvepositsioon on vähemalt tasakaalus. Kui sellest märkimisväärselt kõrvale kaldutakse, siis peab valitsus vajaduse korral tegema ettepanekuid eelarvepositsiooni parandamiseks. Tekkinud struktuurne puudujääk kompenseeritakse järgmistel aastatel valitsussektori eelarvetes niisama suures ulatuses eelarve ülejäägiga. Tasakaalunõue kehtib valitsussektoris, kuhu lisaks riigieelarvelistele asutustele kuuluvad keskvalitsuse mõju all olevad sihtasutused, äriühingud ja avalik-õiguslikud juriidilised isikud. Vaid riigieelarve kaudu valitsussektori eelarve-eesmärkide saavutamine võib panna riigieelarvele aga ebamõistliku ja ebaõiglaselt suure koormuse. Et valitsusel oleks võimalik tagada nõude täitmine ning vältida olukorda, kus ühe valitsussektori osa puudujääk tuleb kompenseerida teise arvel, on vaja kehtestada eelarvereeleid ka muudele valitsussektori asutustele. Keskvalitsusse kuuluvaid sihtasutusi, äriühinguid ja avalik-õiguslikke juriidilisi isikuid puudutav nõue on aga võrreldes valitsussektorile seatava tasakaalureeglga leebem, struktuurse positsiooni asemel peab tasakaalus või ülejäägis olema põhitegevuse tulem. Samuti on ühtlasema finantsdistsipliini eesmärgil kavas teistele keskvalitsuse liikmetele kehtestada kuni 40%-line netovõlakoormuse piirang. Seda võib aga ületada valitsuse otsusega, kui on vaja arvestada asutuste eripära. Kui Eesti peaks ületama Euroopa Liidu stabiilsuse ja kasvu paktist tulenevaid nõudeid – võlakoormus 60% SKT-st, eelarve puudujääk 3% SKT-st –, võib olla vajalik rakendada erakorralisi abinõusid riigirahanduse usaldusväärsuse taastamiseks. Sellises situatsioonis rakenduvad kõigi valitsussektori üksuste, sh omavalitsuste suhtes lisareeglid. Omavalitsustele tähendab see ajutist laenude kooskõlastamist Rahandusministeeriumiga. Suure osa valitsussektori tuludest ja kuludest moodustavad sotsiaalkindlustusfondid ehk haigekassa ja töötukassa. Otsesed eelarvereeleid nende kohta puuduvad ning ka selle seadusega neid ei kehtestata. Samas on oluline siduda nende fondide eelarvepositsiooni mõjutavad otsused riigieelarve protsessiga ning tagada tulu- ja kulubaasi ennustatavus. Seetõttu sätestatakse eelnõus, et haigekassa järgmise nelja aasta eelarvepositsioonid kinnitatakse haigekassa nõukogu ettepanekul Riigikogus koos riigieelarvega. Töötuskindlustusmakse määrad kinnitab valitsus töötukassa nõukogu ettepanekul samuti neljaks aastaks. Muudatused säilitavad sotsiaalkindlustusfondide autonoomia ja sotsiaalpartnerluse

põhimõtted.

Valitsussektori eelarve-eesmärkide täitmist ja korrigeerimise vajadust hakkab eelnõu järgi hindama Eesti Pank. Keskpank annab arvamuse riigi rahaliste võimaluste kohta ning võrdleb riigi makromajandus- ja rahandusprognoosi teiste tunnustatud prognoosidega ning hindab nende paikapidavust.

Uus seadus seob riigieelarve senisest tihedamini arengukavadega. Väikeses riigis on igal kulutatud eurol suurem hind kui jõukamal maal, seetõttu on vaja tagada riigi kuluplaanide ehk arengukavade parem kvaliteet ja suurem selgus. Samas on kavas vähendada nende kavade hulka ning seada ministeeriumide valitsemisaladele nelja-aastased kululaed, mis seovad plaanid paremini eelarve võimalustega. Kui majandusolukorra muutusest tingituna on vaja kululagesid korrigeerida, teeb valitsus selle otsuse uues eelarvestrateegias.

Riigi strateegilise juhtimise korrastamisel eristatakse Riigikogu ja valitsuse rollid. Riigikogu kaasatus seoses arengukavade koostamisega suureneb, kuna ta saab sisulise võimaluse esitada oma seisukohad kõigi valdkonnaarengukavade kohta enne nende kinnitamist. Sellega suureneb Riigikogu roll ka riigi pikaajalise arengu suunamisel. Kas võib paluda Eiki Nestoril vaikida?

Seadusega uuendatakse veel riigi rahavoogude juhtimist. Eesmärk on tagada riigi kohustuste täitmine igal ajal. Selleks on lähtutud rahavoogude, finantsvarade ja võlakohustuste juhtimise konservatiivsuse põhimõttest. Samuti on garanteeritud valmisolek kriisi- ja hädaolukordadeks.

Samuti nagu kehtivas seaduses sätestab eelnõu ülesannete ja vastutuse jaotuse tasakaalu Riigikogu, valitsuse ja Rahandusministeeriumi vahel. Riigikogu otsustab iga-aastase riigieelarvega kaks olulist piirmäära: esmalt riigi võlakohustuste suurima lubatud jäägi ehk võlakohustuste lae ning teiseks piirmäära, mille ulatuses võib valitsus anda Eestis asuvatele ja tegutsevatele isikutele laenu ja garantiisid. Valitsus võib anda laenu või riigigarantiisid omavalitsustele, avalik-õiguslikele isikutele, riigiettevõtetele ja Eesti finantsasutustele. Kui laenu saav või garanteeriv isik asub väljaspool Eestit, on viimane sõna alati Riigikogul. Lisaks otsustab Riigikogu riigieelarve kaudu stabiliseerimisreservi suurendamise ja kasutuselevõtu.

Lõpetuseks ka sellest, mida riigieelarve seadus ei tee. Erinevalt iga-aastastest eelarveseadustest piirduv see seadus eelarvepoliitikaga, siin ei tehta valdkonnapoliitilisi otsuseid selle kohta, milline on tulude ja kulude sisu, milliseid valdkondi rahastatakse rohkem ja mida eelisarendatakse. Need valikud tehakse iga-aastaste eelarvetega. Riigieelarve seadus paneb paika riigi rahandusliku raamistikku, selle sees on võimalik teha erinevaid valikuid. Riigieelarve seaduse raamidesse jäädes on valikud läbipaistvad, realistlikumad ja jätkusuutlikumad. Aitäh!

20:20 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Eiki Nestor!

20:22 Eiki Nestor

Austatud härra minister! Vabariigi Valitsus on pannud selle eelnõu esitamisega Riigikogu väga täbarasse olukorda. Siin saalis on rahvasaadikuid, kes põhimõtteliselt toetavad neid põhimõtteid, mis stabiilsuse ja kasvu paktis on, ning oleksid nõus neid kehtivasse seadusesse sisse viima. Selle asemel on valitsus toonud siia tervikteksti, mis kubiseb erinevatest ideedest, alates rahvusringhäälingu juhtimisest kuni sõjahaudade kaitse seaduse muutmiseni välja. Ma eisel komisjoni istungil küsisin ja püüdsin mitmel korral aru saada, miks me ei saa stabiilsuse ja kasvu pakti nõudeid eraldi kehtivasse seadusse viia ja võtta selle eelnõu menetlemiseks aega, mida on vaja Vabariigi Valitsusele, et see seadus oleks korralik, ning Riigikogule, et ta saaks asja arutada ja teha ühe korraliku seaduse. Miks me peame selle eelnõu menetlemisega kiirustama? Eile komisjonis väitis minister, et see eraldi tegemine ei ole võimalik. Palun seleta, miks see ei ole võimalik!

20:23 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma veel kord palun vabandust, et selle eelnõu esitamine jäi hilja peale! Selle seadusena jõustumine on tõepoolest ette nähtud 1. jaanuarist. Mul on palve Riigikogule anda endast parim, et selle eelnõu saaks seadusena vastu võtta. Miks eelnõu siia toomine venis? Kooskõlastamisprotsess oli väga keeruline. Hulk inimesi nägi selles seaduses rohkemat, kui seal on, ja püüdis korraldada asju, mida selle seadusega korraldama ei pea. Ka oli paljudel see arvamus, mida teiegi siin väljendasite, et piisaks üksikute paragrahvide muutmisest. Paraku on seadus tervik, siin on vaja teha mitmesuguseid

korrigeerimisi. Riigieelarve seadus ise on pärit 1999. aastast, ebakõlasid on siin mitmesuguseid, nii mõnigi koht tuleks ümber sõnastada. Peamine on see, et nood paragrahvid, mida on vaja 1. jaanuarist, vajavad ka rakendusmehhanismi. Need ei tohi olla deklaratiivsed paragrahvid, millel puudub rakendusmehhanism. Ilma selleta see seadus ei toimi. Aga niipea, kui see on siia sisse kirjutatud, tekivad paragrahvide vahel seosed, mille lahtiharutamine võtab veel rohkem aega. Te viitasite siin sõjahaudade kaitse seadusele jne. See oli loomulikult, ütleme, nali, sest te teate hästi, et seaduse lõpus olevad rakendussätted on puhttehnilised, mis muudavad teatud seadustes viiteid riigieelarve seadusele. See seadus ei reguleeri sõjahaudade kaitset ega muud sellist.

20:24 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Priit Sibul!

20:25 Priit Sibul

Austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Te küll püüdsite meid veenda, et see on ainult riigieelarve tasakaalu ja stabiilsusega seotud eelnõu, aga mulle päris nii ikkagi ei tundu. Osaliselt jääb mulje, et püütakse istmiku kaudu hambaid parandada. Rahvusringhäälingu puhul võib mõneti aru saada, et räägitakse finantsplaani- ja eelarvemuudatustest. Aga kuidas te seletate selle nõukogu suurendamise vajadust riigieelarve baasseaduse eelnõu abil? See jääb mulle küll täiesti arusaamatuks, kuidas need kaks asja omavahel seotud on.

20:26 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Mul puudub selline hambaparandamise kogemus, sellepärast ei oska ma paralleeli hinnata. Aga mis rahvusringhäälingusse puutub, siis see on jällegi üks selline hästi sõltumatu avalik-õiguslik isik, keda reguleerib oma seadus ja kes ei kipu mõnes printsipiaalses küsimuses riigiga ühte sammu astuma. Seal nõukogus ei ole sedasorti liikmeid, kes on harjunud teatud protseduure ja tavasid järgima, selle tõttu pandi see üks liige sinna juurde. Kultuuriminister on korduvalt tähelepanu juhtinud, et rahvusringhääling oma laenutegevuses ja ka muude otsustega läheb järjekindlalt oma rada. Haldusala ministril ei ole otsest võimalust kontrollida avalik-õiguslikku isikut, mis tema haldusalas on. Teistes avalik-õiguslikes isikutes, kus sellised nõukogu liikmed on juba olemas, on olukord teistsugune. Sellepärast on see erand seal tehtud. Oli tungiv palve midagi ette võtta, et vastutaval ministril oleks võimalik ka õieti vastutada.

20:26 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

20:28 Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Siin on kirjas, et eelarve projekti üle peetakse Rahandusministeeriumi ja teiste ministeeriumide vahel läbirääkimisi. Ma mäletan aastaid, kui ka kohalikud omavalitsused võtsid sellest tööst osa. Kas see on teie strateegia, et kohalikud omavalitsused ei võta sellest tööst osa?

20:28 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Kas te pidasite silmas kohalike omavalitsuste kaasamist selle eelnõu koostamisse? Minu vastus on küll, et huvigrupid olid kaasatud, just need, keda see teema puudutab. Võime selle menetluse ajaloo üles otsida. Kas kaasamine tähendab ärakuulamist või sõnakuulamist, see on alati vaidluse teema. Nende kahe vahel on ka pehmemaid vorme, aga suurt konflikti seal ei ole. Me oleme ju pidanud omavalitsuste puhul võtma ühekordseid piiravaid meetmeid. Nende finantsdistsipliin *summa summarum* on teistsugune kui keskvalitsusel. Ma arvan, et nad tegelikult mõistavad, et koordineerimine seaduse tasemel on vajalik.

20:28 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Sester!

20:29 Sven Sester

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Ka mulle rahanduskomisjoni esimehena teeb muret, et me oleme sunnitud niivõrd olulist seaduseelnõu menetlema väga lühikese ajaga. Te nentisite, et paraku mitme paha asja kokkulangemise tõttu nii juhtus. Aga seda eelnõu menetledes me leppisime rahanduskomisjonis kokku, et pöördume põhiseaduskomisjoni poole, saamaks nende hinnangut, kas siin on mingeid vastuolusid põhiseadusega või mitte. Kas te aga tunnetate ja näete võimalikke vastuolusid põhiseadusega just selles kontekstis, et baasseaduses on rikutud võimude lahususe printsiipi, kui kohtutes kehtib teatav tulemuspõhisuse põhimõte ja nad peavad sel juhul aru andma ka valitsusele, või on see tegelikult meelepete?

20:30 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma usun, et see on meelepete. Põhimõtteliselt olid põhiseaduslikud institutsioonid selle eelnõu menetlemisse kaasatud. Mida iganes mõne detaili kohta ei väideta, üldjoontes on väga palju asju kooskõlastatud ja on tehtud palju kompromisse. Seadusandja ja eelnõu koostaja ei saa alati kõigega nõus olla, kui soovid lähevad omavahel vastuollu. Näiteks siit puldist hiljuti lahkunud riigikontrolör on soovinud vastupidiseid asju sellele, mida on soovinud mõni teine. Me oleme neid soove klapanud ja sõnastanud muudatusi isegi juhtudel, kui me sisuliselt nendega nõus ei olnud ega ole pidanud selliseid muudatusi tegelikult vajalikuks. Eraldi võin ma oma teadmiste põhjal kinnitada, et põhiseaduslike institutsioonide kantseleiülemad, kes võiksid olla ametliku seisukoha väljendajad, on kõik selle eelnõuga nõus olnud. Neil on toimunud arutelu, mis muidugi ei tähenda, et konkreetsed inimesed nendes asutustes ei oleks väljendanud ka mingeid kõhkusi. Minu teada on riskid maandatavad, kas või need, mis on seotud tulemuseelarvega. Kui seda tõesti tõlgendatakse valitsusele aruandmisena, siis pean ütlema, et mina ei oska nii tõlgendada. Iga institutsioon võiks lähtuda sarnastest eelarvestamise põhimõtetest, see ju parandab tema enda toimimist. Aga eks tuleb üle vaadata, kas siin on mingi teoreetiline vastuolu. Ma ei välista võimalust, et hoopis teises paradigmas toimiv põhiseaduskomisjon saab asjadest teisiti aru. Loodetavasti kaasatakse seal arutellu eelnõu koostanud eksperte ja me saame selgitusi anda. Iga valdkond on ju spetsiifiline.

20:32 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Igor Gräzin!

20:32 Igor Gräzin

350-leheküljelisel eelnõul on see eelis, et kui sa asjast ka muhvigi aru ei saa, võid alati leida mõne paragrahvi, mis on sulle mõistetav. Minuga juhtuski täpselt nii. Siin on ühe muudatuse sisu see, et rahvusraamatukogu tulude ja kulude kohta koostatakse tasakaalus eelarve, mis peab vastama finantsplaanile. Samas, kui ma vaatan § 5, mis räägib tasakaalustatusest, siis näen, et siin pole mitte ühtegi sõna öeldud selle kohta, mis juhtub siis, kui tasakaal läheb käest ära valitsuse enda süül või valitsuse enda tegevuse või valitsuse kontrolli all oleva tegevuse tõttu. Ma mõtlen näiteks Eesti Energia võrgutasude põhjendamatu tõusu, mis tekitas hoopis teistsuguse, mitte ainult struktuurse, vaid ka tulemipõhise puudujäägi. Mis siis nüüd sellega saab? Siin on viidatud ainult §-le 5 ja seda pole kuidagi täpsustatud.

20:33 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma peaksin tegelikult pidama teile riigiõiguse ja turumajanduse loengu, aga me vist ei jõuaks selles küsimuses edasi. Võrgutasusid ei reguleeri valitsus, seda teeb Konkurentsiamet, energiahinnad kujunevad sealt edasi vabal turul, neid ei reguleeri valitsus, ja elekter on kaup. Ma tean, et te ei ole sellega nõus. Mina pean kahjuks lähtuma tegelikkusest. Asutused peavad hinnasignaalidega hakkama saama ja loomulikult tuleb vastutavatel ministritel ja valitsusel tervikuna vaadata, et kõik toimiks.

20:34 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mart Meri!

20:34 Mart Meri

Aitäh! Tulen tagasi rahvusringhäälingu nõukogu koosseisu muutmise juurde. See muudatus rakendub alates 1. jaanuarist. Aga asi ei ole minu arust mitte niisama lihtne. Rahvusringhääling on sõltumatu. Minu teada on praegu ametis olev kultuuriminister öelnud, et see on põhjus, miks tema ei saa olla rahvusringhäälingu eelarve kujundaja või kontrollija, sest tuleb säilitada rahvusringhäälingu sõltumatus. Nõukogu koosseisu täiendamine ministri esindajaga muudab tasakaalu. Ma ei ole päris kindel, kas see on üldse kooskõlas Euroopa Ringhäälingute Liidu põhimõtetega. Võimalik, et see toob rahvusringhäälingus kaasa märksa suuremaid sisulisi ümberkorraldusi. Kas eelnõu koostajad on selle lõpuni läbi analüüsinud? Ma tean, et kultuurikomisjon hakkab seda teemat järgmisel nädalal arutama.

20:35 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Oma teadmiste piires on ikka analüüsinud. Ma arvan, et seda peaks muidugi reguleerima Eesti Rahvusringhäälingu seadus. Seadus peaks panema nendele inimestele kohustuse vastutada ka finantstegevuse ja eelarvereeqlite täitmise eest. Me ei saa öelda, et kehtib avalik-õiguslike isikute piiramatut finantsautonoomia, ka nemad peavad seadusele alluma ja teatud raamidest püsima. Aga tegelik olukord on see, et juhul kui kultuuriminister on sellest asutusest n-ö tõrjutud, ta ei näe eelarve sisse, nagu ta on öelnud, siis ei ole sellel asutusel ka peremeest või eestkõnelejat. Mulle on püütud sisendada, et mina peaksin istuma kahel pool lauda, ühel poolel peaksin ma esindama ERR-i ja teisel pool lauda olema rahandusminister ning siis vaidlema iseendaga, kuna kultuuriminister on jõuetu, ta ei näe, mis seal asutuses toimub, ega oska midagi öelda. See on absurdne olukord. Ma ei nõustu sellise konstruktsiooniga, sest riigieelarve seadus on siiski riigieelarve tegemisel ülimuslik ja mina endaga vaidlema ei kavatse hakata. Järgmine rahandusminister kindlasti ka mitte. See järgmine võib minuga vaielda, aga mina iseendaga niimoodi vaidlema ei hakka. Nii et see on praktiline probleem. Te olete ehk kuulnud, et sellel asutusel ei ole õiget peremeest, kes tema eest seisaks, just head peremeest, sest minister on frustreerunud suutmatusest olukorda õigesti näha ega saa seetõttu ka vastutada.

20:36 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kaja Kallas!

20:37 Kaja Kallas

Aitäh! Eelnõu loetleb valitsuse strateegilised arengudokumendid. Üks nendest on valdkonna arengukava. Eelnõu kohaselt kinnitab arengukava Vabariigi Valitsus ja see esitatakse enne kinnitamist Riigikogule arutamiseks. Kas see arutamine tähendab ka sisuliste kommentaaride või muudatuste arvessevõtmist, kui Riigikogu neid teeb? Kas muutub praegune olukord, kus Riigikogu arengukavadesse sisuliselt panustada ei saa?

20:38 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! See on õige küsimus ja siin võiks olla vastus ka Eiki Nestori itsitamisele, kui sellest juba juttu on. Ma oma kõnes mainisin, et Riigikogu roll kasvab. Te leidsite selle koha õigesti üles. Kui valitsus esitab arengukava enne kinnitamist Riigikogule, siis minule tundub see küll suurema kaasamisena kui see, et valitsus annab Riigikogule võimaluse öelda lihtsalt ei või jaa ning tekstis mingeid muudatusi ei tehta. Arengukavade ja üldse strateegiliste dokumentide koostamise süsteem on olnud teatavasti väga terava kriitika all. Räägitakse juba 20 aastat tolmuvatest dokumentidest, mida keegi ei kasuta ja mille täitmise eest keegi ei vastuta. Eks see ole ilukirjanduslik liialdus, aga nende kavade arvu vähendada on soovinud kõik. Riigikogu juhatus on arvanud, et arengukavu ei peaks sellisel moel kinnitama. Me töötasime selle tõttu koos riigiõiguse spetsialistide ja Riigikantslei töötajatega jupp aega välja konstruktsiooni, et arengukava on täitevvõimu dokument, suuniseid saadakse ka Riigikogu kaasamise kaudu, aga see on siiski täitevvõimu otsus, mida seal täpselt muudetakse. Riigikogu surve on sel juhul kahtlemata otsesem kui lihtsalt kommenteerimise puhul, mis siin tavaliselt on toimunud. Me kirjutasime alguses seaduseelnõusse ka selle, et Riigikogu arutab poliitika aluseid ja valitsus kinnitab arengukavad, aga seda peeti liigseks sekkumiseks, ettekirjutuste tegemiseks Riigikogule, võimude lahususe eksperdid heitsid meile seda ette ja siis me kustutasime selle eelnõust ära. Tulemus on see, et Riigikogu võib arutada mida iganes ja ei ole valitsuse asi öelda, mida just arutada tuleks. Küll aga on nüüd võimalus

arengukavade sisu juba varem mõjutada. Muidugi ei pea kõike aga kuulda võtma. Ma olen aru saanud, et nii ka ei tohiks olla. Võimude lahusus peab eksisteerima, aga mõjutamise võimalust pakutakse Riigikogule varem.

20:40 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor, teine küsimus!

20:40 Eiki Nestor

Ma lähen hoopis huvitavama teema juurde, arengukavade teemal ma veel kavatsen sõna võtta. Riigi eelarvestrateegia on põhimõtteline sisuline dokument, mis on ka seaduseelnõus ära toodud. Teatavasti on Riigikogul põhiseaduse järgi õigus teha riigieelarvega palju rohkem toiminguid kui näiteks Prantsusmaa parlamendil Prantsuse riigieelarvega. Eelarvestrateegia on riigieelarve koostamise alusdokument ja selle alusel pannakse paika järgmise aasta rahakasutus, aga selles suhtes ei anna see eelnõu Riigikogule sisuliselt mingit rolli. Minu mälu järgi oleme ühe korra selle asja lahendanud nii, et oleme seda dokumenti rahanduskomisjoni ettepanekul arutanud kui olulise tähtsusega riiklikku küsimust, aga see oli erandjuhtum. Millisel moel saab Riigikogu täita talle põhiseadusega pandud kohustust riigieelarve osas, kui eelarvestrateegia osas ei ole tal mingit ...

20:40 Aseesimees Laine Randjärv

Aeg on läbi.

20:41 Rahandusminister Jürgen Ligi

Nüüd ma ei saanudki teada, mis ta ütles. Aitäh! Ma muidugi aiman, millest ta rääkis. Riigi eelarvestrateegia on nüüd küll valitsuse dokument. Me oleme oma heast tahtest käinud seda Riigikogule tutvustamas, aga seda ei pea tingimata seadustama. Teil on jälle lõbus, aga teil ei olnud ilmselt lõbus aastatel 2008 ja 2009, kui oli tõsine kriis ja valitsusel oli üliraske ka omavahel midagi mai või aprilli seisuga paberile panna – kuupäevad on vahepeal natukene nihkunud – ning jäädi väga üldsõnaliseks. Me jagasime siis valitsusvastutust, rahandusminister oli sotsiaaldemokraat. Ka valitsuse sees on äärmiselt ebaproduktiivne pidada sisuliselt kahte riigieelarve arutelu lühikese aja jooksul ning jagada eri prognooside alusel avalikkusele erinevaid signaale. Sellepärast jään ma selle juurde, et riigi eelarvestrateegia on veel märksa enam valitsuse dokument kui riigieelarve eelnõu. See on alus, see ei ole eelarve. See on alus, millest lähtudes koostatakse suve jooksul riigieelarve eelnõu, mis esitatakse Riigikogule arutamiseks.

20:42 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Igor Gräzin, teine küsimus!

20:43 Igor Gräzin

Ma täpsustan: elekter on loomulikult kaup, see, et ta ei ole kaup, on lihtsalt Eesti eripära. Kaubad tekivad vabal turul, turu natsionaliseerimise korral kaovad kaubad ära ja, kui meenutada Marxi, siis lisaväärtust lihtsalt ei teki. Aga ma tahtsingi seoses sellega küsida. Enne esines siin Alar, kes nimetas muu hulgas, et Eesti Energial, mis on riigi osalusega äriühing, ei ole üldse arengukava. Mis siis saab? Nagu öeldud, kõigil nendel valdkondadel peab arengukava olema, aga Eesti Energial ei ole. Mis me teeme?

20:44 Rahandusminister Jürgen Ligi

Me püüame arengukava arendada. Nõukogu tegeleb sellega ja valitsus tegeleb arengukavaga ning ka Riigikogu on energiamajanduse arengukavaga (ja mitte ainult sellega) tegelnud. Aga saage ükskord asjast üle, elekter on tõepoolest kaup, ta on kaup, mis on turul, ja Eesti Energia ei ole osa valitsussektorist. Nii on. Küsimus ei puudutanud ka seda seaduseelnõu. (Igor Gräzini vahelehhüüe.)

20:44 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, me ei hakka laiemalt omavahel diskuteerima, praegu on küsimuste ja vastuste voor! Kaja Kallas, teine küsimus.

20:45 Kaja Kallas

Aitäh! Ma tulen tagasi selle seaduse planeeritava jõustumise juurde. Selle seaduse jõustumine 1. jaanuaril on oluline selleks, et me võtaksime direktiivi õigel ajal üle ja ei tekiks mingeid rikkumismenetlusi. Kui see seadus on aga sellise suure pakatina kokku pandud ja meil on nii vähe aega, kas siis ei ole riski, et president ei kuuluta seda seadust välja, sest siin on tegemist põhiseaduse rikkumisega või millega tahes? Kas ei oleks õigem lahutada see eelnõu kaheks, et need kohustuslikud asjad tehtud saaksid?

20:45 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Too risk on ju alati. Toda riski tuleb maandada sellega, et seadus tuleb teha põhiseadusega kooskõlas olevana. Me oleme püüdnud otse presidendi õigusnõunikuga suhelda. See ei ole õnnestunud, ta on reisil ja ta ei ole saanud oma arvamust üksikasjaliselt kirjeldada. Telefonitsi ja meilitsi on siiski mingi kontakt õnnestunud saada. Selliseid signaale, mis muret teeksid, sealtpoolt tulnud ei ole. Presidendi kantselei ülem leiab, et probleem puudub. Eks ma ka ootan täpsustust sellele, ütleme, kuulujutule, seda kogu aeg küsitakse ja sellest räägitakse. Olen püüdnud kõiki rahustada. Ma näen võimalust, et see paragrahv, kui see tõesti puudutab seda tulemuseelarvet, lihtsalt kustutatakse või pannakse sinna kirja, et nemad ei pea seda tegema. Ma ei tea küll põhjust, miks seda teha, aga kompromissi nimel võib teha igasuguseid asju. Rohkem kahetsen ma seda, et Riigikogu on sellisesse olukorda pandud. Ma kinnitan, et seda asja on ikka väga kaua püütud ajada. Väga paljud inimesed tahtsid siin kaasa rääkida asjades, mis selle teema alla üldse ei kuulu. See kõik on olnud päris koormav.

20:46 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

20:47 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud rahandusminister! Ma siiski küsin kolmandat korda, sest ei Eiki Nestori ega Kaja Kallase küsimusele te sisuliselt ei vastanud. Miks me ei võiks praegu kiiresti ära teha selle, mis puudutab fiskaalppet ja millega valdav osa sellest saalist nõus on, ning jätta selle väga mahuka ja põhimõttelise vaidluse riigiõiguse ja võimude lahususe jm üle järgmisesse aastasse, kui me oleme selle aasta riigieelarve ära menetlenud? Me saaksime siis rahulikult seda asja teha. Lõppkokkuvõttes oleks siis vähem vastuolusid siin saalis ja avalikkuses, seadus oleks kvaliteetne ja kõik selle aspektid oleksid ilusasti läbi arutatud. Miks ei ole võimalik seda teha?

20:48 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Teil on muidugi vabadus hinnata minu vastust kuidas iganes. Mina teie küsimuse hindamisel nii vaba ei ole, aga ma saan oma vastuse üle korrata. Need sätted ei tohi jääda deklaratiivselt õhku rippuma, neil peab olema juures rakendusmehhanism ja kogu see mehhanism peab haakuma olemasoleva seadusega. See seadus on praegu tervik, temast tükke välja rebida on äärmiselt tülikas ja see võtab rohkem aega. Nii et endiselt on palve Riigikogule teha mis võimalik. Ma veel kord avaldan kahetsust, et sellega nii kiire on. Samas, kui te natukene mõtleksite selle koormuse peale, mis on nendel ametnikel, kes seadusi kirjutavad, siis tekiks teis kindlasti rohkem entusiasmi, et nende kirjutatut rutem menetleda. Ma väidan, et eelnõu menetlemine Riigikogus on natuke lihtsam protsess, kui oli selle kirjutamine.

20:48 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

20:49 Rannar Vassiljev

Aitäh! Minu küsimus puudutab makromajandus- ja rahandusprognoosi. Paragrahvi 16 lõige 1 ütleb: "Makromajandus- ja rahandusprognoosi hindab regulaarselt Eesti Pank. Eesti Panga hinnang ei ole

siduv, kuid selle arvestamata jätmist põhjendab Rahandusministeerium." Mida see praktikas tähendab? Eesti Pank annab Rahandusministeeriumi koostatud prognoosile hinnangu, ütleb, et selles on suured puudujäägid ja nende arusaam on hoopis teistsugune. Rahandusministeerium aga saab jääda oma arvamuse juurde, kuid peab seda põhjendama. Mida see praktikas tähendab?

20:50 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma ei ole sellist juhtumit veel muidugi läbi elanud, teiegi ei ole, aga valitsus ei saa endale lubada mida tahes. Sellised kõrvalekalded ei näita valitsust kindlasti usutavana ning valitsuse huvides on need prognoosid ja põhjendused üle vaadata. Probleem on muidugi selles, et Eesti Panga metoodika prognooside tegemisel erineb oluliselt sellest metoodikast, mida kasutab Rahandusministeerium vahetult riigi tulude ja kulude alal. Eesti Pank on makrolähenemisega, meie oleme riigirahanduslikuma lähenemisega. Seal on võimalikud kõrvalekalded. Kui need ei ole näiteks riigi tulude-kulude seisukohast ohtlikud, siis saadakse nendest üle. On olnud juhtumeid, kui Eesti Panga prognoos oleks võinud muret tekitada. Minu ametiajal on aga silma torganud, et Rahandusministeeriumi prognoosid on olnud pessimistlikumad, konservatiivsemad kui Eesti Panga või kommertsbankade omad. Aga teistmoodi lähenemine eelkõige tulude ja kulude jälgimisele võib anda teistsuguse tulemuse. Seda siis klaaritakse ja võrreldakse. Kui aus olla, siis seda tehakse nagunii, peetakse seminare ja koosolekuid. Ma ei muretseks selle pärast väga palju. Ükski prognoosija ei taha tulla välja mingisuguste arvudega, mis teiste prognoosidega ei klapi. Ma võin öelda, et riigirahanduse seisukohalt on meie prognoos kõige tõsisem. Kui me saame vahel mingeid teistsuguseid andmeid kommertsbankadest, siis me alati teame, et enne, kui nad on mingi arvu välja öelnud, on nad vaadanud meie prognoosi.

20:52 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski, teine küsimus!

20:52 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Minu teine küsimus on valdkondlike arengukavade kohta. Te rääkisite eelnõu sellest osast, mis puudutab fiskaalppet ja eelarve puudujäägi piiranguid. Piirangute ühe põhjendusena on nii siin kui ka Euroopas toodud seda, et mõni valitsus võib olla vastutustundetud ja teha oma populaarsuse nimel otsuseid, mis seavad ohtu kogu riigirahanduse. Sellega ma kahtlemata nõustun. Seetõttu on mõistlik riigieelarve baasseadusesse seda tüüpi piirang sisse kirjutada. Samas, kui me vaatame, kuidas sellessamas eelnõus on liigutud edasi arengukavadega, siis näeme, et see liikumine on toimunud vastassuunas. Enne kinnitas need kavad Riigikogu, selleks et vältida eri valitsuste erinevaid lühiajalisi huvisid ja saavutada seda, et arengukavad kajastaksid Eesti ühiskonna tulevikuvisioni. Miks selles küsimuses liigutakse siis vastupidises suunas, valitsuse suunas?

20:53 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! See oli teil keeruline konstruktsioon. Muidugi on valitsused oma populaarsuse pärast mures ja mitme riigi valitsused on olnud sageli vastutustundetud, muidu ei oleks ju ka võlakriisi ega seda võlakoormat, mis Euroopat vaevab. Kuidas see aga arengukavadega haakub? Ega arengukavad ei dikteeri eelarvenumbreid, arengukavad lähtuvad teadlikult sellest, et neid täidetakse eelarve võimaluste piires. Ei ole nii, et kõigepealt kirjutatakse arengukava ja siis hakatakse riigi tulusid juurde kirjutama. Arengukavad annavad poliitika kirjelduse, mille rahastamine sõltub loomulikult riigi võimalustest, mis selguvad igal aastal uuesti. Ma ei näe, et siin mingitki vastuolu oleks. Probleem on selles, et senised arengukavad on üksteist dubleerinud, neid on vähe kasutatud, need on vastuolulised. Riigikogul on lubatud arutada kõike, mitte keegi ei saa Riigikogu keelata. Riigikogu saab soovi korral arutada ka arengukava, sest valitsus esitab selle teile ülevaatamiseks. Aga sõna "arengukava" käib selle eelnõu ja ekspertide soovi kohaselt valitsuse, täitevvõimu dokumendi kohta. Võib arutada igasuguseid poliitika aluseid, ka arengukavu. On lausa soovitatav, et Riigikogu neid arutab.

20:54 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev, teine küsimus!

20:55 Rannar Vassiljev

Aitäh! See metoodika teema viis mind ühe küsimuseni, mida ma ei saa küsimata jätta. Selles eelnõus on päris palju neid punkte, mida lugedes tundub, et ametnikud on siia sisse kirjutanud mõne vahva mõtte, mille sisu jääb tegelikult pisut arusaamatuks. Võib aimata, miks nad seda on teinud. Üks näide: "Makromajandus- ja rahandusprognoosi koostavad ametnikud või töötajad on prognoosi koostamisel ja koostamise metoodika valikul sõltumatud." Sõltuv või sõltumatu saab olla millestki. Kogu 3. peatüki 1. jagu räägib sellest, kuidas seda prognoosi koostama peaks, aga siis on sinna lisatud üks lõige, mis ütleb, et ametnikud võivad seda prognoosi koostada, olles täiesti sõltumatud ehk mitte millestki sõltudes. Kas Riigikogu võib selliseid asju töö käigus ära parandada?

20:56 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma ei näe seal probleemi. Kui te näiteks ütlete, et riigikontrolör, kes siit hiljuti lahkus, on sõltumatu, siis te ei lisa sellele mingit nimekirja objektidest, millest ta ei sõltu. Aga selline sissejuhatus, nagu teil oli, on mind alati häirinud. Ma olen saanud küll oma kolleegide kõnepruugist välja sellised fraasid nagu "Rahandusministeeriumi ametnikud" ja "mingid ametnikud". Need on halvustavad fraasid, nagu oleks tegemist mingisuguste teisejärguliste olenditega, kes omaette kuskil ahju all toimetavad. Ei, riik on tervik. Küsige minu käest, kui te arvate, et ahjualused on midagi teinud. Need ametnikud on tõepoolest sõltumatud *de facto*. Mul on kindel arvamus, et ühel aastal nad Eestis sõltumatud ei olnud. On olnud signaale ka ühe teise aasta kohta. Aga üldiselt kinnitavad Rahandusministeeriumis kaua töötanud inimesed, et ei ole ikkagi olnud ministri ettekirjutusi, et tuleks tulusid suurendada. Mina tean, et ükskord need olid. Enne valimisi kirjutati eelarvesse sellised tulunumbrid, mida mina Riigikogu liikmena mitte kuidagi ei saanud õigeks pidada või uskuda. Teine koht, kus sõltumatus on tagatud, on prognoosi puhul seesama Eesti Panga säte. Seda kontrollitakse. Mina ega keegi teine ei tohi minna prognoosijatele näpuga näitama, mida peab tegema. Ma palun vabandust mina-vormi pärast, ma pean silmas rahandusministrit, kes ma praegu veel olen. Eesti Panga hinnang tuleb täiendavalt sinna juurde. Lõpuks on täiendav sõltumatuse garantii ka Euroopa Komisjoni hinnang. Teisedki rahvusvahelised prognoosijad tagavad sõltumatust, pakkudes omi arve. Ei ole nii, et keegi saab lihtsalt näpuga näidata ja siis kirjutatakse prognoosi suvalisi arve. Majandusprognooside puhul kehtib oma süsteem.

20:58 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt!

20:59 Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Ma küsin väga lihtsa poliitilise küsimuse. Siin on täna palju juttu olnud sellest, et riigieelarve baasseadusega, mis on selline kobarseaduse moodi seadus, on seotud risk, et selle vastuvõtmine Riigikogus mingil põhjusel venib või ei kuuluta president seda välja. Nagu ma aru saan, on ametnikud oma tööd hästi teinud. Teine asi on muidugi see, kuidas ametnike töö on olnud korraldatud. See seaduseelnõu jõudis meie laudadele tõesti viimasel hetkel. Milline on rahandusministri pessimistlik prognoos, juhul kui ei toimu seda, mis vaja on, ja 1. jaanuariks seda seadust ei ole? Millised on siis õiguslikud, finantsilised või poliitilised tagajärjed ja kes selle eest vastutab?

21:00 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma ei oska niimoodi tulevikku prognoosida. Kui ma juba sissejuhatuses kuulen selliseid hinnanguid nagu kobareelnõu jne, siis järelikult on Riigikogus selline mõttelaad, mida ma ei jaga ja mille tulemust ma ei oska prognoosida. Kus see kobar siin on? Kus te probleemi näete? Siin ei ole ühtegi marja ega kobarat. See eelnõu tegeleb ainult ühe teemaga ja nagu korralikus suures raamseaduses ikka on seal viiteid teistele seadustele. Seda ma juba korra ütlesin. Tegemist on riigi finantsjuhtimist käsitleva seadusega, mitte marjakobaraga.

21:00 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Sester, teine küsimus!

21:00 Sven Sester

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Ma ütlen kõigepealt ära selle, et me peame selle seaduse vastu võtma, meil ei ole alternatiivi. Küsimus on vaid selles, millises sõnastuses ta on. Kobarseaduse teema

jätuks ütlen, et, tõsilugu, paar aastat tagasi oli probleem, et Rahandusministeeriumist tulid meile sõna otseses mõttes kobareelnõud. Rahanduskomisjon pidi eelarve raames lahendama ka embüokaitse küsimusi ja muid selliseid asju. Nüüd oleme sellega nagu ühele poole saanud. Ma tunnetan just viimasel ajal teist probleemi: eelarve baasseaduse, aga ka maksukorralduse seaduse ning käibemaksuseaduse eelnõu ja mitmed muudki eelnõud on tulnud saali viimasel hetkel. Me oleme pandud väga raskesse olukorda. Mulle tundub, et see on tendents. Kas see on teie arvates jälle mingi meie kohalik luul või te tunnetate, et see on reaalne probleem? Meile vähemalt praegu tundub nii. See on probleem, et selliseid seaduseelnõusid tuleb nii kiiresti menetleda.

21:01 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma olen sellele küsimusele juba vastanud. Ma kahetsen, et nii on läinud. Ma olen seda mitu korda öelnud. Aga ma kinnitan, et nendel inimestel, kes seda seaduseelnõu kirjutasid, on erakordselt suur koormus, nad peavad samal ajal panema kokku näiteks riigieelarvet jms. Nad on ülimalt koormatud inimesed. Austusest nende töö vastu ei kritiseeri ma neid ja julgen teile esitada palve, et pingutage teie ka. Eelnõu menetlemine on tunduvalt lihtsam töö kui eelnõu kirjutamine. Mul on ka palju lihtsam kui eelnõu kirjutajatel. Ma olen näinud nende töögraafikut, see on pöörane. Austage nende tööd! Aga mingisugust soovi Riigikogu survestada loomulikult ei ole.

21:02 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mart Meri, teine küsimus!

21:02 Mart Meri

Aitäh! Kobarseaduse ilmne tunnus on tahe muuta rahvusringhäälingu nõukogu koosseisu, mida fiskaalleppe nõuetega seostada on peaaegu võimatu. Muidugi, me räägime avalik-õiguslike organisatsioonide finantskultuurist, see on praegune teema, aga finantskultuur ei hõlma nõukogu muutmist. Kehtiv seadus näeb pealegi ette, et rahvusringhääling kaitseb oma arengukavast tulenevat eelarvet Rahandusministeeriumis. See skeem on olemas, ka järelevalveskeem on olemas. Kobareelnõu tunnus on just see, et hakatakse alates 1. jaanuarist 2014 muutma rahvusringhäälingu nõukogu koosseisu.

21:03 Rahandusminister Jürgen Ligi

Kui see oli küsimus, siis mõtleme sinna küsimärgi lõppu. Veel kord ütlen, et tegemist ei ole sellega, mida teie olete harjunud nimetama kobareelnõuks. Ma ei ole nõus, et Rahandusministeeriumi eriharrastus on esitada eelnõusid, mis näevad ette muuta paljusid seadusi. Küll aga ei maksa alahinnata võimalust, et paljude seaduste koos muutmine on ainus võimalus säilitada nende kooskõla. Rahanduses juhtub seda tihti. Ärge visake seda mõtet selliste epiteetidega kõrvale. Teinekord on mõistlik muuta asju koos. Kriisiajal näiteks oli ainus võimalus üldse midagi teha see, kui muudeti väga paljusid asju korraga. Mitte midagi seal kahetseda ei ole. Iseasi on see, kui meelevaldselt liidetakse seostamatuid asju, aga ühte teemat puudutava võib eri seadustest ühte eelnõusse kokku panna küll, hoolimata sellest, mis hoiak on viimasel ajal võetud.

Rahvusringhääling on lihtsalt elementaarne osa valitsussektorist. Mitte kuidagi ei saa öelda, et riigieelarve baasseadus käsitleks rahvusringhäälingut selles mõttes spetsiifiliselt, küll aga on rahvusringhäälingu puhul rakendusmehhanism nõrk. Kas te teate, kuidas ERR-i eelarve on tehtud? Ma võin teile pärast rääkida. See on ebaloomulik. Seadus ütleb, et me peame läbirääkimisi ministrite ja põhiseaduslike institutsioonidega (neid on juba peaaegu 20), mis on päris ebameeldiv tegevus. Siis tullakse kuskilt, püütakse minu jutule pääseda ja panna mind istuma kahele poole lauda. See ei toimi. Ma olen ERR-i mitteametlikult aidanud. Ärge heitke mulle seda ette! Nii ei saa jääda. Nii ei saa jääda, et ERR-il ei ole peremeest. Kui te tahate, et ERR-i eelarve menetlemine oleks efektiivsem, siis leppige selle muudatusega. Kui te ei taha, siis ma võtan selle teadmiseks ja ERR-il peremeest ei ole.

21:06 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kallo!

21:06 Kalev Kallo

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Ma küsin ikka edasi, sest mulle tundub, et Sven Sesteri küsimusele head vastust ei tulnud, aga see küsimus vaevab meid kõiki. Miks terve hunnik eelnõusid on tulnud siia viimasel minutil? Vastutasuks manitsesite riigikogulasi, et tehku me tööd ja rabelgu, teie ametnikud teevad küll tublisti tööd. Aga miks maksumuudatusi käsitlevad seaduseelnõud ei tulnud siis siia kõik septembris? Kui ametnikud on tublid, kas siis äkki on asi selles, et minister pole suutnud tööd õigesti korraldada? Küsimus on aga see: mis saab edasi? Kas järgmisel aastal jõuavad need eelnõud siia septembris, aga mitte novembri keskpaigas, kui tahetakse, et detsembriks oleksid kõik seadused vastu võetud? Tuleks jätta ka Riigikogule töötamise aega ja võib-olla tuleks ministeeriumis tööd paremini korraldada, aga mitte teha etteheiteid Riigikogu liikmetele.

21:07 Rahandusminister Jürgen Ligi

Teie küsimuse toon erines nii kapitaalselt minu selle vastuse toonist, millele te viitasite. Ma ei hakka pikalt vastama. Ju ma siis olen kehv minister.

21:07 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Sibul, teine küsimus!

21:07 Priit Sibul

Aitäh, austatud eesistuja! Hea kõneleja! Ma olen selles teiega nõus, et ERR-il vist ei ole peremeest, vähemalt head mitte. Ma olen aru saanud, et Kultuuriministeerium ei pea teda õieti enda omaks ja Rahandusministeeriumil pole ka põhjust pidada. Te väidate aga, et kui me paneme kaheksale nõukogu liikmele ühe juurde, siis tekib kohe peremees ja Kultuuriministeerium hakkab ERR-i rohkem enda omaks pidama. Sain ma õigesti aru?

21:08 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! See on, kui tohib seda analoogiat kasutada, ka riigivaraseaduse või riigivara haldamise põhimõtte üldiselt. Tavaliselt on sellistes asutustes olemas rahanduse eest vastutav ametnik, kes täitevvõimuga otseselt suhtleb. Aga ma ei saa aru, kuidas see seda tasakaalu võiks praktikas mõjutada, sest kõigepealt ei tegele minister, vähemalt praegune minister, nõukogudes selliste suuniste andmisega, mis võiksid olla kuidagi poliitiliselt tundlikud. Ma ei näe seda tasakaalu kadumise kohta. Tähtis on, et finantsjuhtimine ja finantsinformatsioon oleksid olemas ja informatsioon liiguks vabalt. Kui te selle punkti siit välja viskate, siis ma kardan, et ERR sellest ei võida. Mina ei saa lõputult nende eest seista, mul ei ole aega sellega tegelda, siiani olen ma sellega mitteametlikult natuke tegelnud ja viinud eelarvetaotlusi valitsusse. Kultuuriminister tahab, et tal oleks oma haldusala asutustega otsesem side ja tal oleks neid lihtsam kontrollida, ei piisa sellest, kui seal nõukogus on lihtsalt tuttavad Riigikogu liikmed või teised ühiskonnaliikmed.

21:08 Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra rahandusminister! Ma kutsun ettekandeks kõnepulti rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri!

21:10 Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Annan teile ülevaate eelnõust, mis kannab numbrit 513. See on riigieelarve seaduse eelnõu. Annan edasi informatsiooni selle kohta, mis komisjonis toimus.

Rahanduskomisjon arutas seda eelnõu 22. oktoobril ja 5. novembril. Algataja esindajana tutvustas eelnõu rahandusminister Jürgen Ligi.

Paari sõnaga räägin eelnõu eesmärgist. Nimelt võetakse eelnõuga riigisisisesse õigusesse üle Euroopa Nõukogu direktiiv 2011/85/EL liikmesriikide eelarveraamistiku miinimumnõuete kohta, mille ülevõtmise tähtaeg liikmesriikides on 31. detsember 2013. Selle tulemusel fikseeritakse Eesti õiguses majandus- ja rahaliidu stabiilsuse, koordineerimise ja juhtimise lepingus sätestatud valitsussektori eelarve tasakaalu reegel ja automaatne korrigeerimismehhanism, mis tuleb riigisiselt üle võtta 1. jaanuariks 2014.

Direktiivi ülevõtmiseks riigisisisesse õigusesse tuleb muuta kehtivat riigieelarve seadust. See seadus on vastu võetud aastal 1999 ja põhjalikumalt muudeti seda viimati 2003. aastal, mistõttu on regulatsioon aegunud ja eelarvestamise arenduste elluviimise võimalused piiratud. Seetõttu on koostatud uus

riigieelarve seadus ehk nn baasseadus riigi finantsjuhtimise korraldamiseks, mis hõlmab kogu valitsussektorit. Arvestades Euroopa Liidu direktiivi ja Eesti ratifitseeritud fiskaalleppe riigisisesele õigusesse tähtjaks ülevõtmise vajadust peab valitsus selle eelnõu menetlust kiireloomuliseks. Nüüd räägin mõnest olulisemast teemast ja küsimusest, mis komisjonis käsitlust leidsid. Nendest päris mitmed on täna siin Riigikogu saalis juba vähemal või suuremal määral läbi arutatud.

Esiteks, küsimus korrigeerimismehhanismi regulatsioonide kohta ehk millal peab Vabariigi Valitsus võtma eelarvepositsiooni parandavaid meetmeid. Eelnõust ja ka direktiividest tuleb selgesti välja, et kui riigi rahandusprognoosi kohaselt erineb valitsusektori struktuurne eelarvepositsioon tasakaalunõudest rohkem kui 0,5% SKT-st, siis hakkab korrigeerimismehhanism tööle.

Ka arengukavadest oli komisjonis juttu. Täna on seda teemat siin üsna põhjalikult käsitletud. Analoogsed küsimused olid ka komisjonis. Kas Riigikogu pädevust suurendatakse või vähendatakse, kui Riigikogu tulevikus ei kinnita arengukavasid, vaid annab sisendi poliitika põhialuste suunistena ja kinnitaja on Vabariigi Valitsus? Rahandusministeeriumi arusaama kohaselt tähendaks see, et Riigikogu roll arengudokumentide koostamisel läheks n-ö suurenemise teed. Mitmed rahanduskomisjoni liikmed olid eriarvamusel, nad arvasid, et otsustuspädevus pigem väheneks. Komisjoni liikmed tundsid huvi, kust see algatus tuleb, kes eelnõu järgi arengukava algatab. Rahandusminister ütles, et eelnõu loogika järgi on vastutus pandud valitsusele. Neid arengukavu oli 100, nüüd on 60. Arengukava on Vabariigi Valitsuse määramise teema. Minister teeb ettepaneku mingi konkreetse arengukava tegemiseks, Vabariigi Valitsuses seda kava arutatakse ja tehakse otsused, siis saadetakse arengukava Riigikogusse, kust tulevad poliitilised suunised, mida Vabariigi Valitsus arvestab sellises ulatuses, mida ta peab vajalikuks. Riigi eelarvestrateegia kohta nentisid mitmed komisjoni liikmed, et kasuks tuleks – see on sama teema, mis täna ka siin saalis arutlusel oli –, et riigi eelarvestrateegiat võiks kevadel arutada Riigikogu saalis, selleks et meil tekiks täiendav puutumus selle teemaga. Nagu rahandusminister täna ütles, põhimõtteliselt ei ole mõtet ja vajadust kahte eelarvedebatti pidada, riigieelarve seadus ei ole sama mis eelarve ise.

Rahanduskomisjoni liige tundis huvi § 45 vastu, mis käsitleb kohaliku omavalitsuse tasandusfondi. See põhimõte, kellel on õigus saada tasandusfondist vahendeid, peaks olema seaduses ära markeeritud. Rahandusministeeriumi esindaja leidis, et seaduses ei ole mõtet ära tuua valemit kui sellist, sest seaduses on ära toodud alusnäitajad, mille alusel tasandusfondi kalkulatsioonid tehakse. Valem sätestatakse iga-aastases eelarves ning põhimõtted seaduses.

Komisjonis räägiti ka stabiliseerimisreservist. Siin on teatavaid muudatusi. Juhin tähelepanu, et siit on välja jäetud pikaajalised reformid ja ka nõukogu staatus stabiliseerimisreservis muutub ehk nõukogu kui sellist tegelikult peale selle seaduse vastuvõtmist enam ei ole. Tunti huvi, miks see nii on. Rahandusministeeriumi esindaja nentis, et pikaajalised investeeringud sätestatakse riigieelarves. Nõukogu funktsiooni ei peetud põhimõtteliselt enam otstarbekaks ja seaduste kohaselt on otsustajad Riigikogu või valitsus.

Kõne all oli rahvusringhäälinguga seonduv. Siin saalis käsitleti täna seda teemat tunduvalt põhjalikumalt kui komisjonis. Ma ei hakka sellest rohkem rääkima. Põhimõtteliselt oli käsitus analoogne. Tunti huvi töötuskindlustusmaks määra vastu, kas see on neljaks aastaks kinnitatud või saab seda muuta. Rahandusminister kinnitas, et see määratakse neljaks aastaks, aga seda saab vajaduse korral muuta.

Tunti huvi struktuursete ja nominaalsete tasakaalupunktide vastu, selle vastu, miks struktuurset tasakaalunäitajat eelistatakse nominaalsele tasakaalunäitajale. Eelnõu algataja ütles, et majandusteoreetiliselt on struktuurse tasakaalu käsitlemine õige. Kogu maailm lähtub eelarve planeerimisel sellest, aga nominaalset keegi kõrvale ei jäta, loomulikult jälgitakse ka nominaalset tasakaalu.

Küsimusi oli ministeeriumide ja põhiseaduslike institutsioonide esitatud märkuste ja eelnõu kooskõlastuste kohta, peaaegselt tunti huvi Riigikontrolli, aga ka mitme teise põhiseadusliku institutsiooni märkuste vastu. Kui märkusi ei ole arvestatud, kas siis pärast on peetud ka debatte nendega, kes neid märkusi esitasid, kas on jõutud kokkulepetele ja kas need põhjendused on kõiki osapooli rahuldanud? Rahandusministeeriumi esindaja nentis, et põhimõtteliselt on see seaduseelnõu läbinud mitu kooskõlastusringi ja vähemalt ministeeriumi väitel ei tohiks siin olla suuri vastuolusid, arvamusi on arvestatud ja kompromisse on tehtud. Mingil määral pidigi põhjus, miks nii pika aja jooksul ei suudetud seda eelnõu Riigikogusse tuua, olema see, et kooskõlastusringid võtsid lihtsalt väga palju aega.

Komisjonis olid kõne all ka põhiseaduslike institutsioonide tegevust puudutavad muudatused, millest täna siin saaliski juttu oli, peaaesjalikult võimude lahususe küsimused, printsiibid, mõõdikud, kohtute tulemuseelarved, autonoomia kui selline. Rahandusministeeriumi esindaja leidis, et siin vastuolusid ei ole.

Komisjonis tuli jutuks mure, mida väljendasid täna mitmed Riigikogu liikmed siin saalis. Avaldati arvamust, et selle eelnõu võiks jagada või peaks jagama kaheks. Praegu võiks jõustada direktiivist tulenevad kiireloomulised muudatused ja hiljem tegelda eraldi riigieelarve regulatsioonidega kas Riigikogu tasemel või koguni veel kord valitsuse tasemel. Rahandusminister kinnitas komisjonis, aga ka täna teie ees saalis, et iseenesest ei näe ta probleeme selle eelnõuga edasiminekul ja nendib, et see on iseenesest üks korralik tervik.

Komisjon võttis vastu otsuse pöörduda põhiseaduskomisjoni poole arvamuse saamiseks, kas selles eelnõus on mingeid vastuolusid põhiseadusega või on ta sellega vastavuses. Me loodame, et põhiseaduskomisjon lähiajal annab meile tagasisidet, kuna me ei ole rahanduskomisjonis pädevad selle hinnangu andmiseks. Rahanduskomisjon leidis, et tuleb pöörduda juhatuse poole probleemiga, mis täna ka siin saalis üles tõusis. Nimelt, kui nii mahukate konstitutsiooniliste seaduste eelnõude menetlemiseks Riigikogus on jäetud ülinapilt aega, siis see ei ole hea tava. Meid on pandud väga raskesse olukorda, eriti kui arvestada, et me tahame kõiki osapooli kokku kutsuda. Meil on jäänud väga vähe töönädalaid kuni eelnõu seadusena jõustumise hetkeni. See on meie arvates probleem. Me pöördume juhatuse poole (see palve läks teele ka kirjalikult) ja palume juhatusel selle kohta valitsusele märgukirjad esitada.

Komisjon langetas järgmised otsused: teha ettepanek võtta eelnõu päevakorda kolmapäeval ehk täna, 6. novembril (see oli konsensusotsus), teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (poolt oli 5, vastu 3, erapooletuid ei olnud) ja teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 14. november kell 5 (ka see oli konsensusotsus). Aitäh teile!

21:20 Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, kolleeg Enn Eesmaa!

21:22 Enn Eesmaa

Suur aitäh! Austatud ettekandja! Millal põhiseaduskomisjon teile oma arvamuse esitab?

21:22 Sven Sester

Aitäh, hea küsija! Mul ei ole siin memodes seda kirjas, aga ma pakun, et 18. novembriks. Ma näen, et ka nõunik noogutab. Me palume seda arvamust 18. novembriks.

21:22 Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Sven Sester! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad sõna? Palun, kolleeg Eiki Nestor Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana! Avan läbirääkimised.

21:22 Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Ma küsin kohe lisaaega. Ma olen veendunud, et ma ei jõua viie minutiga kõike ära rääkida.

21:22 Esimees Ene Ergma

Kaheksa minutit.

21:22 Eiki Nestor

Kõigepealt tahan ma Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel öelda, et uut riigieelarve baasseadust on vaja. Selles veendumiseks ei ole teil tarvis rohkem midagi muud teha kui minna Riigi Teataja kodulehele ja võtta seaduse kehtiv tekst ette. Siis te näete, kui palju on seal eri ajal tehtud parandusi. Kogu see asi vajab süsteemset läbivaatamist.

Teiseks tahan öelda, et Euroopas euro stabiilsuse nimel tehtav vajab meie seadustesse kirjutamist.

Kolmandaks tahan öelda, et Rahandusministeeriumi tööplaanis oli see eelnõu juba aastal 2012. Ka eilsel

komisjoni istungil, kui ma küsisin, miks sellega selleks ajaks hakkama ei saadud, toodi põhjenduseks, et kuna stabiilsuse ja kasvu pakti põhimõtted alles tulid siia juurde, siis seda eelnõu kogu aeg täiendati. Tegelikult oleksid väga paljud põhimõtted, millel ei ole stabiilsuse ja kasvu paktiga mingit seost, võinud olla Riigikogu menetluses rahulikult eelmisel aastal. Me oleksime võinud need siin läbi vaielda, võib-olla seaduse vastu võtta ja nüüd sellele stabiilsuse ja kasvu pakti nõuded juurde lisada, kui vaja on. Praegu aga tehakse kõik vastupidi.

Kogu seda eelnõu iseloomustab üks asi. Kellel on see ilus paks dokument käes, see näeb, et seal lõpus on traditsiooniline ja mõistlik tabel, kus on kirjas institutsioonide ettepanekud ja Vabariigi Valitsuse reageeringud nendele. Kaja Kallas küsis arengukavade kohta, minagi räägin neist veel. Riigikontroll tegi ettepaneku öelda eelnõus selgelt, kas ja kuidas on Riigikogu otsused poliitika põhialuste ja valdkonna arengukavade kohta seotud riigi eelarvestrateegias esitatud kululagedega ning valitsuse tegevusprogrammiga. Igati mõistlik ettepanek. Selle kohta kirjutas keegi tubli inimene Rahandusministeeriumist, et Riigikogu otsused poliitika põhialuste kohta on poliitilised soovitusel Vabariigi Valitsusele. Palun väga, meie jagame siin soovitusi, poliitikat teeb Vabariigi Valitsus! Kogu see eelnõu ongi kantud täpselt sellest loogikast. See, et mitte ükski ministeerium või institutsioon ei kooskõlastanud eelnõu suvel, on muidugi täiesti normaalne, sest see on igipõline vaidlus. Rahandusministeeriumil on tegelikult kaks kohustust: esiteks, hoida rahanduslikku stabiilsust või tasakaalu, mida tahes, aga teiseks on tal kohustus rahastada seda, mida riik on kohustunud tegema. Sageli muutub see debatt selliseks, et väidetakse, et kõigil on kohustus stabiilsust tagada ja rohkem mitte midagi. See on põhimõtteliselt vale.

Ma arvan, et selleks, et Riigikogu saaks üldse mõistlikul moel järgmise aasta riigieelarvet arutada, peaks ka eelarvestrateegia ühel, teisel või kolmandal kujul kevadel Riigikogus olema. Ma isegi ei tea, mis see vorm on, kas see peaks toimuma siin suures saalis või piisaks rahanduskomisjonist, kas me peaksime selle heaks kiitma või peaksime valima mingi teise vormi. Aga ei peaks olema nii, et eelarvestrateegiaga, mis on kogu eelarveplaneerimise alus, me ei tee midagi, ja siis öeldakse, et vormistage ära see eelnõu, mille nimi on riigieelarve.

Nüüd räägin arengukavadest. Nende miinus on just selles, et puudub finantsplaan, mida selle arengukava täitmiseks tehakse järgmiste aastate jooksul ja kui palju raha kasutatakse. Selle asemel on kava lõpus säte, et seda arengukava rahastatakse igal aastal riigieelarvest eelarve võimaluste kohaselt. See tähendab seda, et iga minister saab eelarve tegemise ajal minna rahandusministri juurde ja öelda: "Mul oleks selle arengukava täitmiseks raha vaja," ja rahandusminister saab talle vastata: "Aga raha meil selle jaoks ei ole!". Raha ei ole ühel, teisel ega kolmandal aastal, ja siis on see arengukava mõttetu. Sellise arengukava koostamine on raharaiskamine. Kuna see niimoodi on, siis keegi midagi ei kontrolli ja keegi ei peagi aru andma, kas arengukava on täidetud või ei. See kõik on muutunud mõttetuks tegevuseks. Selle asemel, et nõuda arengukavadelt finantsplaani, selget tegevust, kavatseb minister vähemalt tänase jutu järgi otsustades samamoodi jätkata. Kui siiamani võttis Riigikogu arengukavu vastu, siis nüüd on Riigikogul õigus neid arutada. Ma palun ministrilt vabandust, aga see oli tõesti naljakas, mis ta rääkis! On kaks eri asja, kas Riigikogu võtab arengukavad vastu või ta arutab neid, kusjuures minister ei suuda ka oma erakonnakaaslastele ära seletada, mil moel see arutelu käib. Meil on olemas stabiliseerimisreserv, millel on kindlad reeglid ja nõukogu. Nõukogul on praegu kaks funktsiooni. Ta vaatab, kuhu selle reservi varad on paigutatud, ja kui valitsusel on soov seda raha kasutada, peab minister enne küsima, kas ta võib seda teha. Edaspidi seda nõukogu ei ole. Võib-olla ei peagi olema? Ma ei tea. Aga nõukogu enam ei ole, vähemalt Riigikogu liikmed ei tea, kuhu selle reservi raha läheb. Minu arvates on kõige inetum selle asja juures see, et üks stabiliseerimisreservi loomise mõtetest, rahastada sealt ka pikaajalist ühiskondlikku tulu toovaid riiklikke reforme, on uues sõnastuses üldse ära kadunud, neid enam rahastada ei saa. Ilmselt siis neid reforme meil enam ei tehta. Täiesti õiged olid kolleegide Sibula, Meri ja Gräzini küsimused avalik-õiguslike isikute kohta. Kuidagi naljakas oli. Eriti hea oli kolleeg Sibula küsimus selle kohta, et rahvusringhäälingul ei ole nagu peremeest. Jürgen Ligi vastas selgelt, et nüüd see peremees tuleb ja selleks on Kultuuriministeeriumi ametnik. Mida see tähendab rahvusringhäälingu sõltumatuse seisukohalt? See vajab pikka arutelu, head kolleegid.

Isegi Euroopa stabiilsuse ja kasvu pakti nõuete sisseviimiseks on meile jäetud väga vähe aega. Ma toon näite. See pakt eeldab sellist suurust nagu eelarvenõukogu. Meil saab selle eelarvenõukogu funktsioonid Eesti Pank. Kolleeg Vassiljev oli ministrile küsimusi. Me peaksime arutama, kas see Eesti Pangale sellises sõnastuses pandav eelarvenõukogu funktsioon on stabiilsuse ja kasvu pakti loogikast

lähitudes täidetav või mitte. Meile ei anta isegi seda aega.

Head kolleegid, põhimõtte, et võiks teha mõned asjad ruttu ja võtta teistega tegelemiseks rohkem aega, ei näi valitsusele sobivat. Valitsus tahab, et me selle eelnõu seadusena vastu võtaksime. Ta ei taha, et me seda eelnõu arutaks. Kui ta ei taha, ärme siis aruta. Me teeme ettepaneku eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Tuleme valitsuse soovile vastu!

21:30 Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Kuna Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon tegi nii toreda ettepaneku eelnõu 513 esimesel lugemisel tagasi lükata, siis tuleb see tore ettepanek ka läbi hääletada.

Lugupeetud Riigikogu, palun tähelepanu! Panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepaneku eelnõu 513 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt hääletas 19 Riigikogu liiget, vastu oli 45, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust. Seaduseelnõu 513 esimene lugemine tuleb lugeda lõppenuks, kuid ma määran eelnõu 513 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 14. novembri kell 17. Kordan veel, et eelnõu 513 esimene lugemine on lõpetatud.

17. 21:33 2013. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu (514 SE) esimene lugemine

21:33 Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud 2013. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu 514 esimene lugemine. Palun järjekordselt ettekandeks kõnepulti rahandusminister Jürgen Ligi!

21:33 Rahandusminister Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Selle aasta riigieelarve seaduse muutmise eesmärk on tõsta ümber valitsemisalade kulusid seoses aasta jooksul täpsustatud vajadustega. Riigieelarve kulude ja tulude kogumaht muudatuste tulemusel ei muutu, kuid need võimaldavad ministeeriumidel seatud eesmärgi paremini täita. Rahandusministeeriumi suvise majandusprognoosi alusel ja 2014. aasta riigieelarve menetlemisel tehtud dividendimaksete ajatamise otsuse mõjul kujuneb selle aasta valitsussektori eelarve puudujäägiks 0,6% prognoositavast SKT-st. Valdav osa puudujäägist on seotud keskvalitsusega.

Nüüd räägin olulisematest muudatustest eelarves. Üle pika aja saab riik suunata eelmise aasta eelarve kassapõhise täitmise tulude ja kulude vahe riigieelarve kassareservi. Selle tulemusel suureneb kassareserv 63,3 miljonit eurot. Kassareservi suurenemine tugedab riigi likviidsust ja võimaldab teha finantseerimisinvesteeringuid. Suuri muudatusi on Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas, kus sotsiaalkulude ümbertõstmise tulemusel suunatakse 3,5 miljonit eurot tervise- ja sotsiaalvaldkonna investeeringuteks, millest enamik läheb HIV ja aidsi ravimite soetamiseks. Investeeringud suurenevad ümbertõstmiste tulemusena kokku 7,2 miljonit eurot. Tööjõu- ja majanduskulude maht väheneb kokkuvõttes 346 000 eurot ehk 0,03%. Suuremad muudatused on seotud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas teehooldushanke odavnemisega ning administratiivkulude kokkuhoiuga. Vahendid suunatakse teekatte remondiks. Ega ma ei sega Riigikogu?

21:33 Esimees Ene Ergma

Ma ei jõua neid enam taltsutada, andke andeks! Head kolleegid!

21:36 Rahandusminister Jürgen Ligi

Valitsuse reserv väheneb 5,2 miljonit eurot. See on seotud Kreeka võlakirjadelt teenitava tulu kandmisega Euroopa stabiilsusmehhanismi. Teatavasti otsustasid euroala rahandusministrid Euroopa Keskpanga ettepanekul ning Kreeka abiprogrammi muudatuste alusel (need on Riigikogus kinnitatud) kanda Kreeka võlakirjade tulu, ESM-i vahendid, Kreekale tagasi. ESM-ist toimuvad väljamaksed Kreekale

vaid laenuprogrammi tingimuste täitmise korral regulaarse ülevaateraporti alusel. Eesti osalus võrdub Eesti Panga poolt Kreeka võlakirjadelt teenitud tuluga, mida oli mullu 5,67 miljonit eurot. Selle aasta osa kuulub tasumisele detsembris. Edaspidi nähakse Kreeka kasumi tagastamiseks vajalikud vahendid ette igal aastal riigieelarvetes kuni võlakirjade ostu programmiga soetatud Kreeka võlakirjadelt tulu teenimise lõpuni. Aitäh!

21:36 Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Küsimus, palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

21:37 Rannar Vassiljev

Aitäh! Minu küsimus puudutab Kreeka võlakirju ja nende pealt saadud tulu. Loogika, ma saan nii aru, on selles, et keskpangale makstakse seda nominaalväärtuses, mitte selles väärtuses, mis võlakirjadel hetkel turul on, ka mitte selles väärtuses, mis jäi pärast *haircut*'i teistele võlausaldajatele. Kas see raha, mida me Kreekale tagasi kanname, on kogu võlakirjadelt teenitud tulu või nominaali ja praeguse väärtuse vahe dividendide mõttes?

21:37 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! See on võlakirjadelt teenitud tulu, mis koosneb intressidest. Intressid kujunevad 100%-lt ehk nominaalilt. Nende võlakirjade ostuhind oli tunduvalt odavam, 30–40%, ja neid ostis Euroopa Keskpank. Ta jagas need tulud ümber kokkuleppel riikide keskpankadega. Kokkulepe seisnes selles, et riikide keskpangad eraldavad selle raha oma eelarvetesse ja eelarvete kaudu läheb see raha ESM-i. Nii oli kokku lepitud.

21:38 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev, teine küsimus!

21:38 Rannar Vassiljev

Ma sain aru nii, et see on kogu tulu, mis Kreeka võlakirjadelt dividendidena teenitakse. Me kanname selle raha tagasi igal aastal, ka järgmistel aastatel. Ma eeldan, et see raha on järgmise aasta eelarvesse planeeritud ja seda muudatusega eelarvesse lisada ei tule. Aga kas see sisuliselt tähendab seda, et kui me räägime kogutulust, siis kui n-ö raha ajalist väärtust arvestada, me ikkagi reaalselt kaotame raha ka siis, kui Kreeka lõpuks kõik oma võlakirjad tähtajaks lunastab?

21:39 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma ei tea, kes see "meie" on. Ega meie ei ole riigieelarve mõttes seda raha kunagi ju teeninud, selle on teeninud keskpank. Teenimise mehhanism on olnud selline, et turult on ostetud kokku Kreeka võlakirju, eesmärgiga tagada justkui turu stabiilsust, aga samal ajal on teenitud ülikasumit. On leitud, et selline ülikasum ei ole moraalne, kui üldse on mõistlik Kreeka arvel kasumit teenida. Kreeka maksab ju nominaalilt intresse ja samal ajal näeme meie vaeva, kuidas Kreeka programmi rahastada ja talle laenu anda. Selles mõttes puudutab üks osa Kreeka võlakirjade kasumist turul keskpanga, võib öelda, sekkumisoste.

21:40 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Sester!

21:40 Sven Sester

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Kui keegi teenis ülikasumit, siis järelikult sai keegi ülikahjumit, nimelt võlakirjade varasemad omanikud. Kas seal ei ole märgata finantsturgude ebaõiglast kokkulepet? Keskpangad kasutasid seda olukorda ära, ostsid võlakirju odavalt kokku, tegelesid ise stabiliseerimisega ja nüüd anti see tulu lihtsalt tagasi. Kas seal ei ole midagi ebaõiglast, on minu küsimus. Ma väljendusin võib-olla valesti, ma ei tea, kas te saite mu mõttest aru.

21:41 Rahandusminister Jürgen Ligi

Mitte tingimata. Võib-olla ei ole mul nii tundlik sotsiaalne närv. Iseenesest oli see vaba tehing. Keskpank sekkus lihtsalt n-ö poliitilistel põhjustel, mitte selleks, et teenida tulu, vaid rahapoliitilistel põhjustel, eesmärgiga finantsolukorda stabiliseerida. Need, kelle omad need võlakirjad olid, olid pannud need ikka vabalt müüki. Neil oli hea meel, et nad said oma riskist lahti. See oli parem variant kui see, mis juhtus paljudega, keda selles mõttes pügati, et neile ei makstud turuhinda.

21:42 Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra rahandusminister! Kutsun ettekandeks kõnepulti rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri. Palun!

21:42 Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Annan teile ülevaate eelnõust, mis kannab numbrit 514. Tegemist on 2013. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõuga. Meil on käsil selle eelnõu esimene lugemine. Rahanduskomisjon arutas seda eelnõu oma 22. oktoobri ja 5. novembri istungil. Algataja esindajana tutvustas eelnõu rahandusminister Jürgen Ligi. Eelnõu eesmärk on kohandada eelmise aasta sügisel koostatud eelarvet muutunud oludega, et saavutada riigiasutuste seatud eesmärged. Kui rääkida teemadest, mida komisjonis arutati, siis kui päris aus olla, tuleb öelda, et arutati ainult ühte teemat: eurosüsteemi võlakirjaostu programmi seoses Kreekaga ja kasumi jagamisega. Kõne all olid täpselt samad küsimused, mis siin saaliski kõlasid. Nendele küsimustele andis minister siin täpselt samad vastused mis ka komisjonis. Rohkem küsimusi komisjonis selle eelnõu kohta ei olnud. Komisjon langetas järgmised konsensuslikud otsused: teha ettepanek võtta eelnõu päevakorda kolmapäeval, 6. novembril ehk täna, teha ettepanek selle esimene lugemine lõpetada ja teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 13. november kell 17. Aitäh!

21:42 Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Sven Sester! Küsimusi teile ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määrان eelnõu 514 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 13. novembri kell 17. Eelnõu 514 esimene lugemine on lõpetatud.

18. 21:44 Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu (485 SE) esimene lugemine

21:44 Esimees Ene Ergma

Meie viimane päevakorrapunkt on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu 485 esimene lugemine. Ettekandeks palun Riigikogu kõnepulti Riigikogu liikme Mihhail Stalnuhhini!

21:44 Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! See arutelu täna paneb loogilise punkti ühele üsna pikale protsessile. Ma räägin sellest väga põgusalt. Mais käis Riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjon Lõuna-Eestis Koidula piiripunktis. Me uurisime olukorda, mis on seotud Euroopa Liidu välistest riikidest kütuse, tubaka ja alkoholi Eestisse toomisega. Meie päevakorras oli küll veel paar küsimust, aga need ei lähe selle seaduseelnõu alla. 16. mail toimus kohtumine, millest võtsid osa kohaliku rahva ning Maksu- ja Tolliameti esindajad ja ka Koidula piiripunkti töötajad. Nagu ma ükskord siin juba rääkisin, meie imestuseks selgus, et kõik on ühisel arvamusel: keegi ei taha kaalutlusvõimalust, kõik seda teatud määral põlgavad. Ühed kardavad, et hakatakse ametliku poole pealt kuidagi survestama, teised ei taha kaalutlusvõimalust sellepärast, et vältida võimalikke süüdistusi korruptsioonis jne. Kõik see on inimlik ja arusaadav. Juttu oli sellest, et kõik tahaksid raudseid reegleid, näiteks et oleks lubatud tuua bensiini kaks korda kuus ja mitte üle 100 liitri. Mõned üksikasjad puudutavad ka alkoholi ja sigarette, aga need on juba pisasjad. Me saime pöördumise kohalikult rahvalt, kus oli põhimõtteliselt kõik seesama kirjas. Väljasõiduistung jätkuks korraldasime 17. juunil arutelu, kuhu oli kutsutud väga paljude institutsioonide

esindajaid. Sellel arutelul selgus jällegi, et kaalutlusvõimalust ei taha keegi, kõik tahavad rangeid reegleid, nagu ma juba rääkisin.

Komisjon otsustas lõppude lõpuks konsensuslikult, et me võiksime valitsust aidata. Suve jooksul valmistasid komisjoni ametnikud ette seaduseelnõu, mis teil praegu laudadel on. Sügisel selgus, et mitte kõik komisjoni liikmed pole nõus sellele alla kirjutama. Siis sai välja öeldud, et see intellektuaalne vara on nüüd vaba ja igaüks võib seda rahulikult kasutada. Ma andsin selle seaduseelnõu Keskerakonna fraktsiooni nimel menetlusse. Lühidalt kokku võttes võib öelda, et see oli kunagi meie ühine arvamus. Selle seadusega reguleeritakse kütuse Eestisse toomist täpselt nii, nagu ma ütlesin: võib tuua mitte rohkem kui 100 liitrit korraga ja kaks korda kuus. Komisjon otsustas töö eelnõuga lõpetada ja edasi mitte liikuda. Minu arvates võiks liitrite arvu võib-olla kahe lugemise vahel muuta. Aga kaalutlusvõimalus on selgelt väga kahjulik asi, millest tekib, ma arvan, palju pahandust. Arusaadav, et edasist arutelu ei tule. Ka selle eelnõuga ei hakka me enam siia tulema, aga täna oleks vaja sellele eelnõule punkt panna ja hääletada. Aitäh!

21:48 Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mihhail Stalnuhhin! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma palun kõnepulti rahanduskomisjoni liikme Peeter Laursoni!

21:49 Peeter Laurson

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu 485 esimene lugemine toimus Riigikogu rahanduskomisjonis s.a 22. oktoobril. Algataja esindajana oli komisjonis Mihhail Stalnuhhin. Vabariigi Valitsuse seisukohti tutvustas Rahandusministeeriumi tolli- ja aktsiisipoliitika osakonna juhataja Marek Uusküla. Komisjonis tunti huvi, kas eelnõu sisu kattub 23. oktoobril vastu võetud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu 494 kohta esitatud muudatusettepanekuga, mida komisjon ei toetanud. Algataja esindaja vastus oli jaatav. Rahandusministeeriumilt oli komisjonile laekunud arvamus eelnõu kohta. Toon selle lühidalt ära: "Leiame, et aktsiisivabastuse kohaldamine alkoholi puhul enam kui üks kord kalendrikuus ei ole põhjendatud arvestades alkoholi suhteliselt suurt aktsiisivaba piirkogust ühekordsel toomisel liiduvälisest riigist. Aktsiisivaba alkoholi piirkogus katab reisijal suure osa kalendrikuu isiklikust tarbimisest. Aktsiisivabalt on lubatud ühekorraga tuua kuni 16 liitrit õlut, 4 liitrit veini ja kuni üks liiter kangemat alkoholset jooki, nt viina. [...] Ettepanek, mis võimaldaks reisijal kaks korda kalendrikuus aktsiisivabalt kütust tuua (à 100 liitrit standardpaagis + à 10 liitrit kanistris) tähendab sisuliselt seda, et piiriäärsed elanikud ei pea kütust ostma, paagi tühjenemisel saab uuesti Venemaale tankima sõita. Arvestades keskmise sõiduauto kütusekuluks 8 liitrit 100 kilomeetrile, saaks ilma Eesti riigile makse maksmata sõita aastas 33 000 kilomeetrit. Selline ettepanek on vastuvõetamatu, sest ületaks keskmise autoomaniku vajadust kütuse järele oluliselt ning võib tekitada motivatsiooni Venemaalt toodud kütuse edasimüügiks. Eelnõu punktis 2 sätestatakse liiduvälisest riigist mootorsõidukiga sisenejale piirang, et korraga kütusepaagis toodav kütuse kogus ei tohi ületada 100 liitrit. Juhime tähelepanu, et nimetatud piirang on vastuolus EL Nõukogu direktiivi 207/74/EÜ artikliga 11, mis kohustab rakendama aktsiisivabastust standardses kütusepaagis sissetoodavale kütusele. Keskerakonna algatatud eelnõu seletuskirjas märgitakse ebaõigelt, et Euroopa Liidu õigus ei reguleeri muudatusega kavandatud. Meie hinnangul puudub liikmesriigil õiguslik alus sellise piirangu kehtestamiseks. Ka tuleb arvestada, et praktikas võib mootorsõiduki tootja paigaldatud standardse kütusepaagi maht olla oluliselt suurem kui 100 liitrit. Eelnõu punkti 3 mõte jääb ebaselgeks, sest teisest liikmesriigist mootorsõidukiga Eestisse saabumisel toodava kütuse aktsiisivabastus on juba reguleeritud Riigikogu menetletavas "Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse" eelnõus (449 SE II). Lisaks juhime tähelepanu, et Keskerakond on samasisulisi ettepanekuid teinud ka eelnõu 449 SE II kohta." Kuna teemat oli komisjonis just äsja sisuliselt käsitletud ja siis oli ka pikem arutelu aset leidnud, otsustas komisjon teha ettepaneku võtta eelnõu täiskogu päevakorda 6. novembril (konsensuslik otsus) ning teha ettepanek eelnõu tagasi lükata (poolt 6 komisjoni liiget, vastu 5, erapooletuks ei jäänud keegi). Aitäh!

21:54 Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Peeter Laurson! Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

21:55 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud kolleeg, mul on täpsustav küsimus. Kuna sa lugesid paberilt maha, siis sa saad seda kohe kontrollida. Kas ma kuulsin õigesti, et arvutused olid sellised, et kui võtta arvestuslikult 8 liitrit 100 kilomeetri kohta, siis maksuvaba bensiiniga saab aastas sõita 33 000 kilomeetrit? Oli see nii?

21:56 Peeter Laurson

Jah, see oli nii. Ma tegin ennist väikese arvutuse. Tõepoolest, kui 8 liitrit kütust kulub 100 kilomeetrile ning kui tuua saab 200 liitrit kuus ja lisaks 20 liitrit kanistris, siis peaks see olema õige arvutus.

21:56 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

21:56 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Oma arvutustes räägib ministeerium sellest, kui palju tulu jääb riigil saamata, kui need inimesed saavad aktsiisivabalt kütust üle piiri tuua. Tegelikult on kõige suurem probleem meil aga organiseeritud kuritegevuse valdkonda kuuluv salakaubavedu. Isegi Saaremaal on 25% sigarettidest Venemaa maksumärgiga. Neid sigarette ei too üle piiri Narva vanainimesed, vaid see toimub organiseeritult ja hoopis suuremates kogustes. Kas rahanduskomisjon või Rahandusministeerium on analüüsinud ka seda võimalust, et kui piiratakse füüsiliste isikute ja üksikisikute võimalust aktsiisivabalt kaupa üle piiri tuua, siis seesama hulk aktsiisivaba kaupa liigub kuritegelikku sfääri? Salakauba hulk ei vähene, kuid üksikisikute asemel on selle kauba üle piiri toomise taga organiseeritud kuritegevus.

21:57 Peeter Laurson

Rahandusministeeriumi arvamuses seda ei käsitletud ja selle eelnõu arutelul ei käsitletud seda ka komisjonis.

21:57 Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Peeter Laurson! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Kuna juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 485 esimesel lugemisel tagasi lükata, siis tuleb meil see läbi hääletada. Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 485 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt hääletas 41 Riigikogu liiget, vastu oli 17, erapooletuid ei ole. Ettepanek ei leidnud toetust ja eelnõu 485 langes menetlusest välja.

Head kolleegid, tänane päevakord on ammendatud. Suur tänu kõigile ja ilusat õhtut!

Istungi lõpp kell 22.00.